

FISCALE KOSTEN EN BATEN VAN IMMIGRATIE VOOR BELGIË

Aanvullingen op het migratierapport
van de Nationale Bank van België

Rapport in opdracht van Vlaams Belang

Jan H. van de Beek

Fiscale kosten en baten van immigratie voor België

Aanvullingen op het migratierapport van de
Nationale Bank van België

Jan H. van de Beek

Fiscale kosten en baten van immigratie voor België: Een aanvulling op het migratierapport van de Nationale Bank van België

Door Jan H. van de Beek

Versie 22 februari 2024

© 2023-2024 J.H. van de Beek. De inhoud is vrij te gebruiken door Vlaams Belang. Bij letterlijk citeren moet de Vlaams Belang het integrale document publiceren.

Gemaakt op verzoek van Tom J.P. Vandendriessche, Europarlementariër namens Vlaams Belang. Voor het maken is een vergoeding ontvangen.

Voorwoord

In november 2020 stuitte ik op de studie *The economic impact of immigration in Belgium* van de Nationale Bank van België. Bij het bestuderen van de NBB-studie viel mij op dat de bank de berekening baseert op een momentopname. Bij zo'n momentopname kijk je wat een bepaalde groep in een bepaalde periode netto bijdraagt aan de schatkist. Ik vond dat heel opmerkelijk, want een momentopname levert grote vertekening op als groepen erg verschillen qua leeftijdsopbouw. Bij relatief jonge groepen blijven bij zo'n momentopname bijvoorbeeld de toekomstige zorg- en pensioenkosten buiten beeld. In de wetenschap is het daarom standaard om een andere methode te gebruiken, die over de hele levensloop rekent.

Bij de NBB-studie speelt die vertekening door leeftijdsopbouw bijvoorbeeld bij het verschil tussen autochtonen en de tweede generatie – de in België geboren kinderen van immigranten. In de eerste zin van de conclusie stelt de NBB: “... de nettobijdrage van de tweede generatie is hoger dan het gemiddelde en hoger dan de nettobijdrage van autochtonen”.¹ De verduidelijking dat dit komt door de jonge leeftijdsopbouw van de tweede generatie komt pas in de vierde alinea van de conclusie. Ik vond dat zeer misleidend.

Ook de pers nam het onterecht positieve nieuws over. De Belgische krant *Het Laatste Nieuws (HLN)* kopte op 4 november 2020 bijvoorbeeld: “Studie economische impact immigratie: tweede generatie migranten draagt bovengemiddeld bij aan overheidsfinanciën”. In de *ankeiler* van het artikel wordt dit nog eens extra aangezet: “Verder ligt de nettobijdrage van immigranten van de tweede generatie aan de overheidsfinanciën per persoon hoger dan het gemiddelde voor de gehele Belgische bevolking, en zelfs hoger dan die van autochtonen.” En ook in het *HLN*-artikel volgt de nuancering dat dit komt door leeftijdsopbouw pas verderop in het artikel. Dus het staat er wel, maar de onterecht positieve toon is dan al gezet.

De hele gang van zaken was zo opmerkelijk dat ik er drie lange twitterdraden over schreef.² In die draden vroeg ik mij af waarom de NBB niet – zoals gangbaar in de wetenschap – over de hele levensloop rekent. En ik gaf een voorlopige berekening volgens die gangbare methode waaruit blijkt dat de tweede generatie over de levensloop netto juist veel meer kost dan autochtonen. Dit alles leidde er uiteindelijk zelfs toe dat ik gevraagd werd om over de NBB-studie te getuigen in een hoorzitting van het Belgisch Nationaal Parlement (zie §9.16).³

Het huidige rapport is een uitvloeisel van het voorgaande. Niet lang na mijn getuigenis in het Belgisch Parlement werd ik door Tom Vandendriessche, Europees Parlements lid voor Vlaams Belang, verzocht om de kosten en baten van immigratie uit te rekenen. Waar de NBB-studie onterecht stopt en zodoende een misleidend en onvolledig beeld schetst van de werkelijkheid, ben ik verder gegaan met rekenen volgens de in de wetenschap gangbare methode. Langs de lijnen die ik in mijn tweetseries reeds had uitgezet, maar dan gedetailleerder en op basis van in tussentijd bij de NBB opgevraagde gegevens. In het huidige rapport wordt eigenlijk afgemaakt, wat de NBB-studie verzuimde om af te maken.

¹ Zie blz. 57 (https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf) “... the net contribution of the second generation is higher than the average and higher than the net contribution of natives”.

² https://twitter.com/demo_demo_nl/status/1325144689872424961
https://twitter.com/demo_demo_nl/status/1325999792783314951
https://twitter.com/demo_demo_nl/status/1325405773728452610

³ Kamer, 3^e zitting van de 55^e zittingsperiode, 2020/2021, Hoorzitting van 9 februari 2021, CK2536b(INT007_20201215_03)—DP1

Samenvatting

In het huidige rapport wordt de nettobijdrage over de levensloop berekend van autochtonen en verschillende migrantengroepen. Nettobijdrage betekent hier: baten minus kosten. Over de levensloop betekent hier: vanaf het moment van geboorte of immigratie, tot aan het moment van overlijden of remigratie. De vraagstelling van het huidige rapport luidt:

Wat is de nettobijdrage aan de Belgische schatkist, gerekend over de levensloop, van immigranten, uitgesplitst naar generatie, herkomstregio, migratiemotief en opleidingsniveau, relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen?

Essentieel in de vraagstelling is het zinsdeel “relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen”. Dit is in lijn met de doelstelling van de NBB-studie. Het gaat dus niet om exacte nettobijdragen aan de Belgische schatkist, maar om bedragen relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen (geboren Belgen).

Kosten en baten van een hypothetisch migrantengezin.

Het huidige rapport is voor wat betreft gegevens over de nettobijdrage aan de Belgische schatkist volledig gebaseerd op de NBB-studie. Gegevens over sterfte zijn afkomstig van StatBel. Op basis van deze data kan men voor elke entreeleeftijd – de leeftijd op het moment van immigratie – berekenen wat over de hele levensloop de nettobijdrage aan de schatkist zal zijn.

We kunnen zo – in navolging van het Nederlandse Centraal Planbureau – de nettokosten dan wel nettobaten berekenen van één hypothetisch migrantengezin. De meest gunstige entreeleeftijden liggen rond 25 jaar. Tabel 0.1 geeft voor een aantal verschillende scenario's de nettobijdrage van een denkbeeldig gezin van twee 25-jarige ouders en twee kinderen van 0 jaar oud. De kinderen kunnen in België geboren zijn of daarbuiten.

Tabel 0.1 Nettobaten of nettokosten over de levensloop verbonden aan de komst van één hypothetisch immigrantengezin van twee ouders van 25 jaar oud en twee kinderen van 0 jaar oud.

AUTOCHTOON	
Ouders referentie-autochtonen, kinderen gemiddelde autochtonen	€ 684.000
IMMIGRANT	
Ouders immigrant, kinderen geboren in België	€ -618.000
Ouders immigrant, kinderen geboren in het buitenland	€ -692.000
ASIEL	
Ouders asielmigrant, kinderen geboren buiten de EU en laag opgeleid	€ -1.762.000
Ouders asielmigrant, kinderen geboren in België en hoog opgeleid	€ -502.000
ARBEID	
Ouders arbeidsmigrant, kinderen geboren in België en hoog opgeleid	€ 858.000
Ouders arbeidsmigrant, kinderen geboren in België en laag/middelbaar opgeleid	€ -158.000
HERKOMST EN OPLEIDING	
Ouders uit EU, hoogopgeleid, kinderen geboren in België, hoogopgeleid	€ 688.000
Ouders van buiten EU, laagopgeleid, kinderen geboren in België, laag/middelbaar opgeleid	€ -1.554.000

We willen vergelijken met autochtonen, maar dat kan niet zonder meer. Autochtonen worden immers in tegenstelling tot immigranten geboren in België. Voor een eerlijke vergelijking is de zogenaamde referentie-autochtoon in het leven geroepen. Dat is een denkbeeldige immigrant die zich in alles gedraagt als een autochtoon (geboren Belg), maar wel het migratiegedrag en de

pensioenopbouw heeft van een immigrant. De kinderen van referentie-autochtonen zijn overigens wel 'gewone autochtonen'.

Een hypothetisch gezin van referentie-autochtonen levert de Belgische schatkist over de levensloop netto € 684.000 op. We gaan dit vergelijken met verschillende groepen immigranten: de gemiddelde immigranten, asiel en arbeidsmigranten en hoog- en laagopgeleide immigranten. We geven voor elke situatie een hoog en een laag scenario.

Vergelijking met de referentie-autochtoon laat zien dat de gemiddelde immigrant een enorme onderpresteerder is ten opzichte van de gemiddelde autochtone Belg. De nettokosten van het gemiddelde migrantengezin liggen tussen € 600.000 en € 700.000, afhankelijk van de vraag of de kinderen in België zijn geboren of daarbuiten.

Zeer hoog zijn de nettokosten van asielmigratie. De nettokosten van het gemiddelde asielmigrantengezin liggen tussen 0,5 miljoen euro (kinderen geboren in België en hoogopgeleid) en ruim 1,7 miljoen euro (kinderen geboren buiten de EU en laagopgeleid).

Arbeidsmigratie kan zeer gunstig zijn. De nettobijdrage kan oplopen tot ruim boven € 800.000, dus flink hoger dan de nettobijdrage van referentie-autochtonen. Echter negatieve uitkomsten van meer dan € 100.000 zijn ook mogelijk. In de twee getoonde scenario's wordt het verschil louter bepaald door het opleidingsniveau van de kinderen.

De combinatie van herkomst en opleiding is ook heel bepalend. Komt het denkbeeldige gezin uit de EU en zijn ouders en kinderen hoogopgeleid dan is de positieve nettobijdrage vergelijkbaar met die van referentie-autochtonen (bijna 0,7 miljoen euro). Maar zijn ouders en kinderen van buiten de EU en lager opgeleid dan bedragen de nettokosten ruim 1,5 miljoen euro.

Tabel 0.2 Nettobijdrage aan de Belgische schatkist, voor autochtonen en 2^e generatie immigranten, uitgesplitst naar het de samenstelling van het ouderpaar en opleidingsniveau.

HERKOMST	
Autochtoon	€ 89.000
Tweede generatie	€ -63.000
Beide ouders in het buitenland geboren	€ -144.000
Gemengd ouderpaar	€ -4.000
OPLEIDINGSNIVEAU UITGESPLITST NAAR HERKOMST	
Opleidingsniveau hoog	
Autochtoon	€ 299.000
Tweede generatie	€ 217.000
Opleidingsniveau laag en middelbaar	
Autochtoon	€ -229.000
Tweede generatie	€ -291.000

De nettobijdrage van de tweede generatie is negatief en veel lager dan van autochtonen.

Tabel 0.2 geeft de resultaten voor autochtonen en de in België geboren kinderen van immigranten; de tweede generatie. De tweede generatie presteert gemiddeld qua nettobijdrage aan de Belgische schatkist minder goed dan autochtonen. Autochtonen dragen over de levensloop netto € 89.000 bij en de tweede generatie kost netto € 63.000. Dat is een verschil van ongeveer € 150.000.

Positief effect gemengd ouderpaar; herverdeling van hoog- naar laag en middelbaar opgeleiden

Er is een groot verschil tussen tweede generatie kinderen met twee in het buitenland geboren ouders (nettokosten € 144.000) en kinderen met een gemengd ouderpaar (nettokosten € 4.000).

Gemengde relaties hebben kennelijk een groot positief effect. Dit is in lijn met bevindingen voor Nederland.

Het verschil in nettobijdrage tussen hoogopgeleiden en middelbaar/laagopgeleiden is ruim een half miljoen euro. Er vindt dus veel herverdeling plaats van hoogopgeleiden naar middelbaar en laagopgeleiden. De nettobijdrage van de tweede generatie is voor beide scholingsniveaus lager dan voor autochtonen. Dit alles is in lijn met onderzoek in Nederland.

Afnemende integratie bij de tweede generatie, door verschuiving van herkomstregio's.

De integratie van de tweede generatie neemt over de tijd af. In navolging van het Nederlandse Centraal Planbureau meten we de integratie van de tweede generatie af aan de nettobijdrage relatief ten opzichte van de eerste generatie en autochtonen. Een nettobijdrage op het niveau van de eerste generatie stellen we hierbij gelijk aan 0% geïntegreerd. Evenzo stellen we een nettobijdrage op het niveau van autochtonen gelijk aan 100% geïntegreerd.

Voor de oudere tweede generatie (45-64 jaar) blijkt de integratie zo gezien 63% te zijn. Voor de jongere tweede generatie (20-39 jaar) ligt dat op 54%. Dat is een daling van 9 procentpunt.

De verklaring is een veranderende samenstelling van de tweede generatie. Er is een dalend aandeel tweede generatie met ouders afkomstig uit regio's met een hoge nettobijdrage voor de eerste generatie (de Oude EU, Noord-Amerika, Oceanië, India en het Verre Oosten). Tegelijkertijd is er een stijgend aandeel tweede generatie met ouders afkomstig uit regio's met een grote negatieve nettobijdrage voor de eerste generatie (het Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije, kortweg MENAPT-regio genoemd, naar *Middle East, North Africa, Pakistan and Turkey*).

Nettobijdrage van de eerste generatie bij remigratie; immigranten zijn onderpresteerders.

In een realistisch scenario moeten zaken worden meegewogen als de leeftijdsverdeling op het moment van immigratie en de kans om te remigreren. Er is geen goede publiek beschikbare Belgische data over immigratie- en remigratiegedrag. Hiervoor zijn gedetailleerde Nederlandse gegevens gebruikt, afkomstig uit de studie Grenzeloze Verzorgingsstaat.⁴

Het gebruik van deze Nederlandse data heeft geen noemenswaardig effect op de doelstelling om de kosten en baten te berekenen "relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen". De onderlinge rangorde binnen indelingen met betrekking tot herkomstregio, immigratiemotief en opleidingsniveau verandert namelijk niet door toepassing van deze Nederlandse gegevens.

De middelste kolom van Tabel 0.3 geeft de nettobijdragen voor de eerste generatie. Dit bevestigt nogmaals: de gemiddelde immigrant (nettokosten € 96.000) is een enorme onderpresteerder ten opzichte van de gemiddelde referentie-autochtoon (nettobaten van € 79.000). Met andere woorden: zou de gemiddelde immigrant zich gedragen als de gemiddelde autochtoon, dan zou hij of zij over de levensloop € 175.000 meer bijdragen aan de Belgische schatkist dan nu het geval is.

Alleen eerste generatie uit Noord-Amerika draagt bij, grootste nettokosten voor MENAPT-regio.

Er zijn grote verschillen naar herkomst. Alleen de eerste generatie uit Noord-Amerika draagt positief bij: € 81.000. Dat is vergelijkbaar met referentieautochtonen. Alle andere herkomstgroepen kosten de schatkist netto geld over de levensloop. De grootste nettokosten zijn er voor eerste generatie uit de MENAPT-regio: ruim € 200.000. Dit is in lijn met ander onderzoek in bijvoorbeeld Nederland en Denemarken.

⁴ <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

Tabel 0.3 Nettobijdrage aan de Belgische schatkist, voor referentie-autochtonen en 1^e immigranten en voor 1^e en 2^e generatie immigranten samen, uitgesplitst naar herkomst, migratiemotief en opleidingsniveau. NB: de bedragen in cellen met een gekleurde achtergrond zijn een schatting, wegens gebrek aan Belgische data. De kleur geeft volgens het stoplicht schema de mate van onzekerheid aan: rood is grootste onzekerheid en groen is kleinste onzekerheid.

HERKOMST	1^e generatie	1^e en 2^e generatie
Referentie-autochtoon	€ 79.000	€ 150.000
Alle herkomstregio's	€ -96.000	€ -146.000
Oude EU (EU14)	€ -11.000	€ -30.000
Nieuwe EU (EU13)	€ -88.000	€ -124.000
Niet-EU	€ -143.000	€ -220.000
Noord-Amerika	€ 81.000	€ 94.000
Oceanië, Verre Oosten (incl. India)	€ -12.000	€ -24.000
Latijns-Amerika	€ -53.000	€ -73.000
Overig Azië	€ -81.000	€ -134.000
Sub-Sahara Afrika	€ -96.000	€ -153.000
Overig Europa	€ -136.000	€ -182.000
Midden-Oosten (incl. Pakistan, Afghanistan)	€ -203.000	€ -285.000
Maghreb (incl. Marokko)	€ -204.000	€ -305.000
EU-kandidaten (incl. Turkije)	€ -213.000	€ -339.000
IMMIGRATIEMOTIEF	1^e generatie	1^e en 2^e generatie
Referentie-autochtoon	€ 79.000	€ 150.000
Arbeid	€ 72.000	€ 91.000
Studie	€ -71.000	€ -96.000
Gezin	€ -156.000	€ -249.000
Asiel	€ -313.000	€ -411.000
OPLEIDING EN HERKOMST	1^e generatie	1^e en 2^e generatie
Laag opleidingsniveau		
Referentie-autochtoon	€ -197.000	€ -278.000
EU	€ -193.000	€ -299.000
Niet-EU	€ -247.000	€ -377.000
Middelbaar opleidingsniveau		
Referentie-autochtoon	€ -95.000	€ -109.000
EU	€ -122.000	€ -188.000
Niet-EU	€ -168.000	€ -260.000
Hoog opleidingsniveau		
Referentie-autochtoon	€ 175.000	€ 206.000
EU	€ 36.000	€ 34.000
Niet-EU	€ -39.000	€ -73.000

Alleen eerste generatie arbeidsmigranten dragen bij; grootste nettokosten voor asiel.

Kijken we naar de eerste generatie uitgesplitst naar motief, dan dragen alleen arbeidsmigranten positief bij: € 72.000. Dat bedrag ligt net onder de nettobijdrage van referentieautochtonen. Alle andere motieven kosten netto geld: studiemigratie kost € 71.000, gezinsmigratie kost € 156.000 en asielmigratie zelfs € 313.000.

Alleen hoogopgeleide eerste generatie uit EU draagt bij; veel verlies van menselijk kapitaal.

Bij de nettobijdrage van de eerste generatie uitgesplitst naar opleidingsniveau en herkomst zien we dat alleen hoogopgeleide EU-migranten een batig saldo laten zien. Immigranten van buiten de EU en

immigranten met een middelbaar of laag opleidingsniveau kosten de schatkist netto geld over de levensloop. Dit is in lijn met onderzoek in onder andere Nederland en de VS, waaruit blijkt dat voor een batig saldo minimaal een opleiding op bachelor-niveau vereist is.

Bij elk opleidingsniveau zijn immigranten qua nettobijdrage onderpresteerder ten opzichte van autochtonen. Er gaat veel 'menselijk kapitaal' – opleiding, werkervaring en dergelijke – verloren bij migratie. Diploma's en werkervaring uit het land van herkomst, zijn in het land van bestemming vaak veel minder waard. Dit 'verlies van menselijk kapitaal bij migratie' is in lijn met de internationale literatuur.

Nettobijdrage eerste generatie en tweede generatie samen: immigrant is onderpresteerder

De rechterkolom van de Tabel 0.3 bevat ook een schatting van de nettobijdrage voor eerste en tweede generatie samen, ook weer met remigratie. Hierbij is uitgegaan van een kindertal van 2 kinderen per vrouw, dit wegens gebrek aan gedetailleerde Belgische data over het kindertal naar herkomst.

De gemiddelde immigrant vormt als we de nettobijdrage van de tweede generatie meetellen een netto kostenpost van € 146.000. De referentie-autochtoon levert als we de nettobijdrage van de tweede generatie meetellen juist € 150.000 op voor de Belgische schatkist. Het verschil bedraagt dus ongeveer € 300.000. Deze berekening is direct gebaseerd op gedetailleerde nettobijdrage profielen van de eerste en tweede generatie, die zijn gemaakt door de NBB. De uitkomsten zijn dus solide.

Schatting nettobijdrage eerste generatie en tweede generatie samen met remigratie; uitsplitsing.

De gekleurde cellen in de rechterkolom van Tabel 0.3 geven een schatting voor de uitsplitsingen naar herkomst, migratiemotief en opleidingsniveau. De bedragen tonen dat meenemen van de tweede generatie de extremen in positieve en vooral negatieve zin iets vergroot, maar dat de onderlinge verhoudingen tussen groepen min of meer ongewijzigd blijven. Wel wordt het verschil met de referentie-autochtoon vergroot, dit omdat ook de tweede generatie onderpresteert ten opzichte van autochtonen.

De gekleurde cellen zijn zoals gezegd schattingen. Er is in België onvoldoende data beschikbaar voor een nauwkeurige berekening voor de tweede generatie. Op basis van de data die er wel zijn over de tweede generatie, uitgesplitst naar opleidingsniveau en herkomst, is een schatting gemaakt voor alle andere groepen. Een schatting is onzeker. De mate van onzekerheid is aangegeven met kleuren volgens het stoplichtschema: rood is grootste onzekerheid en groen is kleinste onzekerheid. De onzekerheid is dus het kleinst bij de combinaties van herkomst en opleiding, omdat daarvoor wel behoorlijk wat Belgische data voorhanden is.

Schatting van orde grootte van extra kosten en baten door onderwijs, criminaliteit en kindertal.

De bedragen in de rechterkolom van Tabel 0.3 gaan uit van een kindertal van 2. Verder worden de kosten en baten met betrekking tot criminaliteit en onderwijs niet meegenomen. Op basis van de Nederlandse casus is geschat dat deze effecten in totaal kunnen zorgen voor extra kosten van orde grootte € 100.000 voor herkomstregio's in Afrika en het Midden-Oosten. Voor de overige regio's zijn de extra kosten of baten hooguit orde grootte € 10.000.

Asymmetrische effect van laag opleidingsniveau ondermijnt verzorgingsstaat.

Analyse van de Nederlandse casus laat het volgende zien. Het verloop van veel kostenposten is asymmetrisch: bij immigranten met een hoog opleidingsniveau zijn er ten opzichte van de referentie-autochtoon kleine positieve of negatieve effecten te verwachten op kostenposten zoals onderwijs en criminaliteit. Heeft de eerste generatie een erg laag opleidingsniveau, dan is de leerpotentie van de jonge eerste generatie en de tweede generatie vaak ook ondergemiddeld. Dit ondanks dat er bij de

tweede generatie een forse inhaalslag plaatsvindt, vooral voor herkomstlanden met een matig schoolsysteem (overwegend niet-westerse landen). Een laag opleidingsniveau van de eerste generatie en een geringe leerpotentie van de eerste en tweede generatie, zijn geassocieerd met een (soms onevenredige) toename van bepaalde kostenposten. Er is sprake van een complexe samenhang van opleiding, opleidingspotentie, verblijfsduur, culturele afstand en andere variabelen.

Selectie op het opleidingsniveau van de eerste generatie is derhalve cruciaal met het oog op het behoud van de verzorgingsstaat. Niet-selectief immigratiebeleid leidt tot overbelasting van de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is namelijk gericht op het garanderen van een bestaansminimum voor een relatief kleine groep mensen met geringe verdien capaciteit. Daarom zijn er allerlei verzorgingsstaatarrangementen en andere herverdelingsmechanismen die in werking treden als men ten aanzien van een bepaald criterium onder een bepaalde drempel valt. Naarmate een immigrantengroep een lager groepsgemiddeld opleidingsniveau en een lagere opleidingspotentie heeft, neemt het aandeel met geringe verdien capaciteit toe en daarmee ook de nettokosten voor de verzorgingsstaat.

Aanbevelingen

Er worden drie aanbevelingen gegeven:

Veel gedetailleerdere data verzamelen en een immigratie- en integratiemonitor inrichten. Als België echt werk wil maken van het monitoren van de effecten van immigratie en de voortgang van integratie, dan zou het veel meer en veel gedetailleerdere data moeten verzamelen én publiek beschikbaar moeten stellen voor onderzoek, conform een recent advies van de OESO en de Europese Commissie. Met dergelijke data zou men bij voorkeur een periodiek verschijnende immigratie- en integratiemonitor kunnen opzetten. Niet willen weten betekent kansen op beter beleid en betere uitkomsten niet zien en benutten.

Selectiever immigratiebeleid voor betere integratie en betere schatkistuitkomsten. Dit is nodig voor betere integratie-uitkomsten en om uitholling van de verzorgingsstaat te voorkomen. Het huidige beleid leidt bij veel migrantengroepen tot hoge nettokosten voor de Belgische schatkist. Hoge nettokosten zijn synoniem voor haperende integratie. Dat is voor niemand goed, niet voor België en ook niet voor de immigranten. Concreet zou men kunnen selecteren op opleidingsniveau. Men zou ook de financiële risico's van immigratie primair kunnen neerleggen bij belanghebbenden, zoals werkgevers, onderwijsinstellingen en partners. Op die manier kan men sturen op positieve (zelf)selectie ten aanzien van bijvoorbeeld opleidingsniveau. Het vrije verkeer van personen binnen de EU zou bij voorkeur beperkt moeten worden, bijvoorbeeld met een arbeidsvergunningstelsel. Vooral asielmigratie moet zoveel mogelijk beperkt worden. Door een combinatie van gemiddeld laag opleidingsniveau en grote culturele afstand verloopt de integratie van asielmigranten zeer moeizaam en zijn de fiscale kosten torenhoog. Als het om asielmigratie van buiten geografisch Europa gaat, zou men deze bij voorkeur tot (bijna) nul moeten reduceren en vervangen door een ander systeem, van humanitaire hulp en hervestiging in de regio. De EU kan zich wat asiel betreft ontfemen over geografisch Europa. Andere organisaties zoals de Arabische Liga en Afrikaanse Unie zouden dan hetzelfde kunnen doen voor het Midden-Oosten en Afrika, eventueel met financiële of logistieke ondersteuning van de EU. Op die manier kunnen meer mensen worden geholpen en voorkomt men inhumane uitkomsten zoals verdrinkingen.

Een nationaal debat voeren over de normatieve aspecten van immigratie. Bovenstaande aanbevelingen zullen niet snel worden overgenomen, als er niet eerst een fundamenteel debat over migratie gevoerd gaat worden, vooral over de normatieve aspecten.

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting.....	5
1 Inleiding	15
1.1 Verzorgingsstaat en immigratie gaan niet samen.....	15
1.2 Verzorgingsstaat als omgekeerde welvaartsmaagneet	15
1.3 Kosten en baten immigratie ontstaan door herverdeling.....	15
1.4 Menselijke kapitaal (opleiding e.d.) en netto kosten en baten van immigratie	16
1.5 Hervreiding over levensfasen en noodzaak tot berekening over de levensloop	17
1.6 Benodigde data en databeschikbaarheid in België en Nederland vergeleken.....	18
1.7 Het taboe op de kosten en baten van immigratie en <i>moral reading</i> van kennis.....	20
1.8 Vraagstelling en doelstelling	22
1.9 De referentie-autochtoon	23
1.10 Het rapport <i>Grenzeloze Verzorgingsstaat</i> en de Nederlandse casus.....	24
1.11 Opbouw van het rapport.....	24
2 De NBB-studie als vertrekpunt en verbeterpunt	27
2.1 Inleiding	27
2.2 De NBB-studie is gebaseerd op beste data die voorhanden is	27
2.3 De NBB-studie laat belangrijke kostenposten buiten beschouwing	28
2.4 De NBB gebruikt een momentopname en dat geeft enorme vertekening	30
2.5 De NBB presenteert de resultaten op een manier die uitnodigt tot misinterpretatie	32
2.6 Het taboe op de kosten en baten van migratie en mijn interactie met de NBB.....	33
2.7 Relatieve en absolute cijfers in de NBB-studie.....	35
3 Nettobijdrage eerste generatie o.b.v. de NBB-studie	37
3.1 Inleiding	37
3.2 Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 3	37
3.3 Nettobijdrage 1 ^e generatie naar herkomst	38
3.4 Nettobijdrage 1 ^e generatie naar herkomst, de groep 'Niet-EU' uitgesplitst.....	42
3.5 Nettobijdrage 1 ^e generatie naar motief.....	43
3.6 De directe kosten van asielopvang.....	44
3.7 Nettobijdrage 1 ^e generatie naar opleiding: herverdeling en verlies menselijk kapitaal	44
3.8 Nettobijdrage autochtonen en 2 ^e generatie naar geboorteland ouders	47
3.9 Nettobijdrage autochtonen en 2 ^e generatie naar opleiding	48
3.10 2 ^e generatie met twee in het buitenland geboren ouders.....	49
3.11 Afnemende integratie van de 2 ^e generatie	52
3.12 De kosten of baten van de komst van één hypothetisch immigrantengezin.....	53

3.13	Deelconclusies	56
4	Nettobijdrage 1 ^e generatie over levensloop o.b.v. Nederlands migratiegedrag	59
4.1	Inleiding	59
4.2	Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 4	59
4.3	Immigratie en emigratiegedrag en nettobijdrage over de levensloop	60
4.4	Nettobijdrage 1 ^e generatie over de levensloop, met en zonder remigratie	62
4.5	Deelconclusies	62
5	Schattingen nettobijdrage 1 ^e en 2 ^e generatie samen naar opleiding, herkomst en motief	63
5.1	Inleiding	63
5.2	Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 5	63
5.3	Nettobijdrage 1 ^e en 2 ^e generatie samen, met remigratie	66
5.4	Schatting nettobijdrage 2 ^e generatie naar opleidingsniveau	66
5.5	Schatting nettobijdrage 2 ^e generatie, verdere uitsplitsing naar herkomstgroepen	67
5.6	Schatting nettobijdrage 2 ^e generatie naar motief	67
5.7	Relatie tussen nettobijdrage 1 ^e en 2 ^e generatie.....	68
5.8	Deelconclusies	70
6	Schatting van de kosten van onderwijs en criminaliteit	71
6.1	Inleiding	71
6.2	Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 6	71
6.3	Effect van kindertal	72
6.4	Kosten van criminaliteit in België	74
6.5	Kosten van onderwijs in België.....	75
6.6	Kosten van onderwijs en criminaliteit in Nederland	76
6.7	Analyse van de groepsverschillen qua onderwijs en criminaliteit in de Nederlandse casus	77
6.8	Deelconclusies	82
7	Conclusies.....	83
7.1	Inleiding	83
7.2	Overwegingen bij de interpretatie van de conclusies	83
7.3	Immigranten zijn enorme onderpresteerders t.o.v. autochtonen.....	83
7.4	Herkomst: vrijwel alle herkomstgroepen kosten de schatkist netto geld	84
7.5	Herkomst: grootste nettokosten voor Noord-Afrika en het Midden-Oosten.....	84
7.6	Immigratiemotief: arbeidsmigratie gunstig, gezins- en vooral asielmigratie zeer kostbaar.	84
7.7	Opleiding: voorspelt nettobijdrage, minimaal bachelor-niveau, verlies menselijk kapitaal.	84
7.8	Tweede generatie: positief effect gemengd ouderpaar, afnemende mate van integratie ..	84
7.9	Niet-selectie migratiebeleid leidt tot veel nettokosten en integratieachterstanden	85
8	Aanbevelingen.....	87

8.1	Veel gedetailleerdere data verzamelen en immigratie- en integratiemonitor inrichten	87
8.2	Selectiever immigratiebeleid voor betere integratie en betere schatkistuitkomsten	87
8.3	Een nationaal debat voeren over de normatieve aspecten van immigratie.....	88
9	Technische Appendix.....	89
9.1	Bijlage bij §3.2 (onzekerheid berekening o.b.v. gemiddelde nettobijdrage 20-64 jaar).....	89
9.2	Bijlage bij §3.3 (model en aanloopkosten).....	90
9.3	Bijlage bij 3.4 (regioindeling NBB-studie, MENAPT regio).....	93
9.4	Bijlage bij §3.6 (directe kosten asielopvang).....	94
9.5	Bijlage bij §3.10 (best passende lijn, tweede generatie).....	95
9.6	Bijlage bij §3.11 (lineaire combinatieprofiel en integratie van de tweede generatie,)	96
9.7	Bijlage bij §4.2 (effect Nederlandse migratiedata).....	97
9.8	Bijlage bij §4.4 (verhouding nettobijdrage met en zonder remigratie)	98
9.9	Bijlage bij §5.2 (samenhang nettobijdrage Nederland en België voor 23 groepen)	98
9.10	Bijlage bij §5.3 (afleiding opleidingsniveau 2 ^e gen. uit opleidingsniveau 1 ^e gen.)	100
9.11	Bijlage bij §5.4 (schatting nettobijdrage tweede generatie naar herkomst)	100
9.12	Bijlage bij §5.6 (m.b.t. schatting nettobijdrage tweede generatie naar migratiemotief) ...	106
9.13	Bijlage bij §6.6 (kosten criminaliteit).....	107
9.14	Bijlage bij §6.8 (groepsgemiddelde citoscore en linker overschrijdingskans).....	108
9.15	Bijlage bij §6.10 (onevenredig toename kosten bij lage groepsgemiddelde opleidingspotentie)	108
9.16	Getuigenis over de NBB-studie voor het Belgisch Nationaal Parlement	111
	Literatuur.....	113

“You cannot simultaneously have free immigration and a welfare state”

Milton Friedman

1 Inleiding

1.1 Verzorgingsstaat en immigratie gaan niet samen

Je kunt niet tegelijkertijd vrije immigratie én een welvaartsstaat hebben. Deze uitspraak van econoom en Nobelprijswinnaar Milton Friedman verwoordt in één zin het probleem dat de uitgebreide verzorgingsstaten in Noordwest-Europa hebben ten aanzien van immigratie. Voor Milton Friedman was migratievrijheid een groot goed. Mensen moesten geen hindernissen ondervinden om hun talenten waar ook ter wereld te ontplooiën. En de verzorgingsstaat – die ook in de Verenigde Staten bestond en bestaat, zij het veel beperkter dan in Noordwest-Europa – was een obstakel voor migratievrijheid. De verzorgingsstaat geeft mensen immers een prikkel om te migreren en zodoende te profiteren van verzorgingsstaatarrangementen, zonder daar eerst aan te hebben bijgedragen. De verzorgingsstaat fungeert dan – zoals het in de literatuur wel genoemd wordt – als een ‘welvaartsmagneet’. Mogelijke oplossingen voor dit probleem zijn het sterk verminderen van immigratie, het afschaffen dan wel afbouwen van de verzorgingsstaat zelf of het inrichten van een verzorgingsstaat waar immigranten niet direct toegang hebben tot de voorzieningen of zich in moeten kopen.⁵

1.2 Verzorgingsstaat als omgekeerde welvaartsmagneet

In het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat*⁶ wordt uiteengezet dat in het geval van Nederland sprake is van een ‘omgekeerde welvaartsmagneet’. Die ‘omgekeerde welvaartsmagneet’ houdt immigranten die de schatkist netto geld kosten vast, terwijl immigranten die goed scoren op allerlei integratie-indicatoren vaak snel weer vertrekken. Het gaat daarbij om de meest uiteenlopende integratie-indicatoren: schoolprestaties (tot zelfs de 3^e generatie), hoogst behaalde opleiding, inkomen, betaalde belastingen en premies, ontvangen uitkeringen en toeslagen en kosten voor gezondheidszorg, jeugdproblematiek en criminaliteit.

Er is dus sprake van ‘negatieve zelfselectie’ waarbij immigranten die slecht integreren de neiging hebben om zich lang of blijvend te vestigen. Ze zitten als het ware ‘vastgeplakt aan de welvaartsmagneet’. Immigrant die het qua integratie-indicatoren ‘goed doen’ – en eigenlijk dus ook redelijk geruisloos in de samenleving zouden kunnen integreren – vertrekken juist vaak weer snel. De welvaartsstaat houdt dus vooral die immigranten vast die de welvaartsstaat ondermijnen door er een overmatig beroep op te doen.

1.3 Kosten en baten immigratie ontstaan door herverdeling

Dit brengt ons op de kern van het vraagstuk van kosten en baten van immigratie in landen als België en Nederland. Die kosten en baten zouden er niet of nauwelijks zijn als er geen verzorgingsstaat zou zijn. Neem als tegenhanger van die verzorgingsstaat een ‘nachtwakersstaat’, waar de overheid alleen zorgdraagt voor een rechtsstaat en interne en externe veiligheid (zoals politie, justitie en defensie) en basale infrastructuur. Een dergelijke nachtwakerstaat kent lage belastingen en lage

⁵ Zie: Van der Zwan, A., & Entzinger, H. (1994). *Beleidsopvolging Minderhedenbeleid*, zie verder: Hartog, J., & Teulings, C. (1994). *Preadvies Arbeidsmarktaspecten*.

⁶ Zie Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

overheidsuitgaven en het effect voor de schatkist van de komst van een immigrant zou daarom gering zijn.

In een land als België is er echter een uitgebreide verzorgingsstaat.⁷ Een aanzienlijk deel van de begroting en een aanzienlijk percentage van het bruto binnenlands product houdt verband met verzorgingsstaatuitgaven.

De kosten en baten van immigratie hangen daarom grotendeels samen met die verzorgingsstaat. Die verzorgingsstaat voorziet op hoofdlijnen in twee vormen van herverdeling: herverdeling van rijk naar arm en herverdeling van actieven naar inactieven over de levensfasen jeugd, werk en pensioen.

1.4 Menselijk kapitaal (opleiding e.d.) en netto kosten en baten van immigratie

Bij de herverdeling van rijk naar arm draait het in de praktijk vooral om netto-afdrachten aan de schatkist van hoogopgeleiden in loondienst en daarnaast een kleinere groep mensen met (kleine) eigen bedrijven die goed verdienen. Dit zijn mensen die over veel 'menselijk kapitaal' beschikken en dat omzetten in een hoog inkomen. Zij betalen relatief veel belastingen en premies en maken relatief weinig gebruik van voorzieningen. Hierbij zijn het vooral de hoogte van het inkomen en de betaalde belastingen die de doorslag geven of men nettobetaler of netto-ontvanger is.

Passen we dit toe op immigranten, dan is veel menselijk kapitaal dus een voorwaarde om nettobetaler te zijn. Naarmate het opleidingsniveau van een immigrant hoger is en zijn of haar vaardigheden schaarser zijn in het ontvangende land, zal zijn of haar nettobijdrage aan de schatkist hoger zijn.

Echter, een probleem hierbij is dat menselijk kapitaal niet goed is te transporteren over landsgrenzen. Dit is bekend uit de wetenschappelijke literatuur.⁸ Een wetenschappelijk artikel met de welluidende titel *You Can't Take It With You?* beschrijft dat werkgevers in Israël menselijk kapitaal (werkervaring en opleiding) die immigranten hebben verworven in het land van herkomst systematisch lager waardeerden dan menselijk kapitaal verworven in Israël. Daarbij waren grote verschillen in waardering van menselijke kapitaal per land van herkomst. Opleidingen die immigranten in Israël hadden gevolgd droegen daarentegen wel substantieel bij aan hun inkomen.⁹ Een ander onderzoek rapporteert 57% verlies in verwachte verdiensten over de levensloop bij hoogopgeleide immigranten in vergelijking met autochtonen met gelijksoortige karakteristieken.¹⁰

Dit effect verschilt echter wel sterk van geval tot geval. Als een Indiase computerexpert gaat werken voor een Belgisch bedrijf, dan heeft dat bedrijf al een baan voor deze immigrant. Kennelijk zijn de vaardigheden van deze immigrant voldoende schaars in België. Het menselijk kapitaal van deze Indiase computerexpert wordt dan waarschijnlijk wel gewaardeerd in de vorm van een goed inkomen en dat vertaalt zich meestal in positieve netto-afdrachten aan de Belgische schatkist.

Heel anders is het met ongenode immigranten, zoals asielzoekers, waarbij geen selectie plaatsvindt op de bruikbaarheid van het menselijk kapitaal en meer algemeen geen selectie op opleidingsniveau.

⁷ Zie bijvoorbeeld de sociale uitgaven, opgehaald 31-7-2023 van: <https://data.oecd.org/social-exp/spending.htm#indicator-chart>

⁸ Deze verklaring is ook bekend uit de economische literatuur, zie voor een bespreking hiervan blz. 94 in: Van de Beek, J. H. (2010) *Kennis, macht en moraal*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://dare.uva.nl/search?arno.record.id=336250>

⁹ Friedberg, R. M. (2000). You Can't Take It With You? Immigrant Assimilation and the Portability of Human Capital. *Journal of Labor Economics*, 18 (2), pp. 221-251.

¹⁰ Weiss, Y., Sauer, R. M., & Gotlibovski, M. (2003). Immigration, Search, and Loss of Skill. *Journal of Labor Economics*, 21 (3), pp. 557-591.

Bovendien komen asielzoekers en gezinsmigranten niet om te werken en gaat om die reden alleen al een deel van het menselijk kapitaal verloren. Dit zal doorgaans gepaard gaan met grote nettokosten voor de Belgische schatkist.

Kern van de zaak is dat voor een positieve nettobijdrage een voldoende hoog scholingsniveau nodig is. Onderzoek in Nederland¹¹ en de Verenigde Staten¹² laat zien dat pas vanaf ongeveer bachelor niveau de nettobijdrage van immigranten positief is.

Een tweede voorwaarde is dat het menselijk kapitaal van de immigrant toepasbaar moet zijn in België en feitelijk vindt alleen bij arbeidsmigratie expliciete selectie plaats op menselijk kapitaal. Doorgaans gaat er dus veel menselijk kapitaal verloren bij immigratie.

1.5 Herverdeling over levensfasen en noodzaak tot berekening over de levensloop

Bij de herverdeling van actieven naar inactieven draait het voor een groot deel om levensfasen. Vooral mensen tussen 25 en 60 jaar oud dragen netto bij aan de overheidsfinanciën. Dat komt omdat ze veelal werkzaam zijn. Jongeren en gepensioneerden zijn doorgaans netto-ontvangers vanwege onderwijs of pensioen en algemene zaken als zorgkosten.¹³ Hierbij draait het dus vooral om de levensfase – jeugd, werk en pensioen – of men nettobetaler of netto-ontvanger is.

De kosten en baten van immigratie hangen ook samen met de herverdeling van werkenden naar jeugd en gepensioneerden. Een concreet voorbeeld kan dat verduidelijken. Stel bijvoorbeeld dat een immigrantengroep bestaat uit laagopgeleide dertigers die in 2023 gemiddeld een kleine positieve nettobijdrage aan de Belgische schatkist leveren. Uitgaande van de gegevens in 2023 levert een kostenbatenberekening voor deze groep dus een positieve uitkomst op. Echter, als deze groep permanent in België blijft, zal er over 40 jaar – als iedereen met pensioen is – voor dezelfde groep een flinke negatieve uitkomst zijn.

Het voorgaande voorbeeld illustreert dat men bij de berekening van de kosten en baten van immigratie de hele levensloop – jeugd, werk en pensioen – mee moet nemen in de berekening. Doet men dat niet, dan kan de leeftijdsopbouw van de betreffende groep de uitkomsten sterk vertekenen. Dit is het belangrijkste kritiekpunt op de NBB-studie. De NBB-studie is namelijk een zogenaamde ‘momentopname’ en niet berekend over de levensloop, zodat men automatisch vertekening krijgt door leeftijdsopbouw, zoals men zelf ook toegeeft (meer hierover in §2.4).

De herverdeling tussen de levensfasen geeft sommigen de hoop dat immigratie het vergrijzingsprobleem kan oplossen. Dat lijkt logisch: men haalt immers vooral mensen in de werkzame leeftijd binnen. Immigratie als oplossing van de vergrijzing is echter een schijnoplossing. Immigranten worden namelijk ook oud en men vergroot dus op termijn het vergrijzingsprobleem alleen maar, waardoor er jaarlijks steeds meer immigranten nodig zijn. Dit leidt tot een ware bevolkingsexplosie, zoals o.a. door de Verenigde Naties en talloze anderen is berekend.¹⁴ Het lijkt wat op frauduleuze investeringsmodellen – zoals een piramidespel of *Ponzi scheme* – die steeds

¹¹ Zie §9.8, i.h.b. Tabel 9.4 en Figuur 9.17 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

¹² Zie blz. 346, i.h.b. deeltabel *Benefits include defense, subsidies, rest-of-world payments, and interest payments* in: National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2016), *The economic and fiscal consequences of immigration*, opgehaald 31-7-2023 van: http://d279m997dpfwgl.cloudfront.net/wp/2016/09/0922_immigrant-economics-full-report.pdf

¹³ Al zijn hierin zoals we zullen zien in o.a. Figuur 3.1 grote verschillen tussen groepen.

¹⁴ Zie Hoofdstuk 10 en 11 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

meer nieuwe investeerders nodig hebben om niet te bezwijken onder het gewicht van reeds beloofde winsten.

1.6 Benodigde data en databeschikbaarheid in België en Nederland vergeleken

Voor immigratie- en integratiebeleid is uitgebreide en gedetailleerde data over het wel en wee van immigranten onontbeerlijk. Om bijvoorbeeld de integratie van immigranten in onderwijs en arbeidsmarkt te monitoren en de oorzaken van eventuele achterstanden op te sporen en aan te pakken, moet men wel wéten hoe het met elke groep gaat. Daar is gedetailleerde data voor nodig. Helaas is die data er niet altijd, om praktische of normatieve redenen.

De noodzaak van goede data geldt in het bijzonder voor een fiscale kostenbatenanalyse zoals uitgevoerd in het huidige rapport. Men moet immers voor een goede berekening over de gehele levensloop rekenen. Daarvoor is voor alle leeftijden gegevens nodig. Bovendien loopt in een verzorgingsstaat de financiering van een zeer groot aantal voorzieningen en publieke diensten geheel of deels via de overheid. Men moet dus van een groot aantal overheidsinkomsten en -uitgaven gegevens hebben. Denk bijvoorbeeld aan sociale zekerheid, onderwijs, jeugdzorg, gezondheidszorg, politie, justitie, criminaliteit, openbaar bestuur, defensie, infrastructuur, overheidsgebouwen en scholen. Die data moeten dan (voor zover mogelijk en relevant) op groepsniveau of liever nog persoonsniveau beschikbaar zijn. Daarnaast moet men ook sociaal-demografische gegevens hebben over geboorteland, nationaliteit, leeftijd, maar ook over zaken als het opleidingsniveau, het inkomen en het migratiemotief. Tot slot moet men gegevens hebben over het migratiegedrag van allerlei groepen immigranten, zoals de leeftijdsverdeling van immigranten bij binnenkomst en de kansen om weer te remigreren per verblijfsduur en leeftijd.

Het is nuttig de databeschikbaarheid in Nederland en België te vergelijken. In Nederland heeft het CBS in goed beveiligde computers honderden tabellen – elk vaak beschikbaar voor vele verslagjaren – met de meest uiteenlopende geanonimiseerde gegevens over personen en bedrijven. Van alle bijna 18 miljoen inwoners in Nederland is een schat aan gegevens bekend die afkomstig zijn uit de bevolkingsregisters en uit registers van de belastingdienst, de Immigratie en Naturalisatiedienst en de uitvoerende diensten voor de sociale zekerheid. Verder zijn er registers van zorgverzekeraars over zorgkosten en zorggebruik, registers van onderwijsinstellingen over onderwijsdeelnemers en behaalde diploma's, registers van politie, justitie en het gevangeniswezen over verdachten en gestraften en tal van andere bronnen. Op die manier zijn allerlei financiële gegevens via een betekenisloos identificatienummer te koppelen aan persoonsgegevens zoals geboorteland, nationaliteit, gevolgde opleidingen, leeftijd en geslacht. Omdat er ook koppelsleutels bestaan tussen ouders en kinderen, kunnen bij migrantengroepen ook eerste, tweede en desgewenst ook volgende generaties worden onderscheiden. Herkomst is daarbij te herleiden tot elk afzonderlijk geboorteland, voor zover die landen op het moment van de betreffende geboorte bestonden. Dit alles levert ongekende onderzoeksmogelijkheden, vooral als men toegang heeft tot CBS-microdata.¹⁵ Veel van deze gegevens zijn echter ook al ontsloten via Statline¹⁶ in de vorm van publiek toegankelijke, interactieve tabellen.

De databeschikbaarheid is in Nederland echter niet altijd zo goed geweest. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was het verzamelen van gegevens over migrantengroepen slechts zeer beperkt mogelijk in Nederland. Men vreesde namelijk met het oog op de vervolging van onder andere joden en zigeuners tijdens de Tweede Wereldoorlog, dat kwaadwillende personen of organisaties misbruik zouden kunnen maken van gegevens over migrantengroepen. In het rapport *Allochtonenbeleid*

¹⁵ Zie: <https://www.cbs.nl/microdata>

¹⁶ Zie: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/>

(1989) van de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) in Nederland, werd het gebrek aan gegevens over migrantengroepen echter geproblematiseerd. Men kon volgens de WRR geen beleid voeren om de positie van die groepen te verbeteren als ze in de statistieken niet te onderscheiden waren. De regering nam deze zienswijze over en dat leidde in 1993 uiteindelijk tot het zogenaamde Besluit Gevoelige Gegevens dat het uitgebreid verzamelen van gegevens over migrantengroepen mogelijk maakte.¹⁷

Als we de databeschikbaarheid van België en Nederland vergelijken, dan lijkt de huidige situatie in België meer op de Nederlandse situatie van vóór het Besluit Gevoelige Gegevens uit 1993, dan op de situatie in Nederland in 2023. Er zijn in België wel gegevens – ook microdata¹⁸ – maar nog lang niet zo gedetailleerd. Veel gegevens ontbreken ook, vooral als ze ‘gevoelig’ zijn, zoals bijvoorbeeld gegevens over criminaliteit naar herkomstland. Als er gegevens zijn, zijn die vaak naar nationaliteit, waar je weinig mee kan als je de impact van immigratie wil onderzoeken, omdat veel immigranten de Belgische nationaliteit aannemen. Dat maakt het onmogelijk om voor België een gedetailleerde kostenbatenanalyse uit te voeren zoals in het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat*¹⁹ voor Nederland is uitgevoerd. Met de data die er wel zijn, is wel een berekening op hoofdlijnen te geven. Sommige leemten zijn zonder al te veel verlies aan betrouwbaarheid in te vullen met Nederlandse data, wat in het huidige rapport dan ook gedaan is.

Voor immigratie- en integratiebeleid is goede data een absolute voorwaarde. Een recent rapport van de OECD en de Europese Commissie wijdt een hele paragraaf aan de noodzaak van goede data voor beleid gericht op immigranten²⁰, waarin onder andere te lezen valt:

“It is crucial to provide policy makers and the public with solid evidence, properly assess integration outcomes and address the obstacles that stand in the way of successful integration and to tackle disinformation. Although integration indicators strongly depend on the composition of the immigrant population and are therefore generally not in themselves a good indication of the effect of integration policies, they enable policy makers to identify challenges, set clear goals and evaluate progress.”

Zou men in België serieus werk willen maken van de monitoring van de integratie van immigrantengroepen, dan is een grote verbetering van de databeschikbaarheid onontbeerlijk. Dan gaat het in het bijzonder om data over veel meer (ook gevoelige) onderwerpen en ook veel verder uitgesplitst naar herkomstgroepen op basis van nationaliteit en vooral op basis van het geboorteland van de (groot)ouders. Nu is veel data alleen maar beschikbaar naar nationaliteit of ingedeeld in herkomstcategorieën die zo grof zijn, dat je er – bot gezegd – net niks mee kan.²¹ Pas recent is StatBel begonnen met het verzamelen en publiceren van data naar herkomst en kennelijk was dat nieuwswaardig, getuige dit bericht van de VRT:²²

¹⁷ Zie blz. 147-151 in: Van de Beek, J. H. (2010) *Kennis, macht en moraal*, opgehaald 31-7-2023 van: https://pure.uva.nl/ws/files/1267542/145054_thesis.pdf

¹⁸ Zie: <https://statbel.fgov.be/nl/over-statbel/wat-doen-we/microdata-voor-onderzoek/gegevenscatalogus>

¹⁹ Zie: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

²⁰ Zie: “§1.1. The importance of accurate data on the integration of immigrants and their children for an informed policy debate” in OECD/European Commission (2023), *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>

²¹ Ik wil liever geen nationaal gevoel kwetsen e.d., maar ik denk dat ik beter duidelijk kan zijn hierover, want zonder data geen onderzoek en geen gefundeerd beleid.

²² Zie: *VRT nws*, 13-1-2021, opgehaald 31-7-2023 van:

“Ongeveer een derde van iedereen die in België woont, is van buitenlandse herkomst of heeft de buitenlandse nationaliteit. Dat blijkt uit cijfers van Statbel, het statistische agentschap van de federale overheid, die voor het eerst de herkomst van de Belgische bevolking in kaart bracht. De voorbije tien jaar steeg dat cijfer aanzienlijk, en het is de verwachting dat het blijft stijgen. Het is voor het eerst dat een onderzoek op deze schaal gevoerd wordt. Statistieken over diversiteit gingen tot nog toe altijd uit van de nationaliteit: je bent Belg of je bent het niet, zonder veel tussenweg. Nu ging Statbel ook op zoek naar de herkomst, wat toch een fijnmaziger beeld moet opleveren, omdat nu ook Belgen met een migratie-achtergrond in beeld komen. Er wáren al cijfers in die richting – Kind en Gezin bijvoorbeeld houdt statistieken bij over de herkomst van de moeder – maar dit gaat dus nog een stap verder. Meteen blijkt ook dat de diversiteit in dit land erg groot is. En de komende jaren nog verder zal groeien. [onderstreping JHvdB]”

Gebrek aan data heeft wellicht ook normatieve oorzaken. Mensen die vinden dat de tweede generatie ‘Belg’ is, vinden wellicht om die reden dat statistieken uitgesplitst naar nationaliteit zouden moeten volstaan en dat statistieken uitgesplitst naar herkomstland van de ouders een miskenning is van het ‘Belg-zijn’ van de tweede generatie. Maar niet weten, zorgt er ook voor dat men mistanden en achterstanden niet goed kan aanpakken. Niet willen weten en de kop in het zand steken, is óók een keuze, die negatieve consequenties kan hebben. Het creëren en in stand houden van dergelijke taboes is daarnaast ook gewoon een vorm van machtsuitoefening, waarmee elites bepaalde, gewenste uitkomsten nastreven.²³ In een gezonde democratie dienen taboes daarom uitgedaagd te worden.

1.7 Het taboe op de kosten en baten van immigratie en *moral reading* van kennis

Ik schreef mijn proefschrift over onderzoek dat in Nederland werd gedaan naar de economische effecten en daarmee ook de kosten en baten van immigratie. Vooral op dat laatste rust een groot taboe. Dat was het beeld dat oprees uit de gesprekken met wetenschappers die ik voerde. Sommigen gaven toe de uitkomsten wel eens een beetje te hebben bijgebogen in de meer politiek correcte richting. Anderen onderzochten alleen de baten en niet de kosten – tja, dan heb je altijd een positieve uitkomst.

Weer anderen wilden gewoon hun werk doen en botsten op dat taboe. Want een taboe merk je pas echt op, als je het overtreedt. Mijn proefschrift bevat veel voorbeelden, maar ik noem er één, omdat het wellicht lijkt op de casus van de NBB-studie (zie ook §2.6). Bij de in Nederland gezaghebbende Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), werd in een toonaangevend rapport over immigratie²⁴ een hoofdstuk over economische effecten van immigratie grotendeels geschrapt. De econoom die dat hoofdstuk schreef, leek het interessant om het “verband tussen immigratie en de verzorgingsstaat” te onderzoeken. Dat bleek een brug te ver. “Te pijnlijk”. Men kon namelijk wel vermoeden wat daar uit zou komen en men was bang dat “immigranten dan de schuld zouden krijgen van alle hervormingen in de verzorgingsstaat”.

We stuiten hier op een belangrijke uiting van het taboe op de kosten en baten van immigratie: het verbod op *Blaming the victim*. Eén van de argumenten daarbij is dat die arme immigranten buiten hun schuld niet zoveel kunnen bijdragen aan de schatkist wegens racisme en discriminatie en dan is

<https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2021/01/12/een-derde-van-de-belgen-heeft-buitenlandse-achtergrond-en-dat-i/>

²³ Zie: Ringeling, A. (1989), *Verboden beleidsalternatieven*.

²⁴ Dit rapport, *Nederland als immigratiesamenleving* werd gepubliceerd in 2001, zie voor de citaten blz. 333 en voor een algemene bespreking §9.2, i.h.b. §9.2.2, §9.2.3, in: Van de Beek, J. H. (2010) *Kennis, macht en moraal*, opgehaald 31-7-2023 van: https://pure.uva.nl/ws/files/1267542/145054_thesis.pdf

het helemaal onmenselijk om de slachtoffers daarvan dan ook nog eens de schuld te geven door de nettokosten en -baten uit te rekenen.

Een tweede uiting van het taboe – waar de Nederlandse regering nu nog naar verwijst in antwoorden op Kamervragen over het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat* – is dat men mensen niet in geld mag uitdrukken.²⁵ Het kabinet is er niet in geïnteresseerd “om mensen langs de meetlat van euro’s te leggen”, heet het dan.²⁶ Totale onzin, want dat doet de Nederlandse overheid dagelijks in haar besluitvorming. Bij verkeersveiligheid, het toelaten van dure medicijnen, het beleid ten aanzien van vergrijzing, noem maar op.

En dan is er altijd het verbod op ‘extreemrechts in de kaart spelen’; een derde belangrijke uiting van het taboe op het berekenen van de kosten en baten van immigratie. Een logische gevolgtrekking is dat machthebbers die dit verbod effectueren zelf een vermoeden hebben dat er uit een kostenbatenanalyse een dikke min komt. Het duidt met andere woorden op een bewust ‘niet willen weten’. Evident is het in het voordeel van migratie-kritische²⁷ partijen als Vlaams Belang of N-VA als duidelijk wordt dat immigratie fiscaal gezien niet onverdeeld positief is, want dat is één van de argumenten om migratie-kritisch te zijn. Omgekeerd werkt het taboe op de kosten en baten van immigratie evident in het voordeel van partijen die de kosten en baten van immigratie ‘niet willen weten’. Dit draait dus deels ordinair om machtspolitiek en partijbelang. Nogmaals: de instelling en instandhouding van een taboe is een vorm van machtsuitoefening.²⁸

Belangrijker is echter dat het ‘extreemrechts niet in de kaart spelen’ argument totale onzin is. Een belangrijke les van *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is dat hoge nettokosten extreem sterk samenhangen met slechte integratie. De nettobijdrage aan de schatkist vat in één getal de meest uiteenlopende integratie-indicatoren samen als onderwijs, opleiding, arbeid, inkomen, sociale zekerheid, sociale huur, zorg, jeugdproblematiek en criminaliteit. De essentie is: als een migrantengroep de schatkist veel geld kost, gaat het gewoon niet goed met de betreffende groep. Bewust niet willen weten wat immigratie netto kost of oplevert, is dus (on)bewust niet streven naar een beleid gericht op grotere baten voor de Belgische schatkist én betere integratie van immigranten en hun kinderen. En juist dat is alleen maar koren op de molen van migratie-kritische partijen. Het is dus een buitengewoon kortzichtig argument.

Bij het voorgaande draait het om een verschijnsel dat door de Finse wetenschapper Pietikäinen is aangeduid als ‘*moral reading*’. Bij *moral reading* gaat het niet om de waarheid of onwaarheid van een bepaalde tekst *an sich*, maar om de mogelijke morele, sociale en politieke gevolgen van het als waarheid accepteren van die tekst. Anders gezegd: bij *moral reading* wordt wetenschappelijke kennis niet beoordeeld op waarheid of onwaarheid, maar op de mogelijke sociale, politieke en maatschappelijk consequenties.

²⁵ “Mensen laten zich immers niet reduceren tot een simpele optel- en aftreksom langs de meetlat van de euro”, zie Tweede Kamer 2020–2021 Aanhangsel van de Handelingen, Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden, nr. 4036, opgehaald 31-7-2023 van:

<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z13767&did=2021D33265>

²⁶ Zie het Voorwoord in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

²⁷ Ik wil geen uitspraken doen over het al dan niet extreemrechts zijn van deze partijen. De term ‘extreemrechts’ is aan extreme inflatie onderhevig, want wordt overal te pas en te onpas gebruikt in allerlei betekenissen en volgens uiteenlopende, meestal impliciete definities en heeft voor mij weinig betekenis meer. Vandaar dat ik liever spreek van ‘migratie-kritisch’, hetgeen betrekking heeft op het waarneembaar handelen van politieke partijen ten aanzien van migratie.

²⁸ Zie: Ringeling, A. (1989), *Verboden beleidsalternatieven*.

Volgens Pietikäinen speelt bij degenen die *moral reading* praktiseren angst voor de ‘gewone man’ die irrationeel en subjectief is en ‘denkt vanuit de onderbuik’. Zonder begeleiding van bovenaf zou de gewone man door blootstelling aan ‘gevaarlijke kennis’ verkeerde politiek-maatschappelijke opvattingen kunnen ontwikkelen. De elites hebben dus een ‘morele plicht’ om de gewone man te behoeden voor ‘verkeerde theorieën’.

Daarnaast speelt volgens Pietikäinen voor degenen die *moral reading* praktiseren ook eigenbelang. *Moral reading* is ook een manier om morele erkenning te vergaren onder gelijkgestemden: “*Look, it was I who exposed this implicitly racist/anti-democratic/male-chauvinist statement*”. Zo vormt het vergaren van morele erkenning – naast partijpolitiek belang en dergelijke – een drijfveer om politieke correctheid in stand te houden.²⁹

1.8 Vraagstelling en doelstelling

De oorspronkelijke vraag van Europarlementariër Tom Vandendriessche was om voor België een studie te vervaardigen vergelijkbaar met het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat*³⁰ dat handelt over de fiscale gevolgen van immigratie naar Nederland. Dat kan echter niet, omdat er voor België onvoldoende data beschikbaar zijn om zo gedetailleerd te werk te gaan (zie §1.6).

Wat wel kan is het verbeteren en aanvullen van de in 2020 verschenen studie *The economic impact of immigration in Belgium* van de Nationale Bank van België (NBB).³¹ Deze NBB-studie bevat een analyse van de fiscale kosten en baten van immigratie. In de kern is de door de NBB verzamelde data goed en dus geschikt als vertrekpunt voor de analyse in het huidige rapport.³² De NBB-studie kent echter ook enkele opvallende tekortkomingen. Onder andere is de gebruikte berekeningswijze niet goed, want men rekent niet over de levensloop, hetgeen tot vertekeningen leidt (zie §1.5 en §2.4). Ook worden sommige data niet gebruikt en ontbreken enkele cruciale zaken in de NBB-studie.

Dit alles overwegende is voor het huidige rapport de volgende doelstelling geformuleerd:

De analyse in de NBB-studie The economic impact of immigration in Belgium verbeteren en aanvullen om te komen tot een zo volledig mogelijke berekening van de nettobijdrage aan de Belgische schatkist, gerekend over de levensloop, van geboren Belgen en immigranten, uitgesplitst naar generatie, herkomstregio, migratiemotief en opleidingsniveau, met focus op het onderling vergelijken van groepen.

Het laatste deel van de zin – “*met focus op het onderling vergelijken van groepen*” – is cruciaal. In de NBB-studie zijn de nettobijdragen steeds gegeven ten opzichte van het Belgische gemiddelde:

“Therefore, the results from this exercise are presented as differences compared to the average aggregate per capita for the country as whole (all ages considered together). A positive figure thus indicates a group for which net transfers are higher than the average. A negative figure

²⁹ Zie blz. 272-273 in: Van de Beek, J. H. (2010) *Kennis, macht en moraal*, opgehaald 31-7-2023 van:

https://pure.uva.nl/ws/files/1267542/145054_thesis.pdf

³⁰ Zie: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

³¹ Zie blz. 7 en blz. 46 in: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van:

https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

³² Om verwarring te voorkomen wordt vaste terminologie gebruikt: de ‘NBB-studie’ is de aanduiding voor *The economic impact of immigration in Belgium* en het ‘huidige rapport’ de aanduiding voor *Fiscale Kosten en Baten van Immigratie voor België*.

points to a lower-than-average net contribution for the group. The focus is on the relative positioning of the different groups.”

De doelstelling van het huidige rapport sluit daarbij aan en dan in het bijzonder ook bij de laatste zin. De focus ligt op de onderlinge verhoudingen van groepen qua nettobijdrage. Er wordt niet gepoogd om exacte nettobijdragen te berekenen per groep, maar relatief ten opzichte van het Belgische gemiddelde. In de praktijk wordt dat in het huidige rapport vaak vertaald naar een vergelijking met autochtonen. Voorgaande overwegingen leiden tot de volgende vraagstelling voor het huidige rapport:

Wat is de nettobijdrage aan de Belgische schatkist, gerekend over de levensloop, van immigranten, uitgesplitst naar generatie, herkomstregio, migratiemotief en opleidingsniveau, relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen?

Door in te zetten op nettobijdragen van groepen relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen is er een haalbaar doel geformuleerd voor de huidige studie. In zijn algemeenheid blijkt de onderlinge ordening van migrantengroepen qua nettobijdragen robuust onder gevoeligheidstest.³³ Specifiek voor de huidige studie geldt: ondanks dat de data uit de NBB-studie soms te grof is qua leeftijdsgroepen (Hoofdstuk 3), er Nederlandse data wordt gebruikt om het migratiegedrag te beschrijven (Hoofdstuk 4) en de nettobijdrage van de tweede generatie voor de meeste groepen deels wordt geschat op benaderingen en/of Nederlandse data (Hoofdstuk 5), zijn de groepsverschillen zo groot, dat eventueel meetfouten met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet kunnen leiden tot een fundamentele herschikking van de rangorde van de verschillende migrantengroepen qua nettobijdrage. Om deze claim niet in gevaar te brengen, zijn enkele ruwe schattingen van het effect van kindertal en de mogelijke kosten van criminaliteit en onderwijs apart geplaatst in Hoofdstuk 6. Elke 2^e paragraaf van Hoofdstuk 3 t/m 6 begint met een uiteenzetting van de mate van onzekerheid van de resultaten in het betreffende hoofdstuk.

1.9 De referentie-autochtoon

Zoals in de vorige paragraaf is toegelicht, ligt de focus op de relatieve positie van alle groepen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen. Nu is vergelijken tussen immigranten en autochtonen lastig, want autochtonen zijn geen immigranten. Om het vergelijken te vergemakkelijken, is de referentie-autochtoon in het leven geroepen. De referentie-autochtoon is een denkbeeldige immigrant die zich fiscaal net zo gedraagt als een autochtoon³⁴, maar het migratiegedrag en de pensioenopbouw heeft van de gemiddelde immigrant uit de Oude EU. Op die manier kan worden nagegaan in welke mate immigranten fiscaal gezien onderpresteren of overpresteren ten aanzien van autochtonen. Voor de in België geboren tweede generatie is vergelijken met autochtonen wel relatief makkelijk.³⁵

³³ Zie §6.5 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

³⁴ Dus identiek aan een autochtoon qua werk, inkomen, uitkeringsgebruik, belastingen, premies, enzovoort.

³⁵ Zie voor meer uitleg over de referentie-autochtoon de Begrippenlijst en *Technische Appendix* bij *Grenzeloze Verzorgingsstaat*. Specifiek voor de eveneens hypothetische ‘tweede generatie referentie-autochtoon’ is er veel minder sprake van migratiegedrag. In *Grenzeloze Verzorgingsstaat* werd daarbij nog rekening gehouden met allerlei subtiliteiten. Een deel van de minderjarige tweede generatie remigreert bijvoorbeeld weer met de ouders mee als die remigreren, met als gevolg dat er voor dat deel (minderjarigen werken immers zelden weinig) wel kosten zijn voor jeugd, zorg en onderwijs, maar nog weinig tot geen baten. In het huidige rapport is daarvan afgezien. Wel is aangenomen dat de kinderen van de referentieautochtoon – en overigens van alle immigranten – voor 80% in België zijn geboren en voor 20% zelf tot de eerste generatie behoren. Daarom wordt van de bedragen voor de eerste en tweede generatie samen, voor de tweede generatie maar 80%

1.10 Het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat* en de Nederlandse casus

In dit rapport wordt veelvuldig verwezen naar *Grenzeloze Verzorgingsstaat*.³⁶ Alle verwijzingen naar 'de Nederlandse casus' in het huidige rapport zijn ook verwijzingen naar *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, tenzij anders aangegeven. *Grenzeloze Verzorgingsstaat* berekent op basis van gedetailleerde gegevens van alle inwoners van Nederland de kosten en baten van immigratie in de Nederlandse casus. Zoals gezegd (§1.6) ontbreekt het in de Belgische casus aan dergelijke gedetailleerde data en daarom wordt *Grenzeloze Verzorgingsstaat* veelvuldig gebruikt als referentie en om hiaten in de Belgische data in te vullen. Zoals elders (zie o.a. Figuur 9.3) uiteengezet lijken de Belgische en Nederlandse casus bijzonder veel op elkaar.

De resultaten uit *Grenzeloze Verzorgingsstaat* worden in Hoofdstuk 3 en 5 van het huidige rapport ook soms gebruikt om de voor België gevonden resultaten te duiden, vaak met de toevoeging dat nader onderzoek nodig is om te weten in hoeverre de gegeven verklaringen ook echt gelden voor de Belgische casus. Deze passages zijn – net als deze alinea – lichtblauw gemarkeerd om te benadrukken dat het niet om resultaten voor België gaat. Grafieken en tabellen die besproken worden in met lichtblauw gemarkeerde passages zijn niet gemarkeerd met een kleur, het is aan de lezer om dat zelf af te leiden uit de bespreking in de hoofdtekst.

Deze lichtblauwe kleur is niet gebruikt om aan te geven dat er Nederlandse data worden gebruikt om resultaten voor België te berekenen, zoals gebeurt in Hoofdstuk 4 en 5. In dat geval wordt volstaan met uitleg in de vorm van tekst. De lichtblauwe kleur markeert alleen het presenteren en bespreken van Nederlandse resultaten.

1.11 Opbouw van het rapport

De huidige studie is een verbetering en aanvulling van de NBB-studie. Hoe de NBB-studie is gebruikt en aangevuld wordt in het volgende hoofdstuk uiteengezet. Dit hoofdstuk begint met positieve en negatieve kritiek op de NBB-studie. Vervolgens wordt verteld hoe en in welke mate de zwakke punten van de NBB-studie worden ondervangen om tot een betere berekening te komen.

Het gebruik van de NBB-studie biedt een groot voordeel: de NBB zal in België over het algemeen als een gezaghebbend instituut worden gezien. De kosten en baten van immigratie zijn in België net als in Nederland een omstreden onderwerp. Dus als de kosten en baten rechtstreeks worden gebaseerd op een studie van de NBB geeft dat één argument minder om de resultaten op voorhand als onbetrouwbaar af te doen. Om maximaal gebruik te maken van dit voordeel en de lezer duidelijk te maken in welke mate de resultaten zijn gebaseerd op Nederlandse data, worden de resultaten in een bepaalde volgorde gepresenteerd.

De opbouw van het huidige rapport komt grotendeels voort uit mijn behoefte als onderzoeker en auteur om enerzijds zo volledig mogelijk te zijn en om anderzijds mijzelf zo verstandig mogelijk te verhouden tot de beperkte beschikbaarheid van Belgische data. Dit heeft geleid tot een indeling in vier resultatenhoofdstukken.

meegeteld, dit om dubbeltelling van de kosten te voorkomen. Zie: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/> en Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: Technische Appendix*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>

³⁶ Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: De gevolgen van Immigratie voor de Overheidsfinanciën*, ISBN-nummer: 9789083334806, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

In Hoofdstuk 3 staan alleen resultaten die puur gebaseerd zijn op de NBB-studie. Dit zijn gegevens van kosten en baten in geval er sprake is van blijvende vestiging. Omdat deze resultaten erg afhankelijk zijn van de leeftijd bij binnenkomst – de entreeleeftijd – worden ze voor een aantal entreeleeftijden gegeven. Het zwaartepunt van het huidige rapport ligt bij dit hoofdstuk, want dit is wat we met vrij grote zekerheid kunnen zeggen over de kosten en baten van immigratie. De deelconclusies van dit hoofdstuk komen dan ook grotendeels overeen met de eindconclusies.

In Hoofdstuk 4 bespreekt de nettobijdrage in geval men rekening houdt met migratiegedrag, in het bijzonder als men ook rekening houdt met remigratie. Omdat de remigratiekansen zijn gebaseerd op Nederlandse gegevens over migratiebewegingen zal dit meetfouten geven. Er wordt aannemelijk gemaakt dat deze meetfouten gering zullen zijn omdat eerste generatie migrantengroepen – uitgesplitst naar herkomst, migratiemotief en opleidingsniveau – in België en Nederland qua fiscale nettobijdrage erg op elkaar lijken. Ook heeft het toepassen van Nederlandse migratiedata geen noemenswaardig effect op de onderlinge verhoudingen van groepen qua nettobijdrage en dat is zoals gezegd een belangrijk element van de doelstelling van het huidige rapport.

Hoofdstuk 5 geeft aanvullingen voor de nettobijdragen van de tweede generatie, uitgesplitst naar herkomst, migratiemotief en opleidingsniveau. Deze aanvullingen zijn grotendeels gebaseerd op data uit de NBB-studie. Deze NBB-data zijn aangevuld met gegevens uit *Grenzeloze Verzorgingsstaat* over de relatie tussen het opleidingsniveau van ouders en het opleidingsniveau van kinderen, voor verschillende groepen immigranten en voor autochtonen. De verwachting is dat deze relatie vrij universeel is en dat de verschillen tussen België en Nederland niet te groot zullen zijn, zodat dit geen wezenlijk risico vormt voor de doelstelling van het huidige rapport; de onderlinge positie van groepen qua nettobijdrage vaststellen.

Hoofdstuk 6 is meer algemeen en analytisch van aard. Dit hoofdstuk geeft aanvullingen voor de nettobijdrage naar herkomst als men rekening houdt met verschillen in kindertal en de mogelijke nettokosten van onderwijs en criminaliteit. Hiervoor is gebruik gemaakt van Nederlandse gegevens over het kindertal van de eerste generatie uitgesplitst naar herkomst en Nederlandse gegevens over onderwijskosten en criminaliteit van de eerste en tweede generatie. Deze resultaten zijn voor Nederland gebaseerd op grote hoeveelheden gedetailleerde data, maar kunnen uiteraard niet zonder meer op België worden toegepast. Dat is dan ook niet gebeurd. De resultaten worden daarom voorzichtigheidshalve gepresenteerd in orden van grootte. Er worden geen exact bedragen gegeven om schijnprecisie te vermijden. De gegeven ordes van grootte zijn vrij zeker, want zoals eerder gezegd: voor de eerste generatie zijn de overeenkomsten tussen België en Nederland qua nettobijdrage groter dan de verschillen.

Tot slot wordt het rapport afgesloten met conclusies (Hoofdstuk 7) en aanbevelingen (Hoofdstuk 8). Ook is er een Technische Appendix (Hoofdstuk 9) waarin technische details worden toegelicht voor elke paragraaf waarvoor dat nodig werd geacht. Er wordt relatief weinig naar de Technische Appendix verwezen: het is aan de lezer zelf om daar desgewenst detailuitleg te bekijken.

2 De NBB-studie als vertrekpunt en verbeterpunt

2.1 Inleiding

Het huidige rapport bevat een berekening van de kosten en baten van immigratie voor de Belgische schatkist die in beginsel is gebaseerd op de studie *The economic impact of immigration in Belgium* van de Nationale Bank van België (NBB) uit 2020.³⁷ Ondanks een aantal fundamentele tekortkomingen, is deze NBB-studie een goed vertrekpunt.

In de hiernavolgende paragrafen wordt de NBB-studie besproken. Deze bespreking beperkt zich tot deel I van deze studie, dat handelt over de fiscale effecten van immigratie. Eerst wordt aannemelijk gemaakt dat de NBB-studie vanwege de gebruikte dataset inderdaad een goed vertrekpunt vormt en dat fundamentele herberekening geen substantieel betere uitkomsten op gaat leveren.

Vervolgens worden enkele tekortkomingen van de NBB-studie besproken. Onder meer ontbreken er enkele essentiële kostenposten, zoals de kosten voor onderwijs en criminaliteit. Voor een deel is dat het gevolg van de beperkte databeschikbaarheid in België, zie §1.6. Dit probleem is in het huidige rapport ook niet echt opgelost; er wordt volstaan met enkele schattingen in Hoofdstuk 6. Daarnaast ontbreekt ook een kostenpost als asielopvang, waarvoor wel data beschikbaar is. Die kosten worden in de NBB-studie wel benoemd, maar niet meegenomen. In het huidige rapport worden deze kosten echter wel meegenomen.

Verder is in de NBB-studie niet gerekend over de levensloop, wat enorme vertekeningen oplevert. De door de NBB gebruikte methode is op zich nuttig voor bepaalde doeleinden, maar ongeschikt om een goed beeld te geven van de fiscale kosten en baten van immigratie. Mede daarom bevat de NBB-studie formuleringen die makkelijk verkeerd te interpreteren zijn, waardoor de conclusies die de NBB trok door de pers voorspelbaar te positief geïnterpreteerd zijn. Tot slot bespreek ik kort mijn interactie met de NBB in het licht van het in §1.7 besproken taboe op het berekenen van de kosten en baten van immigratie.

2.2 De NBB-studie is gebaseerd op beste data die voorhanden is

Een sterk punt van het NBB-rapport is dat het mede op de redelijk gedetailleerde CBSS-dataset is gebaseerd. Deze dataset bevat 11 variabelen die gebruikt kunnen worden om bevolkingsgroepen te definiëren:

“Op het meest gedetailleerde niveau worden bevolkingsgroepen gedefinieerd aan de hand van de volgende 11 variabelen : Geslacht, Regio, Leeftijdsgroep, Nationaliteit, Geboorteland, Geboorteland van de moeder, Geboorteland van de vader, Migratiemotief, Verblijfsduur, Sociaaleconomische positie (werkend of niet), Onderwijs.”³⁸

Deze dataset bevat onder andere gedetailleerde informatie over sociale zekerheid:

“De uittreksels uit de CBSS-database omvatten de volgende variabelen voor de sociale transfers : gezinstoelagen, werkloosheidsuitkeringen, pensioenen, sociale bijstand (allocation de remplacement de revenus, allocation d'intégration, aide aux personnes âgées, revenu

³⁷ Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

³⁸ “At the most detailed level, population groups are defined by the following 11 variables : Gender, Region, Age group, Nationality, Country of Birth, Country of Birth of the Mother, Country of Birth of the Father, Migration channel, Length of stay, Socio-economic position (in employment or not), Education.” Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

d'intégration sociale), en uitkeringen bij ziekte (arbeidsongeschiktheid, arbeidsongevallen en beroepsziekten).³⁹

Daarnaast zijn ook (op basis van andere datasets) de kosten voor gezondheidszorg en ontvangen belastingen zo gedetailleerd mogelijk ingevuld.

Het heeft niet veel zin de berekeningen van het NBB die gebaseerd zijn op deze datasets over te doen. In plaats daarvan zijn de NBB de onderliggende gegevens opgevraagd die niet in het rapport waren weergegeven. De NBB heeft een deel van deze gegevens verstrekt. Niet alles wat gevraagd is, is door de NBB verstrekt (zie §2.6), maar met wat er verstrekt is valt behoorlijk goed te rekenen.⁴⁰

Het voorgaande wil overigens niet zeggen dat de verzamelde data in de NBB-studie geen beperkingen hebben. Onder andere wordt de tweede generatie slechts uitgesplitst naar de categorieën EU en Niet-EU. Dit komt echter voort uit beperkingen in de gebruikte dataset⁴¹ en dit soort beperkingen zijn niet op te lossen door herberekening.

2.3 De NBB-studie laat belangrijke kostenposten buiten beschouwing

Een kritiekpunt is zoals gezegd dat in de NBB-studie enkele belangrijke kostenposten niet worden meegenomen. De analyse van de NBB spitst zich toe op sociale zekerheid, zorg en belastingen. Enkele andere posten waaronder de kosten van onderwijs, criminaliteit en asielopvang blijven buiten beschouwing. We bespreken deze alle drie kort, vooral aan de hand van inzichten die zijn ontleend aan de Nederlandse casus. Aan het eind van deze paragraaf wordt uiteengezet hoe in het huidige rapport is omgegaan met deze hiaten.

Het is zonneklaar dat het weglaten van onderwijskosten een vertekend beeld geeft. Immigranten komen doorgaans als twintigers of dertigers en in ieder geval grotendeels na de middelbare schoolperiode⁴² (zie Figuur 4.1). Dat betekent dat de ontvangende samenleving bij de eerste generatie immigranten in beginsel bespaart op onderwijskosten. Nu moeten de verwachtingen met betrekking tot de 'besparing op onderwijs' van de eerste generatie ook niet te hoog gespannen zijn, want in veel gevallen staan daar veel grotere kosten tegenover, zodat er van een besparing helemaal geen sprake is.⁴³

³⁹ "The extracts from the CBSS database include the following variables for the social transfers : family allowances, unemployment benefits, pensions, social assistance (allocation de remplacement de revenus, allocation d'intégration, aide aux personnes âgées, revenu d'intégration sociale), and sickness benefits (incapacity for work, work-related accident and occupational diseases)." Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van:

https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

⁴⁰ Ik had graag van elke groep een leeftijdsprofiel van de nettobijdrage per leeftijdsjaar ontvangen, maar dat heb ik niet gekregen, maar met de gemiddelden over de periode 20 tot 65 jaar die ik wel heb ontvangen valt zonder veel verlies aan nauwkeurigheid ook te rekenen.

⁴¹ "Second-generation immigrants can further be distinguished between EU and non-EU origins. ... The database does not provide origin by more precise groups of country of birth for the second-generation." Zie blz. 21 in: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

⁴² Dit verschilt echter wel tussen groepen. Bij gezinsmigranten is bijvoorbeeld in de Nederlandse casus een kwart minderjarig.

⁴³ In de Nederlandse casus is bepaald dat een immigrant die zich in fiscaal opzicht – dus kosten en baten voor de schatkist – net zo gedraagt als de 'gemiddelde autochtoon' netto bijna € 100.000 aan de schatkist bijdraagt over de levensloop. Deze denkbeeldige immigrant dient als vergelijkingscategorie en wordt daarom in *Grenzeloze Verzorgingsstaat* 'referentie-autochtoon' genoemd (zie ook §1.9 van het huidige rapport). In de praktijk blijkt dat voor 8 van de 41 onderscheiden regio's geldt dat de eerste generatie inderdaad netto € 100.000 of meer bijdraagt aan de Nederlandse schatkist. Voor de overige 33 regio's is de nettobijdrage (veel)

Men moet zich realiseren dat de groepsverschillen in onderwijskosten groot zijn. Bij sommige groepen zijn de kosten voor onderwijs relatief laag. Weinig kinderen volgen dure speciale vormen van onderwijs en er wordt relatief veel gebruik gemaakt van particulier onderwijs dat niet door de overheid wordt bekostigd. Voor andere groepen zijn de kosten voor onderwijs juist relatief hoog. Veel kinderen volgen dure vormen van speciaal onderwijs en vooral de soms zeer hoge onderwijskosten voor de tweede generatie doen in veel gevallen een eventuele besparing op onderwijskosten voor de eerste generatie ruimschoots teniet.

Tabel 2.1 Nettokosten voor de Nederlandse schatkist van onderwijs, voor 1^e en 2^e generatie migratieachtergrond en totaal, in een scenario met remigratie. De kosten voor de 2^e generatie zijn gewogen naar kindertal.

× € 1.000	Eerste generatie			Tweede generatie			Totaal		
	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Referentie-autochtoon	€ 21	€ 21	€ 21	€ 38	€ 38	€ 38	€ 58	€ 58	€ 58
Oude EU	€ 16	€ 11	€ 20	€ 30	€ 25	€ 35	€ 46	€ 37	€ 54
Nieuwe EU	€ 11	€ 10	€ 13	€ 36	€ 33	€ 38	€ 47	€ 46	€ 48
Niet-EU	€ 23	€ 8	€ 41	€ 58	€ 21	€ 108	€ 81	€ 28	€ 146

Tabel 2.1 laat de verschillen in onderwijskosten zien voor de Nederlandse casus, ontleend aan *Grenzeloze Verzorgingsstaat*. De tabel geeft het groepsgemiddelde (*M*) voor onderwijskosten per persoon, voor autochtonen en voor 41 herkomstgroepen verdeeld over de drie belangrijkste herkomstgroepen uit de NBB-studie. Daarnaast is ook binnen elke NBB-categorie en generatie de herkomstgroep met het hoogste (*Max*) en het laagste (*Min*) bedrag voor onderwijskosten. Vooral in de categorie Niet-EU blijkt dat de verschillen groot zijn. In die categorie vallen zowel expats uit rijke landen (weinig publieke onderwijskosten) als ook immigranten uit onder andere het Midden-Oosten en Afrika met voor veel groepen forse onderwijskosten door een hoge deelname aan allerlei dure vormen van speciaal onderwijs. Voor eerste en tweede generatie samen bedraagt het verschil tussen de groep met hoogste onderwijskosten (€ 146.000) en laagste onderwijskosten (€ 28.000) bijna € 120.000. Bij de groep met de laagste onderwijskosten zijn deze gerekend over 1^e en 2^e generatie samen € 30.000 lager dan bij referentie-autochtonen, bij de groep met de hoogste onderwijskosten zijn deze juist bijna € 90.000 hoger dan bij referentie-autochtonen. Dit geeft aan dat wel of niet meenemen van onderwijskosten groepsverschillen in nettobijdrage aan de schatkist aanzienlijk kunnen vergroten. Uiteraard is de Nederlandse casus niet zondermeer op België van toepassing.

Tabel 2.2 Nettokosten voor de Nederlandse schatkist van criminaliteit, voor 1^e en 2^e generatie migratieachtergrond en totaal, in een scenario met remigratie. De kosten voor de 2^e generatie zijn gewogen naar kindertal.

× € 1.000	Eerste generatie			Tweede generatie			Totaal		
	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>
Referentie-autochtoon	€ 8	€ 8	€ 8	€ 5	€ 5	€ 5	€ 13	€ 13	€ 13
Oude EU	€ 9	€ 6	€ 16	€ 7	€ 5	€ 8	€ 15	€ 11	€ 23
Nieuwe EU	€ 18	€ 15	€ 21	€ 8	€ 8	€ 9	€ 26	€ 24	€ 29
Niet-EU	€ 28	€ 2	€ 75	€ 25	€ 1	€ 59	€ 53	€ 3	€ 101

lager en vaak ook negatief; voor belangrijke asielherkomstregio's in Afrika en het Midden-Oosten zijn er zelfs nettokosten (!) van ruim € 300.000 over de levensloop voor de eerste generatie. Deze groepen dragen dus € 400.000 minder bij aan de schatkist dan de referentie-autochtoon. Zie: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

Voor criminaliteit geldt iets vergelijkbaars als voor onderwijs. Dit lichten we weer toe aan de hand van de Nederlandse casus, zie Tabel 2.2. Het totale beslag op de Nederlandse begroting voor criminaliteit is in de Nederlandse casus slechts ruwweg een derde van het beslag van onderwijs, maar door grote groepsverschillen in het aantal verdachten, de zwaarte van de eventueel opgelegde straf (gevangenisstraf is kostbaar) en dergelijke, is het verschil tussen de groep met de hoogste en de laagste kosten voor criminaliteit toch ongeveer € 100.000. Wederom vindt men de extremen in de categorie Niet-EU. Bij de groep met de laagste kosten voor criminaliteit zijn deze kosten € 10.000 lager dan bij autochtonen. Bij de groep met de hoogste kosten voor criminaliteit zijn ze bijna € 90.000 hoger dan bij autochtonen.

Tot slot de kosten voor asielopvang. In de NBB-studie worden deze kosten wel berekend, maar niet meegenomen in de analyse:

“The organisation of refugee reception involves different types of expenditure which are not included separately in the main analysis. Applicants for protection are not registered as residents until they have received a positive reply. Moreover, these expenses are largely aid in kind.”⁴⁴

Deze redenering snijdt geen hout. Asiel is een vorm van immigratie en de kosten voor asielopvang zijn dus een fiscaal gevolg van immigratie. Dat de asielzoekers nog niet zijn geregistreerd als ingezetenen of dat een deel van de hulp in natura wordt verstrekt, is in dit verband irrelevant.

Het niet meenemen van de kosten voor criminaliteit en onderwijs is ook in het huidige rapport niet opgelost. Er is te weinig gedetailleerde en makkelijk toegankelijke data die voldoende is uitgesplitst naar migratieachtergrond om een dergelijke berekening goed te kunnen uitvoeren. Wel wordt in Hoofdstuk 6 een schatting gegeven van de orde van grootte van het totaal van deze kostenposten.

De kosten voor asielopvang worden in deze studie wel meegenomen. Een schatting hiervoor wordt gegeven in §3.6.

Er zijn nog enkele posten die in de NBB-studie niet meegenomen worden, waaronder publieke goederen als defensie, openbaar bestuur en infrastructuur. Die laten we in het huidige rapport ook buiten beschouwing. Het weglaten van deze kostenposten heeft geen grote effecten als men ze aan alle inwoners in gelijke mate toerekent (zoals in het standaardscenario in *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is gedaan). Dat komt omdat we in de huidige studie in navolging van de NBB-studie alleen kosten relatief ten opzichte van de het Belgische gemiddelde berekenen (zie §2.7) en in de verschilberekening vallen in gelijke mate toegerekende kosten min of meer tegen elkaar weg.

2.4 De NBB gebruikt een momentopname en dat geeft enorme vertekening

Er zijn op hoofdlijnen twee methoden om de nettobijdrage – kosten minus baten – van verschijnselen als immigratie of vergrijzing te meten.⁴⁵ We noemen deze methoden in navolging van Vargas-Silva de statische methode en de dynamische methode.⁴⁶

⁴⁴ Zie blz. 34 e.v. in: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van:

https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

⁴⁵ Zie Hoofdstuk 3 van *Grenzeloze Verzorgingsstaat* voor een uitgebreidere bespreking van beide methoden, Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

⁴⁶ Vargas-Silva, C. (2015), *The Fiscal Impact of Immigrants: Taxes and Benefits*, in: B. Chiswick & P. Miller (eds.) *Handbook of the Economics of Immigration*, Vol. 1B, North-Holland, Amsterdam

We leggen het verschil tussen statisch en dynamisch uit aan de hand van het voorbeeld van immigratie. De statische methode is een momentopname of *snap shot*: voor de betreffende groep – bijvoorbeeld een herkomstgroep – wordt de nettobijdrage bepaald voor een bepaalde periode, bijvoorbeeld één jaar.

Bij de dynamische methode – daar wordt ook wel naar verwezen als generatierekening, netto contante waarde berekening, berekening over de levensloop, nettobijdrage aan de overheid of netto profijt van de overheid – rekent men over de gehele levensloop van de betreffende groep. Bij een 1e generatie immigrant vanaf het moment van immigratie tot het moment van remigratie of overlijden. Bij een autochtoon of 2^e generatie immigrant vanaf de geboorte tot het moment van emigratie of overlijden.

De statische methode (momentopname) kan nuttig zijn, als men bijvoorbeeld het beslag op de publieke middelen in een bepaald jaar wil weten. De momentopname heeft echter een groot nadeel: toevalligheden als leeftijdsopbouw hebben een groot effect op de uitkomsten. Dat komt omdat de levensloop vanuit de schatkist gezien in drie perioden uiteenvalt: de jeugd en de pensioenleeftijd met voornamelijk kosten en de werkzame periode met (doorgaans) voornamelijk baten. Dat levert enorme vertekening als er door toeval relatief veel mensen qua leeftijd in de werkzame periode vallen, of andersom, als er relatief veel mensen qua leeftijd in de jeugd of pensioenfase vallen.

Neem als voorbeeld een groep die in het heden hoofdzakelijk de werkzame leeftijd heeft en een positieve nettobijdrage aan de schatkist levert. Als diezelfde groep over enkele decennia de dure pensioenleeftijd bereikt, kan de nettobijdrage best negatief zijn door de hoge kosten voor zorg en pensioen. Dezelfde groep heeft in dit geval dus in de ene levensfase een positieve nettobijdrage en in de andere levensfase een negatieve. In beide gevallen zegt dat iets over het fiscale effect in de onderzochte periode. Maar het zegt niets over de nettobijdrage over de gehele levensloop van een gemiddeld lid van deze groep.

Wie groepen onderling wil vergelijken, ontkomt er niet aan om generatierekening te gebruiken, zoals ook gangbaar is in de internationale literatuur. Zoals de NBB zelf ook zegt: het gaat om de onderlinge verhoudingen tussen groepen, dus om het onderling vergelijken van groepen en daarvoor zijn totalen op basis van een momentopname ongeschikt.⁴⁷ Bij de momentopname verandert de onderlinge volgorde van groepen qua nettobijdrage immers van tijdstip tot tijdstip, door toevalligheden in de leeftijdsopbouw, ook als er verder niets wezenlijks verandert aan het fiscale gedrag van de betreffende groepen.

De dynamische methode (berekening over de levensloop, generatierekening) heeft als nadeel dat men aannamen moet maken over de toekomst, die niemand kent en zich lastig laat voorspellen. Dit nadeel valt echter bij nadere beschouwing mee. Door remigratie, sterfte en het zogenaamde contant maken tellen toekomstige bedragen niet heel zwaar mee bij generatierekening toegepast op immigratie. Verder laat gevoeligheidsanalyse zien dat er door andere aannamen wel verschillen ontstaan, maar dat de onderlinge rangorde qua nettobijdrage van groepen doorgaans niet wezenlijk anders is bij andere aannamen.⁴⁸ Met name dit laatste punt is belangrijk, want de NBB zegt zelf dat

⁴⁷ “The focus is on the relative positioning of the different groups.” Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van:

https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

⁴⁸ Zie o.a. §6.5 van *Grenzeloze Verzorgingsstaat* in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/> en Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a).

het hen gaat om de verhoudingen tussen groepen en dan is generatierekening echt de enige manier om een goed beeld te schetsen, dat niet afhankelijk is van de toevallige leeftijdsopbouw op het moment.

Het is een raadsel waarom de NBB toch gekozen heeft voor de statische methode. Dat men gedetailleerde leeftijdsprofielen heeft gemaakt – die nodig zijn voor de dynamische methoden – suggereert dat men op enig moment wel van plan is geweest de dynamische methode te gebruiken. Dat men als uitgangspunt de onderlinge verhoudingen tussen groepen heeft genomen versterkt dat vermoeden.

hln.be/binnenland/studie-economische-impact-immigratie-tweede-generatie-migranten-draagt-bovenger

HLN

NIEUWS SPORT SHOWBIZZ NINA IN DE BUURT VIDEO FUN

BINNENLAND BUITENLAND VTM NIEUWS

Studie economische impact immigratie: tweede generatie migranten draagt bovengemiddeld bij aan overheidsfinanciën

De instroom van immigratie heeft in vijf jaar een positief effect gehad op het bruto binnenlands product (bbp) van minstens 3,5 procent. Verder ligt de nettobijdrage van immigranten van de tweede generatie aan de overheidsfinanciën per persoon hoger dan het gemiddelde voor de gehele Belgische bevolking, en zelfs hoger dan die van autochtonen. Dat blijkt uit een nieuwe studie van de Nationale Bank (NBB) naar de economische impact van immigratie.

AW, KVE 04-11-20, 14:42 Laatste update: 18:09 Bron: Belga

Figuur 2.1 Screenshot HLN 4 november 2020.

2.5 De NBB presenteert de resultaten op een manier die uitnodigt tot misinterpretatie. Het voorgaande brengt ons op het volgende kritiekpunt. De NBB geeft zoals gezegd alleen een momentopname van de kosten en baten van immigratie. Dat geeft door verschillen in leeftijdsopbouw vertekening. Zo is de tweede generatie gemiddeld jonger dan autochtonen en de hoge kosten voor pensioenen en zorg moeten voor velen van hen dus nog komen. Op basis van de gebruikte data is de nettobijdrage van de tweede generatie in de NBB-studie dan ook hoger dan die van autochtonen. De NBB is zich (uiteraard) bewust van vertekening door leeftijdsopbouw en maakt

Grenzeloze Verzorgingsstaat: Technische Appendix, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>

dat ook expliciet.⁴⁹ Toch stelt de NBB in de eerste zin van de conclusie: “... de nettobijdrage van de tweede generatie is hoger dan het gemiddelde en hoger dan de nettobijdrage van autochtonen.”⁵⁰ De nuancering dat dit een artefact is van leeftijdsopbouw komt vele zinnen later. Dit heeft een deel van de Belgische pers kennelijk op het verkeerde been gezet; men heeft onterecht aangenomen dat de tweede generatie meer bijdraagt dan autochtonen (Figuur 2.1 illustreert dit). Het kan op enig moment best zo zijn dat de tweede generatie meer bijdraagt door een gunstiger leeftijdsopbouw, maar over de gehele levensloop zullen tweede generatie immigranten met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid veel minder bijdragen dan autochtonen. Het enige dat daar iets aan zou kunnen veranderen is een zeer snelle integratie, maar het tegendeel lijkt nu het geval te zijn: de integratie van de tweede generatie vertoont een neerwaartse trend (zie §3.11).

2.6 Het taboe op de kosten en baten van migratie en mijn interactie met de NBB

In §1.7 gaf ik een korte schets van het taboe dat in Nederland heerst met betrekking tot het berekenen van de kosten en baten van immigratie. Ik breng in herinnering dat ik in die paragraaf onder andere het voorbeeld gaf van de in Nederland gezaghebbende Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, die een groot deel van een economisch hoofdstuk uit een belangrijk rapport over immigratie schraptte omdat de conclusies over bijvoorbeeld de interactie tussen immigratie en verzorgingsstaat te pijnlijk werden geacht. En dit is nog maar één van de voorbeelden die ik had kunnen geven.

Met dergelijke kennis gewapend, ga je anders naar de werkelijkheid rondom dit type onderzoek kijken. Het vermoeden dat bepaalde informatie bij dit soort onderzoek weggemoffeld zou kunnen worden, is dan geen teken van ongezonde achterdocht – makkelijk af te doen als ‘complot-denken’ – maar geïnformeerde en gefundeerde scepsis.

Het verbaasde mij daarom eigenlijk helemaal niet dat de NBB geen berekening over de levensloop heeft gedaan (§2.4). Want door de relatief jonge leeftijdsopbouw van de tweede generatie lijkt het dan net of die meer bijdraagt aan de Belgische schatkist dan autochtonen. Het verbaasde mij eerlijk gezegd ook niet dat er formuleringen in de NBB-studie staan die in de pers terecht zijn gekomen als ‘de tweede generatie draagt meer bij dan autochtonen’ (§2.5), terwijl het over de levensloop gerekend andersom is. Ik herkende dit heel goed uit mijn promotieonderzoek.

Verder is opvallend dat de NBB bij mij de stellige indruk heeft gewekt dat ze niet alle resultaten die ze hebben, met mij wilden delen. Toen ik via een journalist een Excelsheet ontving met onderliggende data uit de NBB-studie, zag ik dat daarin grote blokken met cellen waren geselecteerd (zie Figuur 2.2). Geen zinnig mens gaat zonder doel blokken met cellen selecteren in een Excelsheet en omdat het in negen werkbladen was gebeurd, is toeval ook uit te sluiten. Ik kon maar één logische verklaring verzinnen: in die geselecteerde cellen stonden data en die zijn voor het versturen naar de

⁴⁹ “Considering more specifically the children of first-generation migrants (the second generation), it appears that their net average contribution to public finances is higher than that of the first generation. It is also higher than that of natives of native origin, but this finding clearly reflects differences in age structures between the sub-groups. The second generation is on average younger than the native population of native background. Assessed over the active lifetime (20 to 64 years old), the per capita contribution of second-generation migrants remains higher than the first generation’s, but lower than that for natives.” Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

⁵⁰ “... the net contribution of the second generation is higher than the average and higher than the net contribution of natives.” Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

betreffende journalist geselecteerd en verwijderd, waarbij men vervolgens niet de selectie heeft opgeheven. Ik heb de NBB meermalen, verspreid over een langere periode, gevraagd om die gegevens met mij te delen. Ik heb toen wel iets gekregen, maar niet alles wat ik wilde hebben. De NBB stelde zich in e-mails op het standpunt dat ze in alle transparantie alles hadden gedeeld, maar dat vind ik moeilijk te geloven.

Chart 9
 Net transfers by age and by country of birth, differences compared to the global average for Belgium
 (differences in l per year))

	7	17	22	27	32	37	42	47	52	57	62	67	72	77		
	0-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-59	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+	Grand Total	
	Natives	-2582	-2531	801	8274	11562	14237	16003	16873	15927	10491	-6497	-19051	-21395	-26150	376
	Non-na	-2582	-2863	-2080	819	1993	2263	3099	3534	2972	814	-5548	-14963	-17772	-23346	-1905
of wicb:	EU15	-2581	-2629	-968	4382	7831	9193	10897	10126	8655	3548	-5449	-15737	-18335	-23792	-1675
	Other E	-2581	-2662	-488	1607	2700	2789	2307	2560	1442	-929	-4815	-11866	-16088	-24036	201
	NonEU	-2583	-3042	-3030	-1202	-485	-384	251	398	-490	-1016	-5722	-14161	-16732	-22179	-2506

Sources: CBSS Datawarehouse, NBB calculations
 (1) Including second generation

Figuur 2.2 Screenshot uit één van de negen Excelwerkbladen met vaak grote blokken geselecteerde cellen uit de van de NBB ontvangen Excelsheet.

Iets anders waar ik herhaaldelijk om heb gevraagd en dat ik niet heb gekregen, zijn de nettobijdragen van alle in de NBB-studie genoemde groepen, uitgesplitst naar leeftijdsgroepen.⁵¹ Voor sommige groepen geeft de NBB-studie namelijk voor alle leeftijdsgroepen data in de vorm van een grafiek en voor sommige groepen wordt alleen het gemiddelde gegeven voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar. Dat laatste is voor mij bruikbaar, maar leidt tot grotere meetfouten en ik wilde het zo precies mogelijk doen. Herhaaldelijk vroeg ik aan de NBB via e-mail of ik van alle groepen per gedetailleerde

⁵¹ Zie de vorige voetnoot.

vijfjaarsleeftijdsgroep de nettobijdragen kon krijgen. Voor de groepen waarvoor de data per vijfjaarsleeftijdsgroep in een grafiek was opgenomen in de NBB-studie, kreeg ik de data wel, maar voor de overige groepen niet, ondanks herhaalde verzoeken. Ik kreeg onder meer als antwoord dat de NBB geen nieuwe berekeningen wilde doen voor derden en ook de onderliggende (CBSS) dataset niet kon delen. Maar dat was in mijn ogen geen steekhoudend argument, want daar vroeg ik helemaal niet om.

De NBB heeft bij mij de stellige indruk gewekt niet alle data waarover het beschikt met mij te willen delen. In de eerste plaats omdat zij mij nooit de volledige Excelsheet hebben gestuurd, inclusief de verwijderde informatie. Als ze dat wel hadden gedaan, was er bij mij veel gefundeerd wantrouwen weggenomen. In de tweede plaats zijn de verklaringen van de NBB onlogisch en daardoor ongeloofwaardig. Het argument om mij niet de nettobijdrage voor vijfjaarsleeftijdsgroepen tussen 20 en 65 jaar te geven is dat ze geen nieuwe berekeningen willen doen voor derden. Dat suggereert dat ze de nettobijdragen per vijfjaarsleeftijdsgroep niet hebben. Dat is totaal onlogisch. Het is namelijk een volstrekt logische werkwijze om eerst te aggregeren naar vijfjaarsleeftijdsgroepen en die te gebruiken voor de grafieken in de NBB-studie en vervolgens daarna pas de waarden in de vijfjaarsleeftijdsgroepen weer verder samen te nemen tot de grotere leeftijdsgroep 20-64 jaar die in de NBB-studie in een aantal tabellen is opgenomen.

Natuurlijk kunnen we niet in het hoofd van de beslissers bij de NBB kijken, dus het blijft gissen wat hiervoor de verklaring zou kunnen zijn. De meest logische verklaring die ik kan bedenken is het volgende. De NBB is vermoedelijk begonnen met het voorbereiden van een berekening over de levensloop. Men heeft namelijk data verzameld voor een groot aantal leeftijdsklassen,⁵² typisch wat men zou doen voor een berekening over de levensloop. Een berekening over de levensloop is ook passend bij zoals de NBB het formuleert, een situatie waarin de *'focus is on the relative positioning of the different groups'*. Want dat doel bereikt men zeker niet met de momentopname die de NBB nu heeft gebruik (zie §2.4). De meest logische verklaring lijkt mij dat op enig moment mensen met doorzettingsmacht binnen of buiten de NBB hebben besloten dat een berekening over de levensloop 'te pijnlijk' zou zijn en dat men toen is overgeschakeld op de momentopname en dat men nu zo min mogelijk informatie wil delen om een berekening over de levensloop alsnog mogelijk te maken. Bewijzen kan ik dat natuurlijk niet, maar met deze verklaring vallen wel alle puzzelstukjes in elkaar.

2.7 Relatieve en absolute cijfers in de NBB-studie

Voor een goed begrip van de resultaten is het belangrijk te beseffen dat de NBB-studie louter cijfers geeft die relatief zijn ten opzichte van de gemiddelde ingezetene van België. Als er gesproken wordt over kosten en baten van een bepaalde groep, worden dus bedragen bedoeld relatief ten opzichte van de gemiddelde inwoner. Als alle kosten en baten meegenomen zouden worden, dan zou de nettobijdrage van de gemiddelde inwoner van België ongeveer nul zijn in een jaar dat conjunctureel en budgettair ongeveer neutraal is.⁵³ In dat geval is een nettobijdrage relatief ten opzichte van de gemiddelde inwoner ook een absolute nettobijdrage. Om het spraakgebruik niet onnodig te compliceren wordt daarom gesproken in termen van absolute nettobijdragen aan de schatkist, terwijl het eigenlijk gaat om nettobijdragen aan de schatkist ten opzichte van de gemiddelde inwoner van België.

⁵² Te weten 0-14, 15-19, 20-24, 25-29, 30-34, 35-39, 40-44, 45-59, 50-54, 55-59, 60-64, 65-69, 70-74 jaar en 75+

⁵³ Volgens de NBB het jaar waarop de studie gebaseerd is overigens een conjunctureel een vrij neutraal jaar, zie §9.2 van het huidige rapport.

3 Nettobijdrage eerste generatie o.b.v. de NBB-studie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden alleen resultaten gegeven die direct gebaseerd zijn op de NBB-studie, aangevuld met enkele relevante StatBel-gegevens over sterfte. Zoals eerder gezegd biedt het gebruik van de NBB-studie een groot voordeel: de NBB zal in België over het algemeen als een gezaghebbend instituut worden gezien. De kosten en baten van immigratie zijn in België net als in Nederland een omstreden onderwerp. Vaak richten criticasters hun pijlen niet op de inhoud, maar op degenen die de berekeningen heeft gemaakt of de opdracht-gevende partij om de resultaten op voorhand af te kunnen schieten met negatieve kwalificaties als onbetrouwbaar. En kosten en baten die rechtstreeks zijn gebaseerd op de NBB-studie kunnen niet op voorhand als onbetrouwbaar af worden geserveerd, zonder de NBB indirect als onbetrouwbaar te kwalificeren. Om maximaal gebruik te maken van dit voordeel worden in dit hoofdstuk alleen resultaten gepresenteerd die louter op de NBB-studie en StatBel-gegevens zijn gebaseerd. Het zwaartepunt van het huidige rapport ligt dan ook bij dit hoofdstuk.

3.2 Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 3

In navolging van de NBB-studie ligt de focus op het onderling vergelijken van autochtonen en diverse groepen eerste en tweede generatie immigranten (zie §1.8). De focus is dus niet op het voorspellen van de exacte nettobijdrage van de verschillende groepen, maar op groepsverschillen in nettobijdrage. Ten aanzien van dit doel hebben de resultaten in dit hoofdstuk een hoge mate van zekerheid.

Qua conjunctuur is de NBB-data vrij neutraal en het ligt daarom ook niet in de lijn der verwachting dat de onderlinge groepsverschillen in nettobijdrage door conjuncturele veranderingen erg zal veranderen (zie §9.2).

Verder is het onvermijdelijk dat men voor dit type berekeningen aannamen moet maken. Die aannamen zijn uiteraard met onzekerheden omgeven. Bij het onderling vergelijken van groepen maakt dat echter niet zoveel uit, zolang er maar geen veranderingen komen die enorm verschillend uitpakken voor (bepaalde groepen) immigranten. Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Een belangrijke aanname is bijvoorbeeld dat verzorgingsstaatarrangementen ongewijzigd blijven. Echter, als er toch wijzigingen zullen zijn in die arrangementen, verandert dat qua nettobijdragen niet veel aan de onderlinge rangorde van groepen, zolang die wijzigingen alle groepen min of meer in gelijke mate treffen. Het wordt uiteraard anders als er drastische stappen worden genomen, zoals het volledig uitsluiten van niet-Belgen van de sociale zekerheid.

De resultaten in §3.3, §3.7 en §3.8 zijn gebaseerd op gedetailleerde data per vijfjaarsleeftijdsgroep. Deze resultaten zijn dan ook zeer betrouwbaar. Concreet zijn de resultaten voor de volgende groepen spijkerhard:

- Autochtoon, referentie-autochtoon en referentie-autochtoon uitgesplitst naar hoog opleidingsniveau, middelbaar opleidingsniveau en laag opleidingsniveau.
- Eerste generatie als geheel en uitgesplitst naar herkomst Oude EU, Nieuwe EU en Niet-EU.
- Eerste generatie met herkomst EU en met herkomst Niet-EU, beiden uitgesplitst naar hoog opleidingsniveau, middelbaar opleidingsniveau en laag opleidingsniveau.
- Tweede generatie als geheel, met beide ouders in het buitenland geboren en met gemengd ouderpaar, ook indien uitgesplitst naar 'moeder autochtoon' en 'vader autochtoon'.

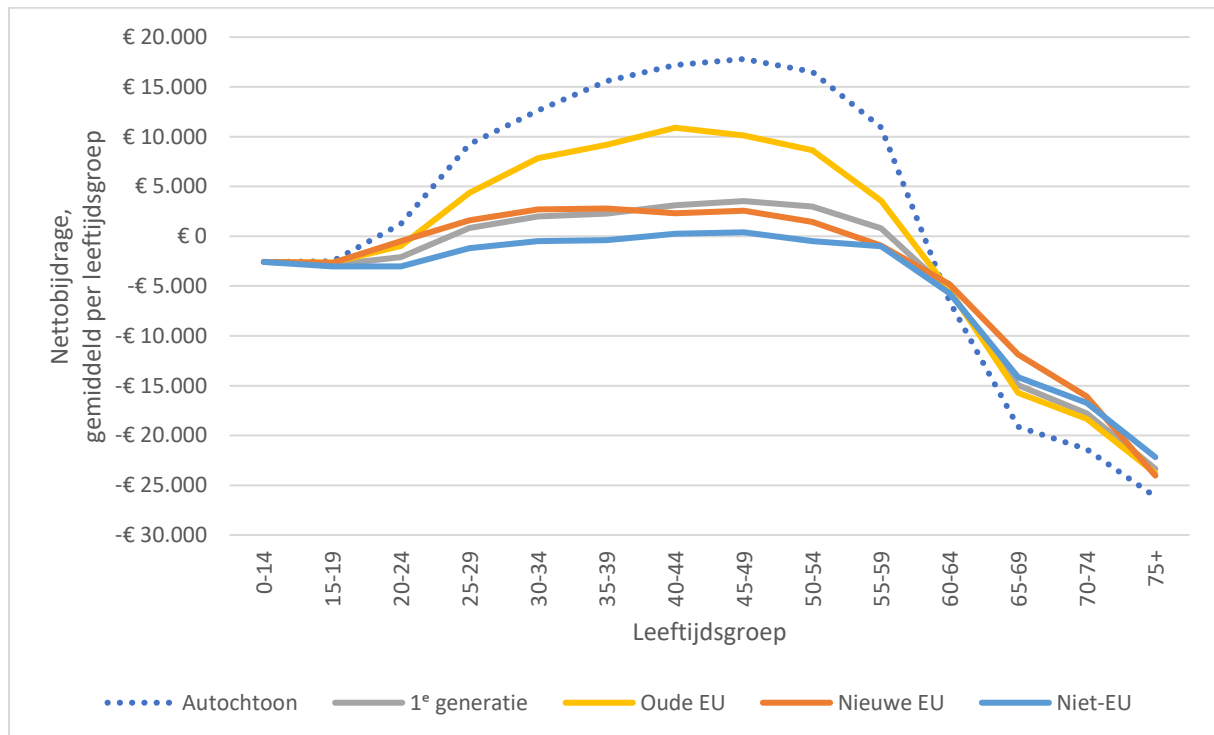
Enige onzekerheid is er wel ten aanzien van de groepen waarvoor de NBB alleen de gemiddelde nettobijdrage geeft over de leeftijden 20-64 jaar. Dit is in de tabellen per groep steeds aangegeven

met een voetnoot. Dit leidt tot overschatting (positieve vertekening) van de nettobijdrage over de levensloop als immigranten qua leeftijdsverdeling vooral in leeftijdsgroepen vallen met relatief hoge nettobijdragen (doorgaans 30-54 jaar). Simpel gezegd: het is een probleem als de grafiek met leeftijdsopbouw en de grafiek met nettobijdragen op dezelfde plek (doorgaans 30-54 jaar) een ‘bult’ hebben. De verwachte overschatting is orde grootte € 10.000. Voor de groepen waarvoor controle mogelijk is, is er altijd sprake van overschatting en is deze overschatting gemiddeld kleiner dan € 10.000.

NB: voor een juiste interpretatie van de gepresenteerde resultaten is het van belang §2.7 te lezen.

3.3 Nettobijdrage 1^e generatie naar herkomst

In de NBB-studie wordt gedetailleerde informatie gegeven over de nettobijdrage die autochtonen en enkele groepen eerste generatie immigranten per leeftijdsgroep leveren aan de Belgische schatkist. De NBB maakt hierbij onderscheid tussen autochtonen en 1^e generatie immigranten. De 1^e generatie is verder uitgesplitst in ‘oude’ EU-landen, ‘nieuwe’ EU-landen (Malta, Cyprus en de lidstaten in Midden- en Oost-Europa) en Niet-EU-landen (de rest van de wereld).

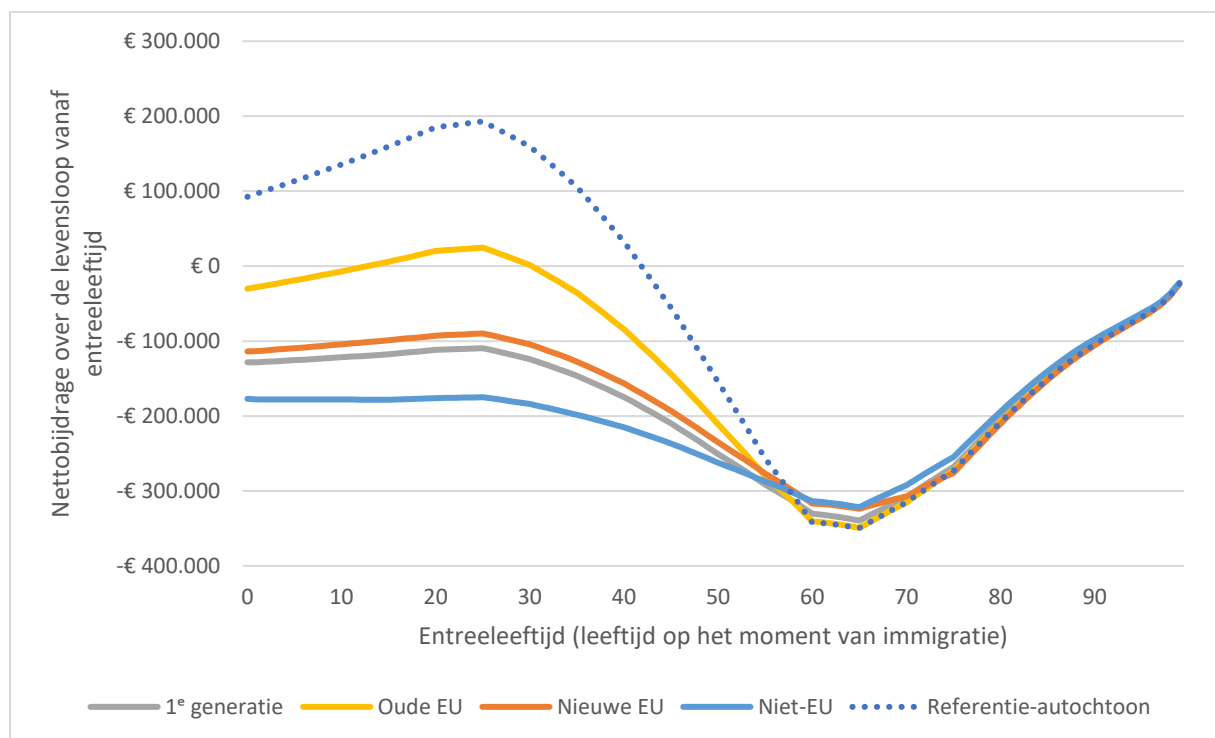
Figuur 3.1 Nettobijdrage, gemiddeld per leeftijdsjaar, aan de Belgische schatkist, per leeftijdsgroep van autochtonen en 1^e generatie immigranten, uitgesplitst naar herkomst.

Figuur 3.1 geeft de gemiddelde nettobijdrage aan de Belgische schatkist per herkomstgroep. De getoonde bedragen op de verticale as zijn de nettobijdragen relatief ten opzichte van de gemiddelde inwoner van België.⁵⁴ In de figuur gaat het om gemiddelde bedragen voor de leeftijdsgroepen 0-14 jaar, 75 jaar en ouder en verder om de vijfjaarsleeftijdsgroepen daartussenin.

⁵⁴ “Therefore, the results from this exercise are presented as differences compared to the average aggregate per capita for the country as whole (all ages considered together). A positive figure thus indicates a group for which net transfers are higher than the average. A negative figure points to a lower-than-average net contribution for the group. The focus is on the relative positioning of the different groups.” Zie: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

Figuur 3.1 laat zien dat de nettobijdrage van autochtonen (gestippelde lijn) voor de leeftijden 20-64 jaar veruit het hoogst is. De nettobijdrage van de groep Niet-EU (blauwe lijn) komt nauwelijks boven de nullijn uit. Voor alle leeftijden is de nettobijdrage van de groep Niet-EU negatief of net positief. De oude EU-landen (gele lijn) zitten tussen deze twee uitersten in. De gemiddelde 1^e generatie immigrant (grijze lijn) en de gemiddelde immigrant uit de nieuwe EU-landen (oranje lijn) zit dicht bij de Niet-EU-landen, maar wel duidelijk boven de nullijn.

De gegevens in Figuur 3.1 kan men optellen over de hele levensloop van immigranten. Hierbij moet in ieder geval rekening worden gehouden met sterfte. Ook is het gebruikelijk om bij dit soort berekeningen de zogenaamde contante waarde uit te rekenen, waarbij men tegen een bepaalde rekenrente toekomstige bedragen minder zwaar laat tellen en alle bedragen uitdrukt in euro's van een bepaald jaar, bijvoorbeeld het heden. Daarnaast is de leeftijd waarop de immigrant komt uiteraard van grote invloed. De resultaten van een dergelijke rekenexercitie zijn weergegeven in Figuur 3.2. In deze figuur is per entreeleeftijd – de leeftijd op het moment van immigratie – de totale nettobijdrage over de resterende levensloop weergegeven.⁵⁵

Figuur 3.2 Nettobijdrage aan de Belgische schatkist per entreeleeftijd (leeftijd op het moment van immigratie) van referentie-autochtonen en 1^e generatie immigranten, uitgesplitst naar herkomst.

Merk op dat er in Figuur 3.2 ook 'Referentie-autochtonen' worden weergegeven (de stippellijn). Natuurlijk komen autochtonen doorgaans niet als immigrant naar België. Dat maakt het erg lastig om immigranten te vergelijken met autochtonen. Toch vormen autochtonen de meest natuurlijke referentiecategorie als men de fiscale effecten van immigratie wil bestuderen. Daarom is de zogenaamde referentie-autochtoon in het leven geroepen (§1.9). Dat is een denkbeeldige immigrant met de karakteristieken van de gemiddelde autochtoon en het migratiegedrag en de pensioenopbouw van de gemiddelde immigrant uit de oude EU-landen.

⁵⁵ Verder is per immigrant € 1.000 eenmalige 'aanloopkosten' gerekend, een klein bedrag (circa een kwart van het bedrag dat geldt in de Nederlandse casus) dat voor alle immigranten geldt en dus ook geen effect heeft op de onderlinge verhoudingen tussen immigranten.

Tabel 3.1 Nettobijdrage aan de Belgische schatkist relatief ten opzichte van de gemiddelde ingezetene van België, eerste generatie, in euro's van 2023, naar entreeleeftijd (leeftijd op het moment van immigratie).

	Nettobijdrage 1 ^e generatie, zonder remigratie			
	bij een entreeleeftijd van 0 jaar	bij een entreeleeftijd van 25 jaar	bij een entreeleeftijd van 50 jaar	gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar
HERKOMST EN IMMIGRATIEMOTIEF				
Herkomst				
Referentie-autochtoon	€ 123.000	€ 253.000	-€ 176.000	€ 166.000
Alle herkomstregio's	-€ 181.000	-€ 165.000	-€ 331.000	-€ 196.000
Oude EU (EU14)	-€ 47.000	€ 21.000	-€ 290.000	-€ 40.000
Nieuwe EU (EU13)	-€ 171.000	-€ 162.000	-€ 331.000	-€ 195.000
Niet-EU	-€ 240.000	-€ 243.000	-€ 346.000	-€ 262.000
Noord-Amerika ¹	€ 146.000	€ 288.000	-€ 168.000	€ 195.000
Oceanië, Verre Oosten, India ¹	-€ 64.000	-€ 1.000	-€ 265.000	-€ 54.000
Latijns-Amerika ¹	-€ 119.000	-€ 76.000	-€ 290.000	-€ 118.000
Overig Azië ¹	-€ 160.000	-€ 133.000	-€ 309.000	-€ 167.000
Sub-Sahara Afrika ¹	-€ 188.000	-€ 172.000	-€ 322.000	-€ 201.000
Overig Europa ¹	-€ 222.000	-€ 219.000	-€ 338.000	-€ 241.000
Midden-Oosten, Pakistan, Afgh. ¹	-€ 296.000	-€ 321.000	-€ 372.000	-€ 328.000
Maghreb (incl. Marokko) ¹	-€ 297.000	-€ 322.000	-€ 372.000	-€ 329.000
EU-kandidaten (incl. Turkije) ¹	-€ 324.000	-€ 359.000	-€ 385.000	-€ 361.000
Immigratiemotief				
Referentie-autochtoon	€ 123.000	€ 253.000	-€ 176.000	€ 166.000
Arbeid ¹³	€ 93.000	€ 212.000	-€ 190.000	€ 130.000
Studie ¹³	-€ 179.000	-€ 163.000	-€ 316.000	-€ 192.000
Gezin ¹	-€ 256.000	-€ 269.000	-€ 351.000	-€ 282.000
Asiel ¹²	-€ 421.000	-€ 468.000	-€ 468.000	-€ 464.000
OPLEIDINGSNIVEAU UITGESPLITST NAAR HERKOMST				
Laag opleidingsniveau				
Referentie-autochtoon	-€ 380.000	-€ 442.000	-€ 484.000	-€ 448.000
EU	-€ 356.000	-€ 413.000	-€ 483.000	-€ 423.000
Niet-EU	-€ 413.000	-€ 486.000	-€ 504.000	-€ 485.000
Middelbaar opleidingsniveau				
Referentie-autochtoon	-€ 172.000	-€ 179.000	-€ 414.000	-€ 236.000
EU	-€ 226.000	-€ 246.000	-€ 419.000	-€ 284.000
Niet-EU	-€ 278.000	-€ 314.000	-€ 439.000	-€ 340.000
Hoog opleidingsniveau				
Referentie-autochtoon	€ 299.000	€ 501.000	-€ 90.000	€ 379.000
EU	€ 31.000	€ 127.000	-€ 219.000	€ 58.000
Niet-EU	-€ 82.000	-€ 33.000	-€ 285.000	-€ 88.000
¹ Gebaseerd op het gemiddelde voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar.				
² Inclusief kosten voor asielopvang.				
³ Synthetisch voor 0-jarigen, komt in de praktijk niet voor, maar wordt meegenomen met oog op weging over levensloop.				

De driedeling van het leven in jeugd, werk en pensioen verklaart de kenmerkende golfvorm van de lijnen in Figuur 3.2.⁵⁶ De meest gunstige leeftijd van binnenkomst is bij doorsnee migrantengroepen meestal rond 25 jaar.⁵⁷ Op die leeftijd zijn er geen onderwijskosten meer en nog veel jaren om te werken en belasting te betalen, terwijl de dure pensioenleeftijd nog ver weg is. Door de manier van berekenen (netto contante waarde) tellen bedragen in de verre toekomst namelijk niet zo zwaar mee. Doorgaans zijn entreeleeftijden van 65 jaar erg ongunstig. Rond de pensioenleeftijd zijn er geen jaren meer met hoge belastingafdrachten, terwijl er nog wel veel jaren volgen met forse kosten voor bijvoorbeeld zorg en pensioen. Feitelijk karakteriseren drie leeftijden het profiel van de nettobijdrage van immigranten: 0 jaar, 25 jaar en 65 jaar. Doorgaans is er tussen 0 en 25 jaar bij benadering een rechtlijnig verloop. Hetzelfde geldt voor leeftijden tussen 25 en 65 jaar.

In de praktijk is het stuk vanaf 50 jaar weinig relevant, want er zijn nauwelijks immigranten ouder dan 50 jaar.⁵⁸ Men kan de lijnen in Figuur 3.2 daarom karakteriseren door alleen voor de leeftijden 0, 25 en 50 jaar de nettobijdrage te geven. Dit is gedaan in Tabel 3.1.

Te zien is dat de gemiddelde 1^e generatie immigrant die op 25-jarige leeftijd naar België komt, de Belgische schatkist netto € 165.000 kost. Komt de gemiddelde 1^e generatie immigrant op 0-jarige leeftijd dan kost hij of zij de schatkist € 181.000 en bij komst op 50-jarige leeftijd zelfs € 331.000.

We brengen in herinnering dat alle bedragen berekend zijn ten opzichte van de gemiddelde inwoner van België (§2.7). Ten opzichte van de referentie-autochtoon is de gemiddelde immigrant een enorme onderpresteerder. Een referentie-autochtoon die op 25-jarige leeftijd immigrereert draagt netto € 253.000 méér bij aan de Belgische schatkist dan de gemiddelde inwoner van België. De gemiddelde immigrant die op die leeftijd immigrereert draagt € 165.000 minder bij dan de gemiddelde inwoner. De referentie-autochtoon draagt dus € 418.000 méér bij dan de gemiddelde immigrant, als beiden op 25-jarige leeftijd naar België migreren.

De meeste immigranten komen uiteraard niet op een leeftijd van 25 jaar naar België. Om meer algemene uitspraken te kunnen doen, geeft de laatste kolom van Tabel 3.1 de gemiddelde nettobijdrage over de entreeleeftijden 10-44 jaar.⁵⁹ Deze leeftijdsgroep bevat een dusdanige mix van heel gunstige en minder gunstige entreeleeftijden dat het een betere weergave geeft van de nettobijdrage van een groep dan alleen de nettobijdrage voor één specifieke leeftijd. Voor het gemak wordt verwezen naar 'de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar', waarmee bedoeld wordt: de groep die op een leeftijd van 10-44 jaar naar België migreert. De rest van de bespreking in dit hoofdstuk (m.u.v. §3.12) beperken we grotendeels tot de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar. De bedragen in deze kolom zijn daarom vet gedrukt.

⁵⁶ In de Nederlandse casus is de golfvorm voor doorsnee immigranten nog iets meer uitgesproken, omdat ook de onderwijskosten worden meegenomen, die ontbreken in de NBB-studie.

⁵⁷ Bij groepen die extreem negatief bijdragen kan het anders zijn. In de Belgische casus is dat eerder het geval omdat onderwijskosten niet worden meegenomen, waardoor de kosten in de jeugdfase fors worden onderschat.

⁵⁸ In de Nederlandse casus is voor de meeste migrantengroepen ruwweg 5% ouder dan 50 jaar op het moment van immigratie en ruwweg 1% van de immigranten ouder dan 60 jaar. Doorgaans valt ruwweg de helft van de immigranten tot en met 50 jaar oud in de leeftijdsgroep 0-25 jaar en eveneens ruwweg de helft in de leeftijdsgroep 26-50 jaar. Een groot deel van de immigranten heeft op het moment van immigratie een leeftijd rond 25 jaar.

⁵⁹ Hier wordt bedoeld het ongewogen gemiddelde over de entreeleeftijden 10-44 jaar. In de Nederlandse casus valt bijna 70% van de immigranten in de leeftijdsgroep 10-44 jaar; ruim 20% is jonger dan 20 jaar en een kleine 10% is 45 jaar of ouder.

Kijken we naar de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar, dan wordt het beeld van de immigrant als onderpresteerder bevestigd. De referentie-autochtoon levert een positieve nettobijdrage van € 166.000. Voor de gemiddelde eerste generatie immigrant is er een netto kostenpost van € 196.000. Immigranten uit de Oude EU kosten de schatkist netto € 40.000 en immigranten uit de Nieuwe EU € 195.000. Van de grote herkomstgroepen spannen immigranten van buiten de EU de kroon met nettokosten van € 262.000 over de levensloop.

3.4 Nettobijdrage 1^e generatie naar herkomst, de groep 'Niet-EU' uitgesplitst

De in de NBB-studie gebruikte dataset biedt de mogelijkheid om de nogal grove categorie 'Niet-EU' verder uit te splitsen (voor de precieze regio-indeling zie §9.3). Dit is in Tabel 3.1 gedaan op basis van de gemiddelde nettobijdrage die de NBB voor elke deelgroep geeft voor de leeftijden 20-64 jaar. Zoals gezegd is dit een grote leeftijdsgroep, wat de uitkomsten gevoeliger maakt voor leeftijdsopbouw hetgeen de onzekerheid vergroot (zie §3.2) en voor de groep Niet-EU als geheel is er een overschatting van ongeveer € 10.000. We beperken de bespreking weer tot de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar (vetgedrukte kolom in Tabel 3.1).

Wat direct opvalt is hoe groot de groepsverschillen zijn bij uitsplitsing van de categorie Niet-EU. Dat onderstreept nog eens dat categorieën zoals Niet-EU veel te grof zijn voor het bestuderen van immigratie en integratie en dat België dringend gedetailleerdere data moet gaan verzamelen als het serieus werk wil maken van immigratie- en integratiebeleid. Voor de tweede generatie is bijvoorbeeld in de CBSS-dataset alleen de uitsplitsing EU en Niet-EU mogelijk en dat is veel te grof om echt iets mee te kunnen.

De herkomstgroep die de grootste nettobijdrage levert is Noord-Amerika: een immigrant in de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar uit de VS of Canada spekt de Belgische staatskas over de resterende levensloop met € 195.000 netto. Dit is dan ook de enige herkomstgroep bij deze uitsplitsing die het 'beter doet' dan de referentie-autochtoon. Dat onderstreept nog eens hoe slecht België in staat is om immigranten (impliciet) te selecteren op nettobijdrage aan de staatskas. Belangrijk om te beseffen als in beleidsdiscussies fiscaal gewin (vergrijzing!) als pro-migratie argument gebruikt wordt.

De grootste nettokosten zijn er bij immigranten uit het Midden-Oosten, Pakistan en Afghanistan (-€ 328.000), de Maghreb (incl. Marokko) (-€ 329.000) en de EU-kandidaten, een regio gedomineerd door herkomstland Turkije (-€ 361.000). Bij deze herkomstregio's zijn (laaggeschoolde) (gast)arbeid, asiel en gezinsmigratie doorgaans belangrijke migratiemotieven. Deze regio's omvatten samen het Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije. In een studie van het Deense Ministerie van Financiën naar de kosten en baten van immigratie, wordt deze regio aangeduid als MENAPT (*Middle East, North Africa, Pakistan and Turkey*) en onderscheiden van andere niet-westerse landen als een in fiscaal opzicht zeer problematische regio.⁶⁰ In deze Deense studie worden voor deze regio namelijk hoge nettokosten gevonden, net als in *Grenzeloze Verzorgingsstaat*.

Ook de nettobijdrage van landen in de categorie Overig Europa (-€ 241.000) is tamelijk negatief. Dit betreft enkele rijke landen als Noorwegen, maar ook een aantal notoire asielherkomstregio's, met name de voormalige Sovjet-Unie en voormalig Joegoslavië. Asiel is zoals blijkt uit Tabel 3.1 voor de Belgische schatkist een kostbare vorm van immigratie. Ook voor de regio's Sub-Sahara Afrika (-€ 201.000, omvat ook notoire asielherkomstregio's zoals de Hoorn van Afrika) en Overig Azië (-€ 167.000) zijn er aanzienlijke nettokosten.

⁶⁰ Zie: Finansministeriet (2021). *Økonomisk Analyse: Indvanderes nettobidrag til de offentlige finanser i 2018*. opgehaald 31-7-2023 van: <https://fm.dk/media/25228/indvanderes-nettobidrag-til-de-offentlige-finanser-i-2018.pdf>

3.5 Nettobijdrage 1^e generatie naar motief

De NBB-studie bevat ook gegevens over de kosten en baten van immigratie naar migratiemotief. Deze data betreft eveneens de gemiddelde nettobijdrage voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar, wat zoals gezegd de onzekerheid vergroot (§3.2). De gegevens zijn weergegeven in Tabel 3.1 en wederom bespreken we alleen de nettobijdrage van de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar (de vetgedrukte kolom).

Merk op dat Tabel 3.1 ook gegevens bevat voor 0-jarige studie- en arbeidsmigranten. Die zijn er in de praktijk natuurlijk niet, maar in deze berekening is met het oog op onderlinge vergelijking, aan alle migratiemotiefgroepen voor de leeftijden 0-19 jaar en 65 jaar en ouder hetzelfde profiel toegekend. Dit heeft bij de uiteindelijke berekening in het volgende hoofdstuk overigens geen gevolgen.⁶¹

Een arbeidsmigrant (entreeleeftijden 10-44 jaar) heeft gemiddeld een positieve nettobijdrage (€ 130.000). Dat klinkt op het eerste gezicht positief, maar feitelijk is de gemiddelde arbeidsmigrant daarmee een onderpresteerder ten opzichte van de referentie-autochtoon (€ 166.000). Kennelijk is België niet in staat om gemiddeld genomen arbeidsmigranten aan te trekken met dusdanige kwalificaties dat de Belgische autochtoon wordt overtroffen. Dat is opmerkelijk, omdat de groep autochtonen tussen 20 en 65 jaar ook allerlei inactieven (zoals arbeidsongeschikten) omvat, terwijl arbeidsmigranten toch met het doel komen om te werken.

Studiemigranten (entreeleeftijden 10-44 jaar) dragen fors negatief bij (-€ 192.000). Studiemigranten komen in beginsel niet om te werken, maar om te studeren en hebben derhalve vaak een laag inkomen. Het verschil tussen nettobetaler en netto-ontvanger wordt voor een groot deel gemaakt door de hoeveelheid betaalde belastingen en premies. Natuurlijk blijft een deel van de studiemigranten in België, maar kennelijk zijn de nettobijdragen van die groep ook sterk ondergemiddeld.

In de Nederlandse casus is het ook zo dat de meeste groepen studiemigranten negatief bijdragen (vooral EU-studiemigranten vormen in Nederland een positieve uitzondering). De reden is dat de meeste studiemigranten heel snel weer emigreren. Hun verblijf heeft dus geen grote fiscale impact. Een klein deel blijft echter in Nederland en dat deel doet het in veel opzichten (denk aan uitkeringsafhankelijkheid) juist niet goed. Er treedt dus negatieve zelfselectie op. Die negatieve zelfselectie is bijvoorbeeld af te lezen aan de schoolprestaties van de tweede generatie: de eerste generatie studiemigranten is beter opgeleid dan de gemiddelde autochtoon, maar de schoolprestaties van de tweede generatie ligt desondanks toch iets onder het niveau van de gemiddelde autochtoon. Vermoedelijk is in België hetzelfde mechanisme werkzaam, al is nader onderzoek nodig om dit te bevestigen of weerleggen.

Gezinsmigranten en vooral asielmigranten vormen per persoon een enorme kostenpost voor de Belgische schatkist. De komst van één gezinsmigrant brengt gemiddeld € 282.000 nettokosten met zich mee (gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar). De komst van één asielmigrant kost de schatkist zelfs netto € 464.000, waarvan € 76.000 éénmalig voor asielopvang en € 388.000 over de levensloop, vanaf het moment dat de asielstatus is verleend. Een deel van de verklaring van de hoge nettokosten is dat asiel- en gezinsmigranten niet komen om te werken. Ook is het aandeel kinderen – die nog opgeleid moeten worden alvorens ze kunnen gaan werken en bijdragen – uiteraard veel

⁶¹ In het volgende hoofdstuk vindt een weging naar mogelijke entreeleeftijden plaats en entreeleeftijden die in de praktijk niet voorkomen (zoals 0-jarige arbeidsmigranten) worden daarbij niet meegewogen zodat er ook geen vertekening optreedt.

hoger dan bij studie- en arbeidsmigranten (die meestal volwassen zijn). Specifiek voor asiel zijn ook de kosten van asielopvang een belangrijke post, zie §3.6.

In de Nederlands casus blijkt bovendien dat gezinsmigranten en vooral asielmigranten erg laag zijn opgeleid. Opleidingsniveau is een heel goede voorspeller van de nettobijdrage (zie §3.7). Daarnaast blijkt in de Nederlandse casus cultuurafstand een rol te spelen bij de integratie en nettobijdrage van immigranten.⁶² Op basis van de World Values Survey (WVS) – een grootschalig en langlopend wereldwijd sociologisch onderzoek naar waarden en normen van mensen – is de culturele afstand te berekenen tussen landen. Die blijkt het grootst te zijn voor immigranten uit wat in WVS-jargon het *Islamic-African culture cluster* heet, het cultuurgebied dat Afrika en de islamitische wereld omvat. Dit is ook het gebied waar veel asielmigranten en ook een aanzienlijk deel van de gezinsmigranten vandaan komt. In de Nederlandse casus werkt dat zelfs heel sterk door in de tweede generatie, ook als men corrigeert voor opleidingsniveau. Dit is een aanvullende verklaring, die echter geen uitsluitel geeft over de precieze mechanismen waarlangs die cultuurafstand doorwerkt in de nettobijdrage aan de Nederlandse schatkist. Nader onderzoek is nodig om te bezien of dit alles voor de Belgische casus ook geldt.

3.6 De directe kosten van asielopvang

Bij asielmigranten vormt ook het migratieproces een belangrijke factor in de hoge nettokosten. De asielprocedure is werkelijk de inefficiëntste manier om immigranten toe te laten. Asielzoekers kunnen niet direct werken, raken gehospitaliseerd door de opvang en soms zijn de opvangomstandigheden ook nog eens slecht door een overbelast asielsysteem. Daarnaast is asielopvang enorm kostbaar. Die hoge kosten zijn in het huidige rapport toegerekend aan de toegelaten asielzoekers. Dat komt op een bedrag van € 76.000 per toegelaten asielzoeker. Dit is zeer vergelijkbaar met de kosten van asielopvang in Nederland (€ 74.000 per persoon, in euro's van 2023).

Het toerekenen van de kosten van de asielopvang aan alleen toegelaten asielzoekers kan op normatieve bezwaren stuiten. Het is immers 'niet de schuld' van asielzoekers wiens asielverzoek wordt erkend dat er ook asielzoekers zijn met een kennelijk ongegrond verzoek. Dat is uiteraard waar. Het gaat hier echter niet om schuld of iets dergelijks. Het gaat er hier om de fiscale kosten van immigratie toe te rekenen aan immigranten en alleen de toegelaten asielzoekers worden asielmigranten; de afgewezen asielzoekers worden geen (legale) immigranten. Desgewenst kan de lezer zelf omrekenen naar een bedrag voor asielopvang per eerste asielverzoek.

3.7 Nettobijdrage 1^e generatie naar opleiding: herverdeling en verlies menselijk kapitaal

De NBB-studie bevat voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar per vijfjaarsleeftijdsgroep de nettobijdrage aan de schatkist, uitgesplitst naar drie opleidingsniveaus (laag, middelbaar en hoog) en naar drie herkomstgroepen (autochtoon, EU en Niet-EU). Om goed onderling te kunnen vergelijken zijn deze gegevens aangevuld met de nettobijdragen voor de gemiddelde immigrant voor leeftijden tot 20 jaar en leeftijden vanaf 65 jaar. We beperken de bespreking hierna weer tot immigranten die komen op een leeftijd van 20 tot en met 44 jaar (de vetgedrukte kolom in Tabel 3.1).

De vergelijkingscategorie is weer de referentie-autochtoon, de denkbeeldige immigrant met de (fiscale) eigenschappen van de gemiddelde Belgische autochtoon en het migratiegedrag en de pensioenopbouw van de gemiddelde immigrant. Het verschil met de voorgaande paragrafen is dat de referentie-autochtoon nu de pensioenopbouw heeft van de gemiddelde immigrant en niet van de

⁶² Zie §9.14 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

gemiddelde immigrant uit de Oude EU. Een ander verschil is dat de referentie-autochtoon in deze paragraaf is opgesplitst in drie groepen: hoogopgeleid, middelbaar opgeleid en laagopgeleid.

Kijken we naar de groep met een laag opleidingsniveau, dan valt op dat alle groepen de schatkist netto veel geld kosten. Dat hoeft geen verwondering te wekken. Zoals gezegd (§1.4) is de verzorgingsstaat juist deels gericht op herverdelen van geld van mensen die veel verdienen naar mensen die weinig verdienen. In de praktijk komt dat grotendeels neer op herverdeling van hoger opgeleiden naar lager opgeleiden. Laagopgeleide immigranten (entreeleeftijd 10-44 jaar) die vanuit de EU naar België migreren, kosten de Belgische schatkist netto het minst (-€ 423.000). Laagopgeleide immigranten van buiten de EU kosten netto het meest (-€ 485.000). De referentie-autochtoon zit daar tussenin (-€ 448.000).

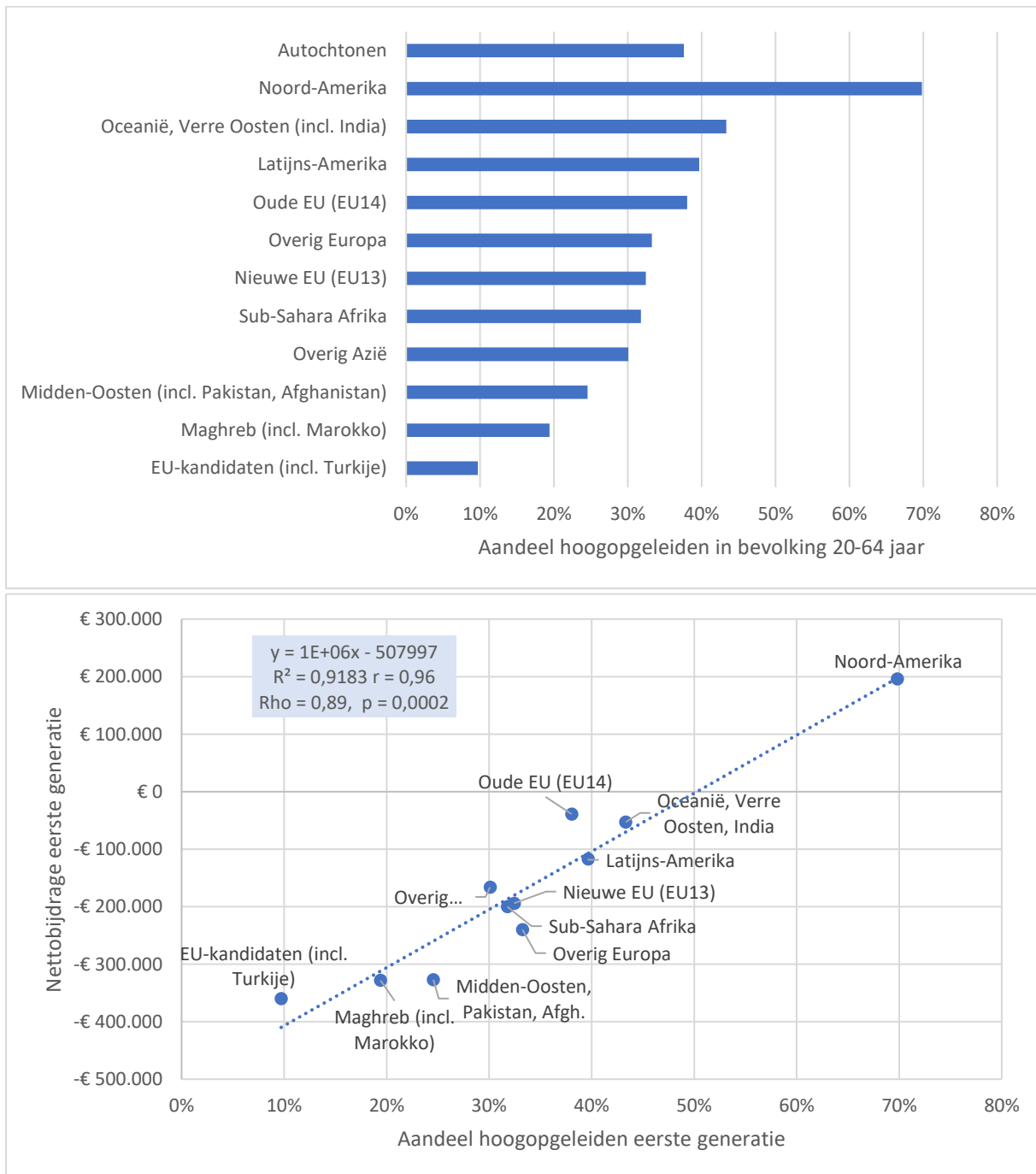
De laagopgeleide EU-migranten doen het dus iets beter dan laagopgeleide referentie-autochtonen. In de Nederlandse casus gebeurt iets vergelijkbaars waar Westerse migranten met ten hoogste basisschool het beter doen dan Nederlandse referentie-autochtonen met ten hoogste basisschool. De verklaring hiervoor is dat in Nederland in principe iedereen vanwege de leerplicht hoger wordt opgeleid dan basisschool, behalve de groep waarvoor dat echt niet mogelijk is vanwege beperkingen en die groep zal vaak ook niet op reguliere wijze deelnemen aan het arbeidsproces. Immigranten uit bijvoorbeeld Midden- en Oost-Europese landen met ten hoogste basisschool vormen echter al een positieve selectie van mensen die in staat zijn om in een ander land zoals Nederland of België te werken. Waarschijnlijk gelden voor België ook dergelijke verklaringen, maar nader onderzoek is nodig.

Bij het middelbaar opleidingsniveau is er een duidelijke hiërarchie bij immigranten met entreeleeftijden 10-44 jaar. Alle groepen hebben een negatieve nettobijdrage. Bij de referentie-autochtoon is die het minst negatief (-€ 236.000), gevolgd door EU-migranten (-€ 284.000) en als laatste Niet-EU-migranten (-€ 340.000). De afstand tussen de groepen is steeds ongeveer € 50.000.

Bij hoog opleidingsniveau is er voor referentie-autochtonen een grote netto bate van € 379.000. Dat is maar liefst € 321.000 meer dan de nettobijdrage van een hoogopgeleide EU-migrant (€ 58.000). Het verschil met de hoogopgeleide immigrant van buiten de EU – die netto € 88.000 kost – is zelfs € 467.000. Dat staat voor een enorm verschil in arbeidsmarktprestaties, immers de immigranten zijn in deze berekening voor de leeftijden tot 20 jaar en vanaf 65 jaar gelijk verondersteld dus deze grote verschillen ontstaan volledig in de werkzame periode (20-64 jaar). Er gaat dus zeer veel menselijk kapitaal verloren. Dit is bekend uit de literatuur: menselijk kapitaal dat in het herkomstland is verworven, is in het land van ontvangst vaak veel minder waard (zie §1.4) en dit geldt absoluut ook heel sterk voor België. Kennelijk is België heel slecht in staat om immigranten aan te trekken met passend en toepasbaar menselijk kapitaal.

Er is dus in het algemeen een beperkte transporteerbaarheid van menselijk kapitaal over landsgrenzen heen. Daarnaast speelt ook het migratiekanaal vrijwel zeker een grote rol: arbeidsmigranten van buiten de EU kunnen als het goed is direct aan de slag, omdat er een werkgever is die hen over wil laten komen. Dit zorgt voor een zekere selectie op de toepasbaarheid van menselijk kapitaal in de Belgische context. Asielmigranten komen niet primair om te werken, dus de kans dat het menselijk kapitaal dat ze hebben toch verloren gaat is groter. Er is minder selectiviteit in het immigratieproces ten aanzien van menselijk kapitaal. Plastisch gezegd: een advocaat uit Aleppo, Syrië zal alvorens hij of zij aan de slag kan, veel kennis moeten verwerven van het Belgische rechtssysteem, terwijl een computerspecialist uit Bangalore, India waarschijnlijk direct aan de slag kan in België, vanwege het bezit van internationaal toepasbare kennis. Dit onderstreept

nog eens hoe cruciaal selectie op menselijk kapitaal – niveau en toepasbaarheid – is voor fiscaal gunstige uitkomsten.

Figuur 3.3 Boven: Aandeel hoogopgeleiden in de bevolking 20-64 jaar naar herkomstgroep, autochtonen en eerste generatie immigranten. Bron: NBB. Onder: relatie tussen het aandeel hoogopgeleiden en de nettobijdrage gemiddeld over de leeftijden 10-44 jaar, voor eerste generatie immigranten van verschillende herkomstgroepen. Bron: eigen berekening.

Er zijn tal van andere mogelijke verklaringen denkbaar voor het verlies van menselijk kapitaal. Te denken valt aan verschillen in maatschappelijk bejegening, zoals racisme en arbeidsmarktdiscriminatie. Ook verschillen in sociaal en cultureel kapitaal, kennis van het onderwijssysteem en de arbeidsmarkt en voorkeuren ten aanzien van studie- en beroepskeuze kunnen een rol spelen. Daarnaast is ook het gedrag van de immigranten zelf een mogelijke verklaring, denk aan zaken als overmatig gebruik en/of misbruik van onder andere sociale

voorzieningen en culturele verschillen in arbeidsethos of in opvattingen over de arbeidsdeelname van vrouwen.

Zoals gezegd (§3.5) hangt in de Nederlandse casus de culturele afstand tussen Nederland en het herkomstland sterk negatief samen met nettobijdrage.⁶³ Het feit dat Niet-EU immigranten zoveel lagere nettobijdragen hebben dan EU-migranten met hetzelfde opleidingsniveau, doet vermoeden dat dit in de Belgische casus ook het geval zou kunnen zijn, maar om daar met zekerheid iets over te kunnen zeggen is betere data en meer onderzoek nodig.

De grote verschillen in nettobijdrage naar opleidingsniveau verklaart veel van de grote verschillen die er gevonden zijn in §3.4 in nettobijdrage naar herkomst. Immigrantengroepen verschillen namelijk sterk qua gemiddelde opleidingsniveau. Figuur 3.3 (boven) geeft het aandeel hoogopgeleiden per herkomstgroep. Te zien is dat slechts enkele herkomstgroepen gemiddeld een groter aandeel hoogopgeleiden heeft dan autochtonen.⁶⁴ Met name immigranten uit Noord-Afrika en het Midden-Oosten inclusief Pakistan en Turkije (de MENAPT-regio) zijn laagopgeleid. Immigrantengroepen uit Noord-Amerika zijn het hoogst opgeleid.

Figuur 3.3 (onder) laat zien dat er een extreem sterk verband is tussen het aandeel hoogopgeleiden van de eerste generatie en de nettobijdrage van de eerste generatie, voor de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar. Het opleidingsniveau is dus een extreem goede voorspeller van de nettobijdrage van de eerste generatie (92% van de variantie wordt voorspeld).

3.8 Nettobijdrage autochtonen en 2^e generatie naar geboorteland ouders

Ook voor de tweede generatie en voor autochtonen bevat de NBB-studie gedetailleerde data. De overeenkomstige nettobijdragen zijn weergegeven in Tabel 3.2. Deze bedragen zijn berekend vanaf het moment van geboorte. Merk op dat in deze tabel autochtonen zijn opgenomen en geen referentie-autochtonen. Het gaat hier immers om de in België geboren tweede generatie waarbij migratiegedrag veel minder een rol speelt en dan is de ‘gewone’ autochtoon een logische referentiecategorie.

In Tabel 3.2 is te zien dat er een groot verschil is tussen autochtonen (nettobaten van € 89.000) en de 2e generatie (nettokosten van € 63.000). Over de hele levensloop gerekend – dus vanaf de geboorte – dragen autochtonen netto € 152.000 méér bij aan de schatkist dan personen van de 2e generatie. Dit logenstraft de in §2.5 besproken krantenkop dat de 2e generatie méér zou bijdragen dan autochtonen. Integendeel!

Daarnaast geeft de NBB ook data voor de 2e generatie uitgesplitst naar de categorieën ‘beide ouders in het buitenland geboren’ en ‘gemengd ouderpaar’. Tweede generatie personen met een gemengd ouderpaar hebben één in het buitenland geboren ouder en één autochtone ouder. De tweede generatie met een gemengd ouderpaar kost de schatkist over de levensloop € 4.000. De groep met twee in het buitenland geboren ouders kost de schatkist € 144.000.

Het voorgaande onderstreept hoe groot het effect is van gemengde relaties op de integratie van de tweede generatie. Daarvoor zijn verschillende verklaringen denkbaar. Voor de hand ligt bijvoorbeeld een verklaring vanuit het positieve effect van één Belgische ouder door grotere kennis van o.a. taal,

⁶³ Zie §9.14 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

⁶⁴ Het opleidingsniveau van autochtonen is overigens waarschijnlijk enigszins vertekent in Figuur 3.3 (boven). Autochtonen worden namelijk steeds beter opgeleid en de grafiek toont het gemiddelde over de leeftijden 20-64 jaar, waar ook relatief veel ouderen in zitten. Immigrantengroepen zijn daarentegen doorgaans relatief jong. De gegevens ontbreken om de grafiek te corrigeren voor leeftijdsopbouw.

cultuur, schoolsysteem en meer ‘sociaal en cultureel kapitaal’. Daarnaast zou zelfselectie een rol kunnen spelen, bijvoorbeeld in die zin dat hoger opgeleide immigranten vaker gemengde relaties aangaan.

In de Nederlandse casus is bekend dat binnen vrijwel elke herkomstgroep de schoolprestaties van kinderen uit gemengde relaties hoger zijn dan de schoolprestaties van kinderen die twee in het buitenland geboren ouders hebben. Vooral bij groepen met lage schoolprestaties bij de eerste generatie is dit effect sterk. Gegeven de schoolprestaties van de eerste generatie is het aandeel kinderen met een gemengd ouderpaar een significante voorspeller van de schoolprestaties van de tweede generatie.⁶⁵ Meer algemeen hangt het aandeel met een gemengd ouderpaar binnen een groep samen met allerlei integratie-indicatoren, waaronder nettobijdrage.⁶⁶

Verder is bij kinderen uit gemengde relaties gekeken naar het verschil tussen kind van wie de vader (+€ 20.000), dan wel de moeder (-€ 4.000) autochtoon is. Het blijkt dat in de context van België een vader als autochtoon het gunstigst is voor de nettobijdrage van een persoon geboren uit een gemengd ouderpaar.

Tabel 3.2 Nettobijdrage aan de Belgische schatkist, voor autochtonen en 2^e generatie immigranten, uitgesplitst naar het de samenstelling van het ouderpaar en opleidingsniveau.

	Nettobijdrage vanaf geboorte
HERKOMST	
Autochtoon	€ 89.000
Tweede generatie	-€ 63.000
Beide ouders in het buitenland geboren	-€ 144.000
Gemengd ouderpaar	-€ 4.000
Moeder autochtoon	-€ 4.000
Vader autochtoon	€ 20.000
OPLEIDINGSNIVEAU UITGESPLITST NAAR HERKOMST	
Opleidingsniveau hoog*	
Autochtoon	€ 299.000
Tweede generatie ¹	€ 217.000
Opleidingsniveau laag en middelbaar*	
Autochtoon ¹	-€ 229.000
Tweede generatie ¹	-€ 291.000
¹ Gebaseerd op het gemiddelde voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar.	

3.9 Nettobijdrage autochtonen en 2^e generatie naar opleiding

De NBB-studie bevat voor de tweede generatie informatie van de gemiddelde nettobijdrage voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar, uitgesplitst naar herkomst (autochtoon en tweede generatie) en opleidingsniveau (hoog opgeleid en middelbaar/laag opgeleid). Op basis hiervan zijn de nettobijdragen over de levensloop berekend vanaf de geboorte. Er is een forse positieve nettobijdrage voor hoogopgeleide tweede generatie (+€ 217.000) en een nog grotere negatieve nettobijdrage voor middelbaar en laagopgeleide tweede generatie (-€ 291.000). Voor autochtonen

⁶⁵ Bij een indeling van de wereld in 41 herkomstregio's blijken de groepsgemiddelde citoscores van de eerste generatie ($p < .00001$) en het aandeel met gemengd ouderpaar ($p = .03$) significante voorspellers van de citoscores van de tweede generatie.

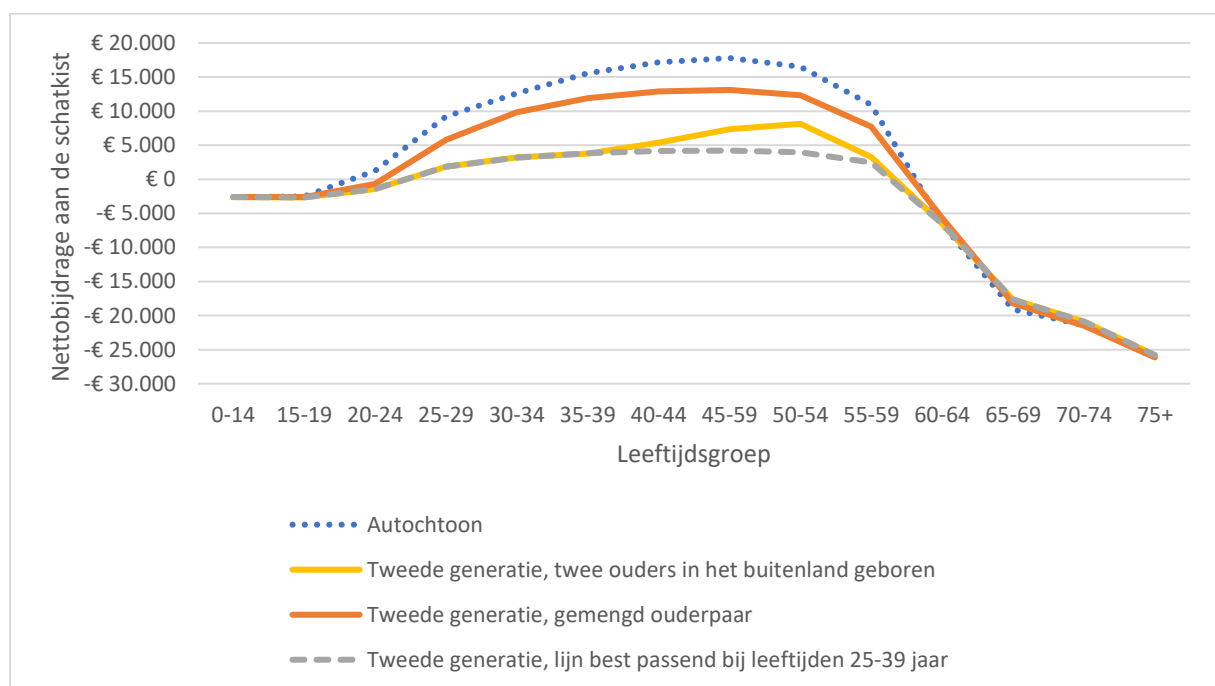
⁶⁶ Zie §5.4, §9.11 en §9.13 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

zijn de bedragen +€ 299.000 voor hoogopgeleide autochtonen en -€ 229.000 voor laag en middelbaar opgeleide autochtonen.

Het verschil bedraagt in beide gevallen ruim een half miljoen euro. Dit onderstreept nog eens het belang van opleiding voor de nettobijdrage. Met name lager opgeleiden ontvangen veel geld uit de schatkist en dragen relatief weinig bij aan belastingen. De herverdelende werking van belastingen en verzorgingsstaat zorgt voor een netto geldstroom van hoger opgeleiden die doorgaans veel verdienen, naar met name lager opgeleiden die minder verdienen (zie §1.4). Het opleidingsniveau is dan ook een goede voorspeller van de nettobijdrage van immigranten (vergelijk §3.7).

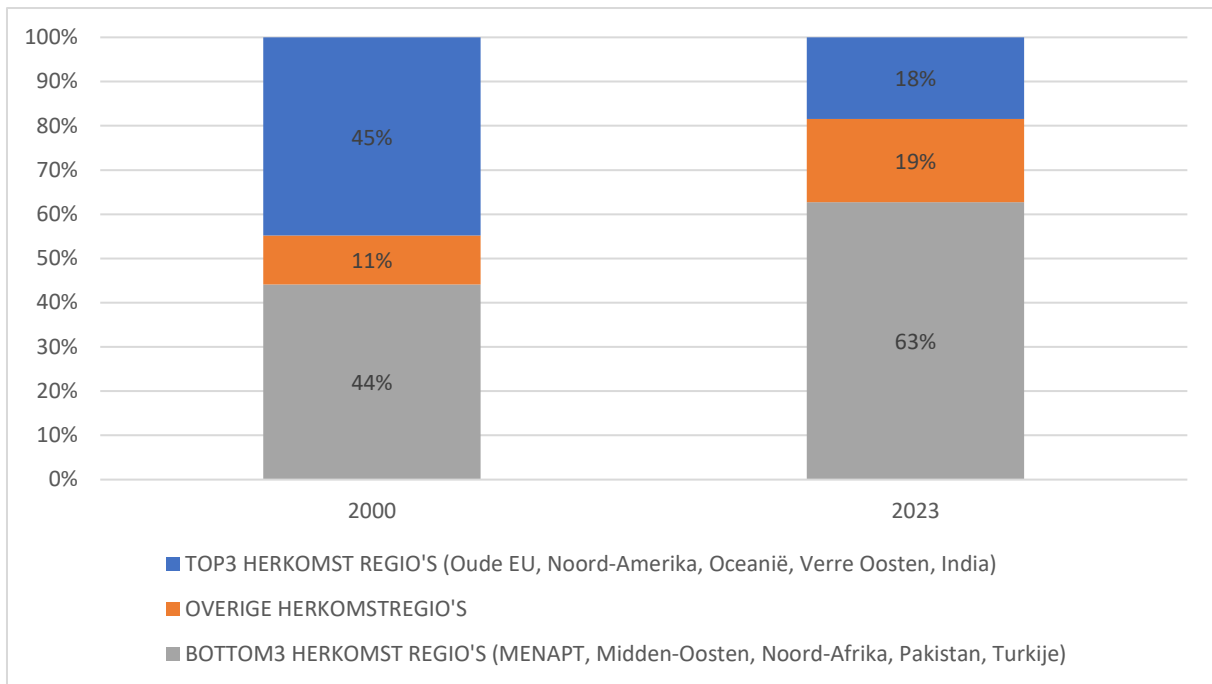
3.10 2^e generatie met twee in het buitenland geboren ouders

Het is zinvol bij de tweede generatie in te zoomen op de groep met twee in het buitenland geboren ouders. Een gedetailleerd beeld hiervan wordt geschetst in Figuur 3.4. Te zien is dat het verloop van de nettobijdrage per leeftijdjaar voor de tweede generatie met een gemengd ouderpaar een verloop heeft dat vergelijkbaar is met dat van autochtonen, maar dan op een wat lager niveau. De lijn voor de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders wijkt qua verloop echter sterk af van de lijn van autochtonen en tweede generatie met gemengd ouderpaar. Vooral voor de leeftijden 45-54 zijn de bedragen relatief hoog. Dit is inzichtelijk gemaakt door het toevoegen van de grijze stippellijn. Dit is de lijn die het best past bij de gele lijn voor de leeftijden 25-39 jaar.⁶⁷

Figuur 3.4 Nettobijdrage per leeftijdjaar (gemiddeld per leeftijdsgroep) ten opzichte van de gemiddelde inwoner van België, voor autochtonen en de tweede generatie met een gemengd ouderpaar en met twee in het buitenland geboren ouders.

⁶⁷ Dit fenomeen kan worden gekwantificeerd door de nettobijdrage van de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders te vergelijken met de tweede generatie met een gemengd ouderpaar. Voor de leeftijden 25-39 jaar blijkt dat de best passende lijn (de grijze stippellijn in Figuur 3.3) wordt gevormd door 32,1% te nemen van de bedragen voor de tweede generatie met gemengd ouderpaar. Zou men dezelfde 'best passende lijn' willen maken voor de leeftijden 45-64 jaar dan moet 57,8% worden genomen van de bedragen voor de tweede generatie met een gemengd ouderpaar. Dat is dus 25,7 procentpunt hoger. Dit kan gezien worden als een maat voor de afname van integratie van de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders.

Figuur 3.5 Samenstelling van de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders, naar herkomstregio, 2000 en 2023. Bron: StatBel.

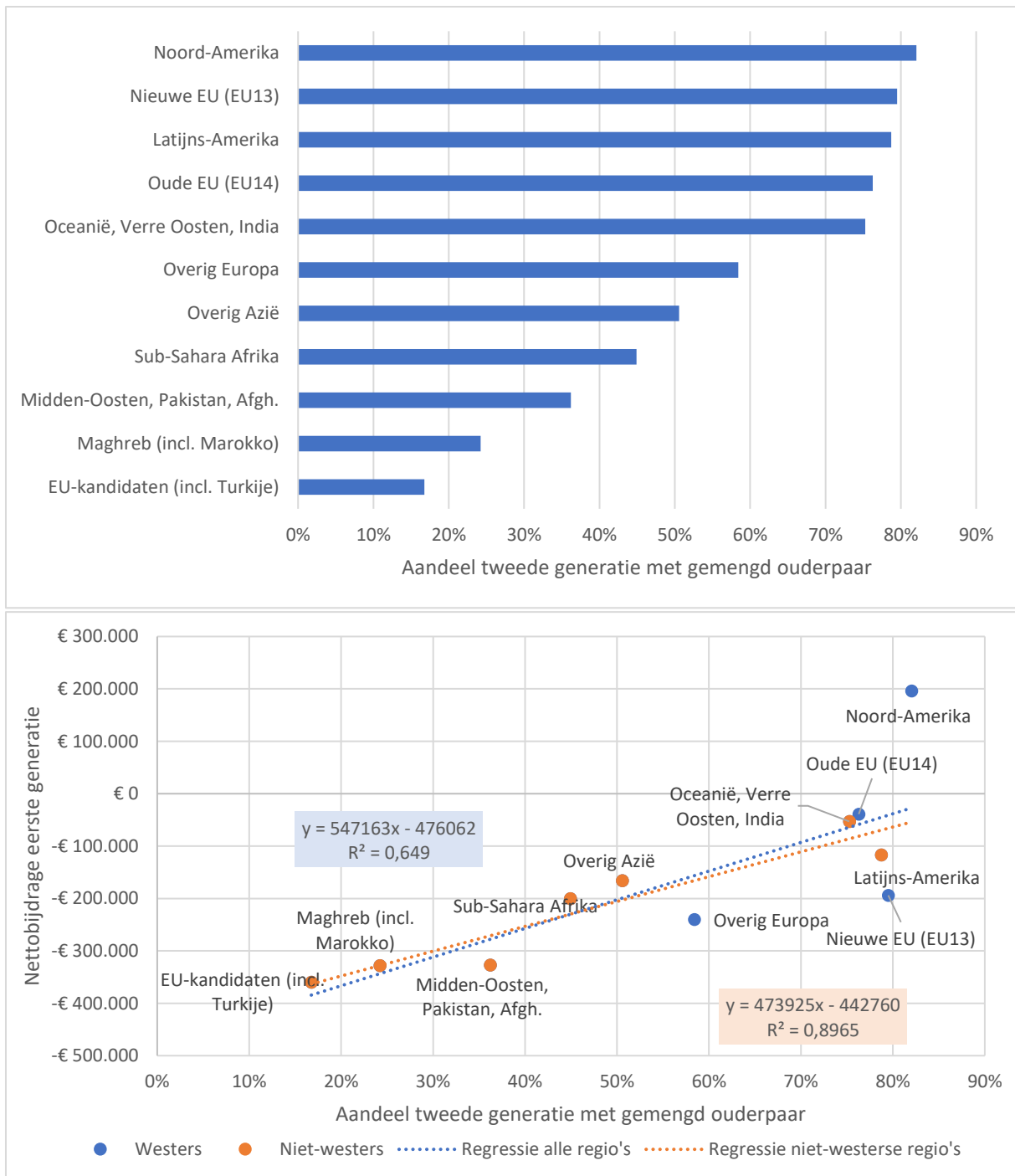
De verklaring voor dit verschijnsel is een veranderende samenstelling van de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders. Dat is goed te zien door ontwikkeling van de samenstelling van deze groep over de tijd te vergelijken op basis van StatBel gegevens. Dit is in Figuur 3.5 geïllustreerd voor de jaren 2000 en 2023.

We zien in Figuur 3.5 dat het aandeel in de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders over de tijd sterk verandert. Van de drie herkomstregio's die het qua nettobijdrage van de eerste generatie het 'best doen' daalt het aandeel van 45% in 2000 naar 18% in 2023. Deze 'Top3' omvat de Oude EU en Noord-Amerika, Oceanië, het Verre Oosten en India. Het aandeel van de drie herkomstregio's die het qua nettobijdrage van de eerste generatie het 'slechtst doen' stijgt daarentegen van 44% naar 63%. Deze 'Bottom3' omvat het Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije (oftewel de MENAPT-regio).

De nettobijdrage van de eerste generatie is in het algemeen een goede voorspeller van de nettobijdrage van de tweede generatie. Voor een belangrijk deel komt dat doordat het opleidingsniveau van de eerste generatie een goede voorspeller is van het opleidingsniveau van de tweede generatie.⁶⁸

De verschuiving binnen de groep tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders van de Top3 regio's naar de Bottom3 regio's verklaart het afwijkende verloop van de curve voor deze groep. Door deze veranderende samenstelling vindt er bij de tweede generatie als geheel geen toenemende integratie plaats, maar afnemende integratie. Dat is voor België een tamelijk verontrustend fenomeen.

⁶⁸ Dat het opleidingsniveau van ouders een voorspeller is van het opleidingsniveau van kinderen is een algemeen bekend verschijnsel, maar zie voor empirische voorbeelden inzake immigratie Hoofdstuk 9 van: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

Figuur 3.6 Boven: Aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar. Bron: StatBel. Onder: relatie tussen aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar (als proxy voor gemengde relaties) en nettobijdrage van de eerste generatie, gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar. NB: onder is regressie toegepast om de associatie te illustreren, niet om te suggereren dat er een oorzakelijk verband is waarbij het aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar de voorspellende variabele is of vice versa.

Vanwege het grote verschil tussen tweede generatie met gemengd ouderpaar en tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders, is het nuttig te onderzoeken in hoeverre herkomstgroepen in dit opzicht verschillen. Die verschillen blijken groot te zijn, zie Figuur 3.6 (boven).

Voor de Oude en Nieuwe EU, Noord-Amerika, voor de regio Oceanië, Verre Oosten, India en voor Latijns-Amerika is het aandeel gemengde relaties groot, driekwart of meer.

De regio's Overig Europa, Overig Azië en Sub-Sahara Afrika, vormen een middengroep waarbij grofweg de helft van de tweede generatie een gemengd ouderpaar heeft.

Voor de MENAPT-regio (Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije) is het aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar het laagst, variërend van een zesde tot een derde.

Er is een zeer sterke samenhang tussen het aandeel tweede generatie met een gemengd ouderpaar en de nettobijdrage van de eerste generatie, zie Figuur 3.6 (onder). Die samenhang is zelfs nog sterker als men alleen naar de niet-westerse regio's kijkt. Het aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar meet indirect het aandeel gemengde relaties (immigrant met autochtoon) bij de eerste generatie, dat dus ook sterk samenhangt met de nettobijdrage van de eerste generatie.

Gemengde relaties zijn dus geassocieerd met positieve uitkomsten voor de immigranten en hun in België geboren kinderen, maar het niet zo makkelijk vast te stellen wat nu oorzaak of gevolg is. Er zijn allerlei potentiële verklaringen denkbaar. Het kan zijn dat er sprake is van één of andere vorm van zelfselectie, bijvoorbeeld als vooral hoogopgeleide immigranten een gemengde relatie aangaan. Ook zou er sprake kunnen zijn van een derde variabele – zoals bijvoorbeeld de culturele afstand van de migrantenouder tot België – die zowel samenhangt met het aandeel gemengde relaties als met de nettobijdrage van de eerste en tweede generatie.⁶⁹ Het ook denkbaar dat er overdracht plaatsvindt van qua integratie en nettobijdrage 'gunstige eigenschappen' – dat kan echt van alles zijn – van de autochtone ouder naar het tweede generatie kind. Om over al dit soort mogelijke verbanden helderheid te krijgen is echter meer onderzoek nodig.

3.11 Afnemende integratie van de 2^e generatie

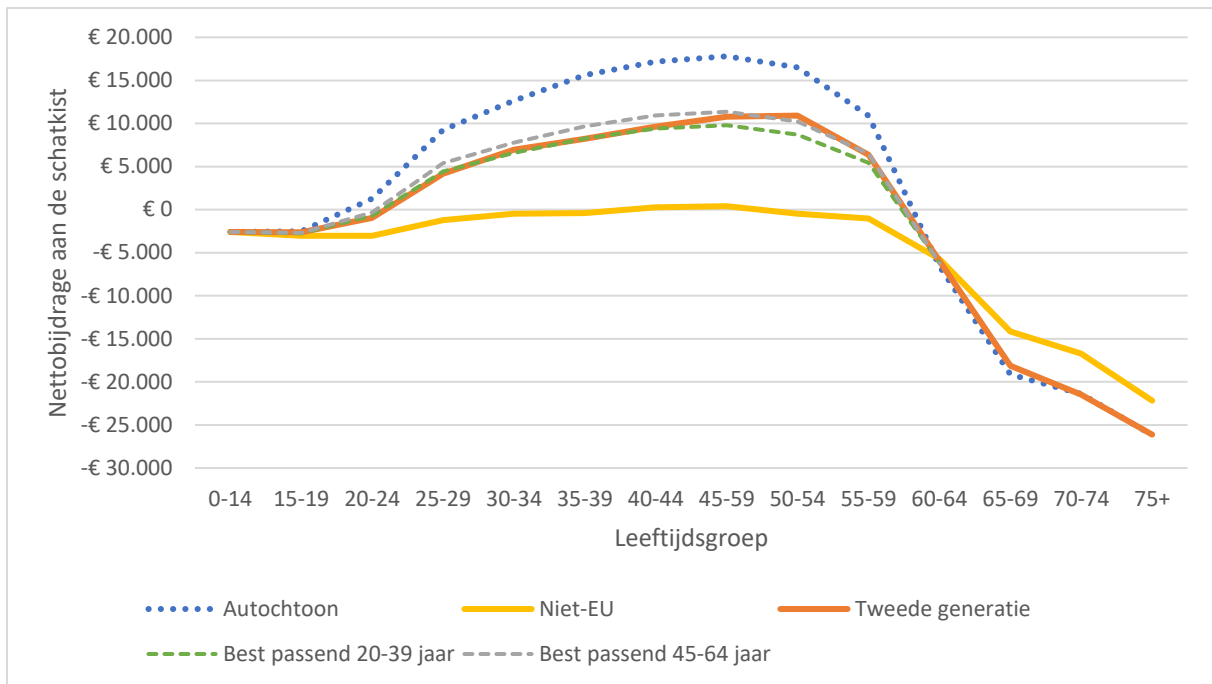
In deze paragraaf wordt de integratie van de tweede generatie ten opzichte van autochtonen en de eerste generatie Niet-EU inzichtelijk gemaakt. De nettobijdragen per leeftijdjaar uit de NBB-studie zijn weergegeven in Figuur 3.7. Te zien is dat de curve van de tweede generatie voor de leeftijden 20-64 jaar ergens halverwege ligt tussen autochtonen en de eerste generatie Niet-EU.

De mate van integratie van een tweede generatie groep kan men – in navolging van het Nederlandse Centraal Planbureau en *Grenzeloze Verzorgingsstaat* – uitdrukken in termen van de afstand van de nettobijdragen van die groep tot de nettobijdragen van autochtonen en de nettobijdragen van de eerste generatie Niet-EU. Een groep die qua nettobijdragen hetzelfde is als autochtonen is dan 100% geïntegreerd. Een groep die qua nettobijdragen hetzelfde is als de eerste generatie Niet-EU is dan 0% geïntegreerd. Allerelei andere waarden zijn ook mogelijk. Om praktische redenen wordt hierbij alleen gekeken naar de leeftijden 20-64 jaar.

De mate van integratie van de tweede generatie blijkt 58,5% zijn. Men kan dus stellen dat de integratie voor ruim de helft gevorderd is.⁷⁰ Dat geldt echter als men tegelijkertijd naar de hele leeftijdsgroep 20-64 jaar kijkt. Zoals in de vorige paragraaf betoogd is, neemt de integratie van de tweede generatie af. Dit komt vooral omdat de jongere tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders het veel slechter doet dan de oudere tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders. Het is daarom zinvol om te kijken in hoeverre de integratie verschilt voor de leeftijden 20-39 jaar en de leeftijden 45-64 jaar.

⁶⁹ Dit is het geval in de Nederlandse casus.

⁷⁰ In deze vergelijking zijn de leeftijden vanaf 65 jaar niet geschikt om de integratie van de tweede generatie aan af te meten, omdat bij de eerste generatie de pensioenopbouw het beeld verstoort. Die wijkt namelijk af van zowel autochtonen als tweede generatie.

Figuur 3.7 Nettobijdragen per leeftijdsgroep voor autochtonen en eerste generatie immigranten van buiten de EU en tweede generatie immigranten. Voor details over de groene en grijze stippellijn zie de Technische Appendix.

Voor de oudere tweede generatie met een leeftijd van 45-64 jaar is het aandeel met twee in de Oude EU, Noord-Amerika, Oceanië, het Verre Oosten en India geboren ouders relatief groot (al zal het in de praktijk voor een aanzienlijk deel om buurlanden gaan, maar hier worden de *Top3* en *Bottom3* groep uit de vorige paragraaf aangehaald). De integratie van de leeftijdsgroep 45-64 jaar, afgelezen aan de nettobijdrage curve, bedraagt 63,0% (de grijze stippellijn in Figuur 3.7).

Voor de jongere tweede generatie met een leeftijd van 20-39 jaar is het aandeel met twee in het Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije (oftewel de MENAPT-regio) geboren ouders relatief groot. De integratie van de leeftijdsgroep 20-39 jaar afgelezen aan de nettobijdrage curve bedraagt 54,0% (de groene stippellijn in Figuur 3.7).

De best passende lijn voor de leeftijdsgroep 20-39 jaar ligt dus 9 procentpunt lager dan de best passende lijn voor de leeftijdsgroep 45-64 jaar. We kunnen dus stellen dat de integratie een dalende trend vertoont door de veranderende samenstelling van de tweede generatie. Dit verschil van 9 procentpunt komt neer op een afname van de nettobijdrage over de levensloop met circa € 32.000 per persoon.

3.12 De kosten of baten van de komst van één hypothetisch immigrantengezin

Door het combineren van de gegevens in Tabel 3.1 en Tabel 3.2 kunnen in navolging van het Nederlandse Centraal Planbureau⁷¹ en *Grenzeloze Verzorgingsstaat* eenvoudige berekeningen worden gemaakt. Een aantal van dergelijke berekeningen zijn opgenomen in Tabel 3.3.

⁷¹ Dergelijke berekeningen zijn opgenomen in het CPB-rapport *Immigration and the Dutch Economy* en in *Grenzeloze Verzorgingsstaat*. In het huidige rapport is meer aandacht aan dit type berekening gegeven, omdat ze gemaakt kunnen worden puur op basis van gegevens uit de NBB-studie. Zie: Roodenburg, H., R. Euwals & H. ter Rele (2003). *Immigration and the Dutch Economy*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/immigration-and-dutch-economy.pdf> en: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

Deze tabel start met een stel dat bestaat uit referentie-autochtonen met autochtone kinderen. Dit is dus een migrantengezin dat zich qua schatkist gedraagt als de gemiddelde autochtoon, maar de ouders gedragen zich qua migratiegedrag en pensioenopbouw als de gemiddelde migrant uit de Oude EU. Dit gezin levert de schatkist over de levensloop € 684.000 op. Daarmee is de lat direct al hoog gelegd, want zoals we zullen zien wordt dat maar door één scenario ruim overtroffen en door één scenario net aan geëvenaard. Dit onderstreept nog eens: de meeste immigranten zijn onderpresteerders ten opzichte van Belgische autochtonen.

Een migrantengezin van twee 25-jarige ouders en twee in het buitenland geboren 0-jarige kinderen kost de Belgische schatkist netto € 692.000. Worden de kinderen van het buitenlandse stel in België geboren dan geldt een iets lager bedrag (nettokosten € 618.000).

De komst van één immigrant die samen met een autochtoon twee in België geboren kinderen krijgt kost de schatkist netto € 173.000. Niet alleen is er één volwassen immigrant minder, maar de kinderen die worden geboren uit een gemengde relatie zijn ongeveer 'budgetneutraal'. Bij een gegeven migratieomvang moet men voor een eerlijke vergelijking van een gemengd stel met de overige scenario's kijken naar de kosten van twee gemengde stellen – te weten € 346.000 – en dit bedrag is dan ook opgenomen in Tabel 3.3 (het met * gemarkeerde scenario).⁷²

Dan motief. Vooral arbeid en asiel zijn belangrijke primaire immigratiemotieven. Gezinsmigratie is vaak een afgeleide van deze motieven.

Asiel is kostbaar. Zijn de ouders asielmigranten met twee laag tot middelbaar opgeleide kinderen die buiten de EU zijn geboren, dan zijn de nettokosten € 1.762.000. Zijn de kinderen in België geboren, dan bedragen de nettokosten over de levensloop € 1.515.000.

Merk op dat hier voor de tweede generatie een laag opleidingsniveau wordt verondersteld. In de Nederlandse casus zijn asielzoekers lager opgeleid dan studie- en arbeidsmigranten en zelfs lager dan gezinsmigranten. Omdat het opleidingsniveau van de ouders heel bepalend is voor het opleidingsniveau van de kinderen zal dat dan ook vaak ondergemiddeld zijn.

Soms wordt in een land vooral de intellectuele elite vervolgd en dan ligt het meer voor de hand om een hoog opleidingsniveau te veronderstellen bij de kinderen. Dat maakt echter de enorme gemiddelde kosten van asiel voor de ouders niet goed: in een scenario van een asielstel met twee hoogopgeleide kinderen die in België zijn geboren, zijn de nettokosten nog altijd € 502.000.

Arbeidsmigratie kan in tegenstelling tot asiel zeer positief uitpakken voor de Belgische schatkist. Bestaat ons hypothetische gezin uit een stel arbeidsmigranten met twee hoogopgeleide kinderen die in België zijn geboren, dan spekken zij de schatkist met € 858.000 over de levensloop. Dit is het enige scenario waarin het hypothetische stel 'referentie-autochtonen' ruim wordt overtroffen. Zijn bij het arbeidsmigrantenstel de kinderen daarentegen laag of middelbaar opgeleid, dan kost dat de schatkist netto € 158.000.

Dit zijn wat extreme scenario's. Realistischer is bijvoorbeeld een scenario waarin het hypothetische migrantenstel bestaat uit één arbeidsmigrant, één gezinsmigrant en twee in België geboren kinderen waarvan er één hoog en één laag of middelbaar is opgeleid, wat € 131.000 nettokosten met zich meebrengt.

⁷² De reden is dat dan het aantal immigranten (twee) dan gelijk is aan de situatie in de overige scenario's, waarbij steeds sprake is van een stel waarvan beide partners buiten België zijn geboren. Merk op dat in dit scenario de nettobijdrage van de autochtone ouder(s) niet zijn meegeteld. Hun aanwezigheid is immers geen effect van immigratie en het gaat hier om het fiscale effect van immigratie.

Tabel 3.3 Nettobaten of nettokosten over de levensloop verbonden aan de komst van één hypothetisch immigrantengezin van twee ouders van 25 jaar oud en twee kinderen van 0 jaar oud, die ofwel in het buitenland zijn geboren, ofwel in België zijn geboren, voor verschillende scenario's wat betreft herkomst, migratiemotief en opleidingsniveau. Het met * gemarkeerde scenario betreft twee gezinnen waarvan één ouder immigrant is en één ouder autochtoon.

Scenario	Nettobijdrage van een gezin van twee 25-jarige ouders en twee kinderen van 0 jaar oud		
	Ouders	Kinderen	Totaal
Beide ouders referentie-autochtonen, kinderen gemiddelde autochtonen	€ 506.000	€ 178.000	€ 684.000
GEZINSSITUATIE, GEBOORTELAND KINDEREN			
TWEE GEZINNEN met één ouder immigrant, één ouder autochtoon, kinderen geboren in België*	-€ 330.000	-€ 16.000	-€ 346.000
Beide ouders immigrant, kinderen geboren in België	-€ 330.000	-€ 288.000	-€ 618.000
Beide ouders immigrant, kinderen geboren in het buitenland	-€ 330.000	-€ 362.000	-€ 692.000
ASIEL			
Beide ouders asielmigrant, kinderen geboren buiten de EU en laag opgeleid	-€ 936.000	-€ 826.000	-€ 1.762.000
Beide ouders asielmigrant, kinderen geboren in België en laag of middelbaar opgeleid	-€ 936.000	-€ 582.000	-€ 1.518.000
Beide ouders asielmigrant, kinderen geboren in België en hoog opgeleid	-€ 936.000	€ 434.000	-€ 502.000
ARBEID			
Beide ouders arbeidsmigrant, kinderen geboren in België en laag of middelbaar opgeleid	€ 424.000	-€ 582.000	-€ 158.000
Beide ouders arbeidsmigrant, kinderen geboren in België en hoog opgeleid	€ 424.000	€ 434.000	€ 858.000
Eén ouder arbeidsmigrant, één ouder gezinsmigrant, kinderen geboren in België, één hoog en één laag of middelbaar opgeleid	-€ 57.000	-€ 74.000	-€ 131.000
HERKOMST EN OPLEIDING			
Beide ouders uit EU en hoogopgeleid, kinderen geboren in België en hoog opgeleid	€ 254.000	€ 434.000	€ 688.000
Beide ouders van buiten de EU en laag opgeleid, kinderen geboren in België en laag of middelbaar opgeleid	-€ 972.000	-€ 582.000	-€ 1.554.000
Beide ouders uit EU, één hoog en één laag of middelbaar opgeleid, kinderen geboren in België, één hoog en één laag of middelbaar opgeleid	-€ 286.000	-€ 74.000	-€ 360.000
Beide ouders van buiten de EU, één hoog en één laag of middelbaar opgeleid, kinderen geboren in België, één hoog en één laag of middelbaar opgeleid	-€ 519.000	-€ 74.000	-€ 593.000

Dan opleidingsniveau. We kijken eerst weer naar de extremen. Bestaat het stel uit twee hoogopgeleide ouders uit de EU met twee in België geboren, hoogopgeleide kinderen, dan zijn er nettobaten van € 688.000 (vergelijkbaar met het 'autochtone stel'). Voor een laagopgeleid stel van buiten de EU met twee in België geboren laag tot middelbaar opgeleide kinderen gelden daarentegen nettokosten van € 1.554.000.

In een meer gemiddeld scenario is er zowel bij de kinderen als bij de ouders één hoog opgeleid en één laag of middelbaar opgeleid. Voor een dergelijk stel zijn er € 360.000 nettokosten als ze uit de EU komen en € 593.000 nettokosten als ze van buiten de EU komen.

Een blik op de extremen kan verhelderend zijn: het verschil tussen het laagste scenario (het asielstel met buiten de EU geboren, laag opgeleide kinderen, -€ 1.762.000) en het hoogste scenario (het arbeidsmigrantenstel met in België geboren hoogopgeleide kinderen, +€ 858.000) bedraagt maar liefst € 2.620.000.

3.13 Deelconclusies

Op basis van het voorgaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken. Hierbij hebben alle uitspraken betrekking op de netto kosten en baten over de levensloop.

Voor de eerste generatie (de groep met entreeleeftijd 10-44 jaar):

- Immigranten zijn ten opzichte van de referentie-autochtoon enorme onderpresteerders.
- Er is maar één herkomstgroep die het beter doet dan autochtonen, namelijk Noord-Amerika. Alle andere herkomstgroepen kosten de schatkist (veel) geld.
- Vooral immigranten uit Noord-Afrika en het Midden-Oosten (inclusief Turkije en Pakistan) leveren een grote negatieve nettobijdrage aan de Belgische schatkist. In navolging van het Deense ministerie van Financiën wordt deze herkomstgroep aangeduid met de term MENAPT. Deze bevinding komt overeen met recente resultaten uit Nederland en Denemarken.
- Van de vier immigratiemotieven levert alleen arbeidsmigratie een nettobijdrage die in de buurt komt van de referentie-autochtoon.
- Studiemigratie kost netto geld, mogelijk ten gevolge van negatieve zelfselectie bij remigratie.
- Gezinsmigratie en vooral asielmigratie kosten netto zeer veel geld, met als mogelijke verklaring een laag gemiddeld opleidingsniveau.
- Voor een batig saldo moeten immigranten gemiddeld minstens bachelor-niveau hebben. Dit komt overeen met resultaten gevonden in Nederland en de VS.
- Er treedt veel verlies van menselijk kapitaal op: de nettobijdrage is voor elk opleidingsniveau voor immigranten veel lager dan voor autochtonen. Dat geldt voor immigranten van buiten de EU sterker dan voor immigranten uit de EU.
- Er is zeer sterke herverdeling van hoogopgeleiden naar middelbaar en vooral laagopgeleiden en daarom heeft immigratie alleen een positief effect voor hoogopgeleide immigranten uit de EU (en als uitsplitsen mogelijk zou zijn zeker ook wel uit bepaalde regio's buiten de EU).
- Het opleidingsniveau van immigranten is een zeer sterke voorspeller van hun nettobijdrage.
- Er is een sterke associatie tussen het aandeel tweede generatie met gemengd ouderpaar (autochtoon en immigrant) en de nettobijdrage van de eerste generatie. Dit impliceert ook dat de mate waarin binnen een migrantengroep gemengde relaties worden aangegaan is geassocieerd met de nettobijdrage van die groep. De precieze causaliteit zou nog verder onderzocht moeten worden.

Voor de tweede generatie, gerekend over de levensloop vanaf de geboorte:

- Autochtonen leveren de schatkist een flink batig saldo.
- De tweede generatie kost de schatkist netto geld.
- De tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders kost de schatkist veel geld. Een gemengd ouderpaar heeft een positief effect op de nettobijdrage van de tweede generatie. De nettobijdrage is dan licht negatief als de moeder Belgisch is of licht positief als de vader Belgisch is.
- De tweede generatie (geboren in België) doet het qua nettobijdrage over de levensloop beter dan 0-jarige immigrantenkinderen die buiten België geboren zijn.
- Drukken we de integratie van de tweede generatie uit in een percentage met als referentiegroepen autochtonen (100% geïntegreerd) en de eerste generatie van buiten de EU (0% geïntegreerd), dan is de tweede generatie ongeveer 'voor 59% geïntegreerd'.
- De integratie van de tweede generatie neemt over de tijd af, in die zin dat 'jongere geboortecohorten' – kinderen van meer recent gearriveerde immigranten – onevenredig lage nettobijdragen hebben. De integratie is zo gezien gedaald van 63% voor de oudere cohorten tot 54% voor de jongere cohorten. Dit is een compositie-effect: het aandeel tweede generatie uit herkomstgroepen met een lage nettobijdrage, zoals de MENAPT-regio, neemt over de tijd toe. Het verschil treedt hoofdzakelijk op bij de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders.

4 Nettobijdrage 1^e generatie over levensloop o.b.v. Nederlands migratiegedrag

4.1 Inleiding

In Hoofdstuk 3 zijn berekeningen gegeven voor de nettobijdrage van immigranten die op verschillende leeftijden naar België migreren. In het bijzonder is voor de groep met entreeleeftijden 10-44 jaar een gemiddelde nettobijdrage berekend.

De volgende stap in de berekening van de kosten en baten van immigratie is het verwerken van het immigratie- en remigratiegedrag. Om immigratie en remigratie te verdisconteren in de nettobijdrage, is data nodig over het migratiegedrag van heel veel immigranten, uitgesplitst naar motief, herkomst en opleidingsniveau. Er is voor België geen (makkelijk toegankelijke en voldoende gedetailleerde) data om dit te doen. Daarom is Nederlandse migratiedata gebruikt.

4.2 Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 4

De logische vraag die zich opdringt is: kan men Nederlandse data toepassen op de Belgische situatie zonder dat dit leidt tot onaanvaardbare vertekening van de resultaten? Het antwoord op die vraag is bevestigend. Dat komt voor een deel omdat immigranten in Nederland en België qua nettobijdrage enorm veel op elkaar lijken.

We brengen in herinnering dat de doelstelling van het huidige rapport is om de nettobijdragen van verschillende groepen te berekenen met focus op de onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage (zie §1.8). De in dit hoofdstuk gepresenteerde resultaten respecteren de onderlinge verhoudingen die gevonden waren in Hoofdstuk 3 volkomen. Dit is op het oog al te zien aan het kleurenschema in Tabel 4.1. De tweede kolom in Tabel 4.1 is rechtstreeks overgenomen uit de laatste kolom van Tabel 3.1. De derde en vierde kolom van Tabel 4.1 zijn de resultaten van de in dit hoofdstuk besproken berekeningen. Het verschil in kleurenschema tussen de tweede en derde kolom van Tabel 4.1 is nauwelijks waarneembaar. Er zijn dan ook geen wijzigingen in rangordering binnen de groepsindelingen naar regio (meest fijne indeling), migratiemotief en opleidingsniveau afzonderlijk. Ook tussen de tweede en vierde kolom van Tabel 4.1 zijn er geen wijzigingen in onderlinge rangorde binnen deze drie groepsindelingen. De wijzigingen die er zijn, zijn bovendien goed verklaarbaar uit verschillen tussen migrantengroepen qua migratiegedrag (leeftijdsopbouw op het moment van immigratie en remigratiekansen). Dat betekent dus dat het toepassen van Nederlandse migratiedata geen noemenswaardig effect heeft op de onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage en de voornoemde doelstelling op geen enkele manier in gevaar brengt.

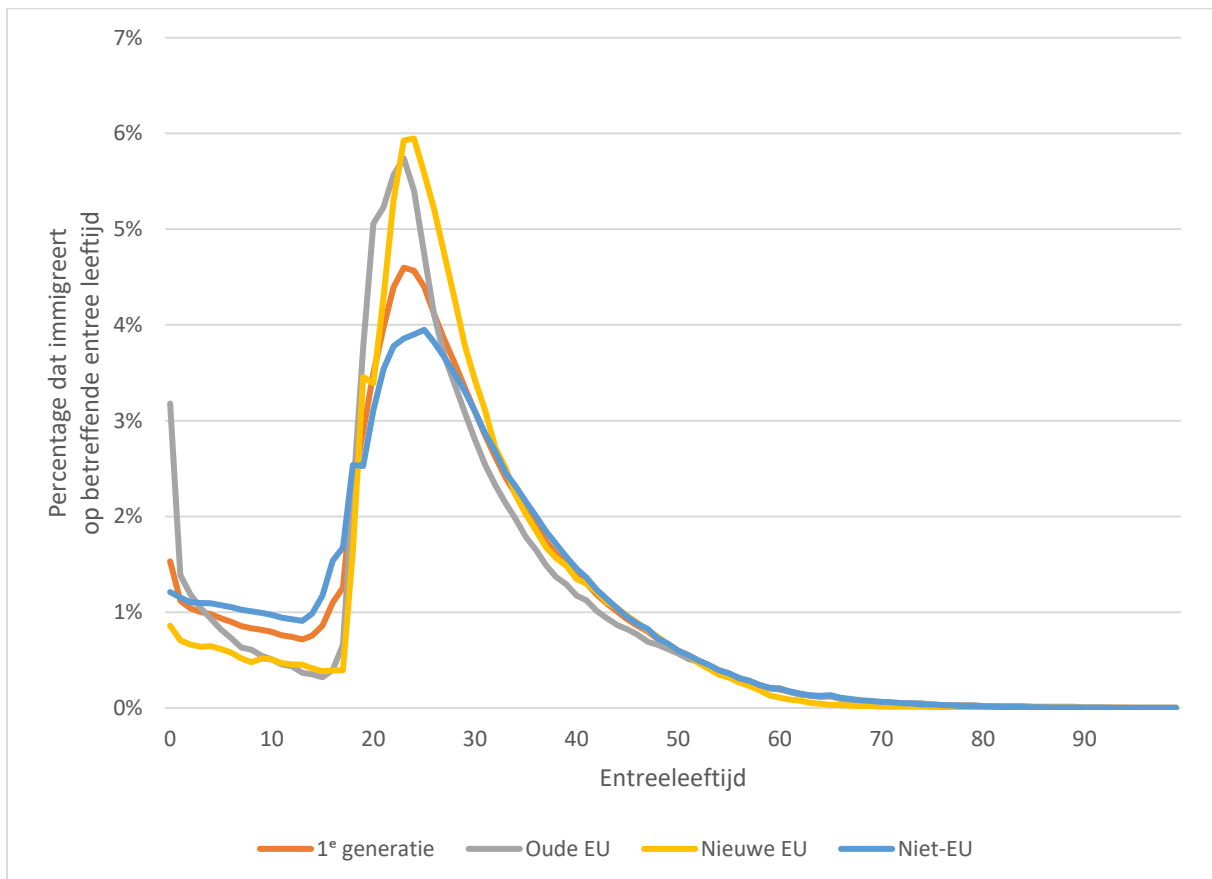
De uitkomsten in Hoofdstuk 3 waren puur gebaseerd op gegevens uit de NBB-studie. In de inleiding van Hoofdstuk 3 is uitgelegd waarom dat deel van de berekeningen apart is gepresenteerd, namelijk om bij dit toch omstrede onderwerp te kunnen profiteren van het voordeel van de NBB als gezaghebbend en betrouwbaar instituut. In het huidige hoofdstuk wordt het migratiegedrag verdisconteerd in de berekeningen, op basis van Nederlandse data. Met name het toevoegen van remigratie (vierde kolom van Tabel 4.1) is belangrijk om een realistisch beeld te kunnen schetsen van de fiscale effecten van immigratie. Dat maakt zoals zal blijken alle bedragen in absolute zin wat kleiner, maar alle conclusies die in §3.13 werden getrokken aangaande de eerste generatie, blijven ook in Hoofdstuk 4 onverkort van kracht.

NB: voor een juiste interpretatie van de gepresenteerde resultaten is het van belang §2.7 te lezen.

4.3 Immigratie en emigratiegedrag en nettobijdrage over de levensloop

Voor een berekening van de nettobijdrage over de hele levensloop is het nodig om te wegen naar alle mogelijke entreeleeftijden, dat wil zeggen, over alle mogelijke leeftijden waarop een immigrant naar België kan migreren. Bij wijze van voorbeeld toont Figuur 4.1 de verdeling over entreeleeftijden voor vier verschillende immigrantengroepen.⁷³ Te zien is dat de meeste immigranten komen op leeftijden rond 25 jaar. Dit pakt zoals eerder gezegd gunstig uit in combinatie met het feit dat dit doorgaans ook de leeftijdsgroep is met relatief de hoogste (of minst negatieve) nettobijdrage aan de schatkist. We brengen in herinnering dat Figuur 3.2 voor deze vier groepen de nettobijdrage geeft voor alle mogelijke entreeleeftijden van 0 tot en met 99 jaar. Om de nettobijdrage over de levensloop te bepalen moet men de gegevens in Figuur 3.2 wegen tegen de verdeling over entreeleeftijden in Figuur 4.1. Anders gezegd: als van een bepaalde immigrantengroep 6% op 25-jarige leeftijd naar België komt, dient de nettobijdrage voor entreeleeftijd 25 jaar voor 6% te worden meegewogen in het totaal.

Iets complexer is de vraag hoe de remigratiekansen doorwerken in de nettobijdrage over de levensloop. De kern van de zaak is hier dat alleen de kosten en baten tijdens het verblijf moeten worden meegenomen in de berekening. Dat wordt bewerkstelligd door met de computer alle mogelijke combinaties van entreeleeftijd en verblijfsduur door te rekenen.

Figuur 4.1 Verdeling over entreeleeftijden (leeftijden op het moment van immigratie) van vier groepen 1^e generatie immigranten, uitgesplitst naar herkomst, Nederlandse casus.

⁷³ De gegevens in Figuur 4.1 zijn afkomstig uit de Nederlandse casus, maar zullen voor de Belgische casus naar verwachting niet fundamenteel anders zijn (wel anders, dus er zullen verschillen zijn, maar niet totaal anders). Belgische data op dit detailniveau is echter niet zonder meer voorhanden, vandaar de benadering met Nederlandse data.

Tabel 4.1 Nettobijdrage aan de schatkist, gemiddeld over de entreeleeftijden 10-44 jaar (de entreeleeftijd is de leeftijd op het moment van immigratie) en over de levensloop (gewogen naar de in de Nederlandse casus waargenomen verdeling over entreeleeftijden) zonder en met remigratie.

	Nettobijdrage 1 ^e generatie immigrant:		
	gemiddelde voor de groep 10-44 jaar	over de levensloop, zonder remigratie ³	over de levensloop, met remigratie ⁴
HERKOMST EN IMMIGRATIEMOTIEF			
Herkomst			
Referentie-autochtoon	€ 166.000	€ 149.000	€ 79.000
Alle herkomstregio's	-€ 196.000	-€ 200.000	-€ 96.000
Oude EU (EU14)	-€ 40.000	-€ 44.000	-€ 11.000
Nieuwe EU (EU13)	-€ 195.000	-€ 194.000	-€ 88.000
Niet-EU	-€ 262.000	-€ 263.000	-€ 143.000
Noord-Amerika ¹	€ 195.000	€ 169.000	€ 81.000
Oceanië, Verre Oosten, India ¹	-€ 54.000	-€ 45.000	-€ 12.000
Latijns-Amerika ¹	-€ 118.000	-€ 122.000	-€ 53.000
Overig Azië ¹	-€ 167.000	-€ 164.000	-€ 81.000
Sub-Sahara Afrika ¹	-€ 201.000	-€ 199.000	-€ 96.000
Overig Europa ¹	-€ 241.000	-€ 243.000	-€ 136.000
Midden-Oosten, Pakistan, Afgh. ¹	-€ 328.000	-€ 327.000	-€ 203.000
Maghreb (incl. Marokko) ¹	-€ 329.000	-€ 330.000	-€ 204.000
EU-kandidaten (incl. Turkije) ¹	-€ 361.000	-€ 361.000	-€ 213.000
Immigratiemotief			
Referentie-autochtoon	€ 166.000	€ 149.000	€ 79.000
Arbeid ¹	€ 130.000	€ 119.000	€ 72.000
Studie ¹	-€ 192.000	-€ 173.000	-€ 71.000
Gezin ¹	-€ 282.000	-€ 278.000	-€ 156.000
Asiel ¹²	-€ 464.000	-€ 459.000	-€ 313.000
OPLEIDINGSNIVEAU UITGESPLITST NAAR HERKOMST			
Laag opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	-€ 448.000	-€ 444.000	-€ 197.000
EU	-€ 423.000	-€ 420.000	-€ 193.000
Niet-EU	-€ 485.000	-€ 480.000	-€ 247.000
Middelbaar opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	-€ 236.000	-€ 233.000	-€ 95.000
EU	-€ 284.000	-€ 279.000	-€ 122.000
Niet-EU	-€ 340.000	-€ 337.000	-€ 168.000
Hoog opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	€ 379.000	€ 355.000	€ 175.000
EU	€ 58.000	€ 55.000	€ 36.000
Niet-EU	-€ 88.000	-€ 94.000	-€ 39.000
¹ Gebaseerd op het gemiddelde voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar.			
² Inclusief kosten voor asielopvang.			
³ Gebaseerd op Nederlands data voor de verdeling over leeftijd op het moment van immigratie (entreeleeftijd).			
⁴ Gebaseerd op Nederlands data voor remigratiekansen, naar herkomst en/of motief.			

4.4 Nettobijdrage 1^e generatie over de levensloop, met en zonder remigratie

De resultaten van deze berekeningen zijn gegeven in Tabel 4.1. De tweede kolom is rechtstreeks overgenomen uit Tabel 3.1. Dit is de nettobijdrage van immigranten die op leeftijden van 10 tot 45 jaar naar België komen. De derde kolom houdt rekening met immigratiegedrag (verdeling over entreeleeftijden). Te zien is dat dit een verwaarloosbaar effect heeft op de bedragen.

De vierde kolom houdt rekening met remigratiekansen. Aan de hand van het kleurenschema is te zien dat er door het meenemen van immigratie- en emigratiegedrag eigenlijk nauwelijks wijzigingen optreden in de onderlinge verhoudingen tussen groepen. Het belangrijkste verschil is dat door het meenemen van remigratie alle bedragen kleiner worden. De nettobijdrage met remigratie is ongeveer 55% van de nettobijdrage gerekend over de entreeleeftijden 10 tot 45 jaar. Concreet: heeft een groep zonder remigratie een positieve nettobijdrage van +€ 100.000 dan zal dat met remigratie ruim +€ 55.000 worden. Evenzo: heeft een groep zonder remigratie een negatieve nettobijdrage van -€ 100.000 dan zal dat met remigratie ruim -€ 55.000 worden.

4.5 Deelconclusies

Op basis van het voorgaande kunnen de volgende conclusies worden getrokken over het toepassen van Nederlandse migratiedata:

- Voor het scenario waarin er geen sprake is van remigratie levert toepassing van Nederlandse immigratiedata minieme verschillen op met de berekening puur op NBB-data uit Hoofdstuk 3.
- Toepassing van Nederlandse remigratiedata laat de onderlinge verhoudingen van groepen intact. In het bijzonder blijven alle conclusies die in §3.13 werden getrokken aangaande de eerste generatie, ook in een scenario met remigratie onverkort van kracht.
- Remigratie zorgt voor een reductie van de nettobijdragen. In absolute zin zijn de nettobijdragen met remigratie ongeveer 55% van de nettobijdragen zonder remigratie.

5 Schattingen nettobijdrage 1^e en 2^e generatie samen naar opleiding, herkomst en motief

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de nettobijdrage van eerste en tweede generatie samen gegeven, in een scenario met remigratie. Het effect van de tweede generatie op de schatkist mag uiteraard niet ontbreken in een kostenbatenanalyse. Normatieve argumenten als ‘het zijn toch geboren Belgen’ doen daar niets aan toe of af. Het gaat immers puur om de fiscale impact van immigratie en niet om het ‘zijn’ van de tweede generatie immigranten. In dit hoofdstuk worden schattingen gegeven van de totale nettobijdrage voor eerste en tweede generatie samen, uitgesplitst naar opleiding, herkomst en motief.

5.2 Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 5

Zoals toegelicht in §3.2 ligt in navolging van de NBB-studie de focus op het onderling vergelijken van de nettobijdragen aan de Belgische schatkist van autochtonen en diverse groepen eerste en tweede generatie immigranten. De focus ligt dus niet op het exact berekenen van de nettobijdrage van verschillende groepen, maar op de onderlinge rangorde in nettobijdrage van verschillende groepen. Ten aanzien van dit doel hebben de resultaten in dit hoofdstuk een grote mate van zekerheid.

Ten aanzien van de zekerheid omtrent de nettobijdragen van de tweede generatie in absolute zin het volgende. In dit hoofdstuk wordt op verschillende manieren gebruik gemaakt van Nederlandse data. De vraag uit §4.2 – in hoeverre mogen Nederlandse data worden toegepast op de Belgische casus – geldt nog sterker voor dit hoofdstuk, omdat er meer Nederlandse data wordt gebruikt in de schattingen. Het goede nieuws is dat de Belgische casus enorm sterk lijkt op de Nederlandse casus. Zo sterk zelfs dat de nettobijdrage van de Belgische 23 eerste generatie groepen circa 90% van de variantie voorspelt in de nettobijdragen van de overeenkomstige Nederlandse eerste generatie groepen.⁷⁴ Het slechte nieuws is dat de berekeningswijze van de nettobijdrage van de tweede generatie in dit hoofdstuk bij herkomst indirect is en bij immigratiemotief in meer algemene zin onzeker zijn.

Qua methode is kort gezegd (zie voor details de Technische Appendix) de volgende aanpak gekozen. Uitgangspunt is de nettobijdrage van de tweede generatie als geheel (zie §5.3). Die is namelijk precies berekend op -€ 63.000 over de levensloop vanaf de geboorte (zie Tabel 3.2). Dit is samen met de referentie-autochtoon ook de enige tweede generatie groep die in Tabel 5.1 niet met een kleur is gemarkeerd.

Vervolgens is in §5.4 de tweede generatie naar opleidingsniveau berekend, eveneens op basis nettobijdragen uit Tabel 3.2 voor hoogopgeleide en voor middelbaar en laagopgeleide tweede generatie. Op zich zijn de nettobijdragen voor hoogopgeleide en voor middelbaar en laagopgeleide tweede generatie berekend op basis van goede Belgische data, zie Tabel 3.2. Deze waarden kunnen echter niet zonder meer gebruikt worden. Als een immigrant van de eerste generatie bijvoorbeeld hoog is opgeleid, hoeft dat immers niet per se te betekenen dat diens kinderen ook hoog zijn opgeleid. De kans of het kind hoogopgeleid, dan wel middelbaar of laagopgeleid is, is afgeleid uit Nederlandse data. Dat geeft de schatting enige onzekerheid, immers, ook al zullen de verschillen tussen Nederland en België naar verwachting op dit punt niet fundamenteel zijn, er zullen altijd verschillen zijn. Van de drie uitsplitsingen – opleidingsniveau, herkomst en migratiemotief – is

⁷⁴ Dit is gemeten over 13 herkomstgroepen, 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau en 4 migratiemotiefgroepen; dit zijn de niet-autochtone groepen uit Tabel 3.1, Tabel 4.1 en Tabel 5.1.

opleidingsniveau het meest direct gebaseerd op Belgische data en waarschijnlijk het meest accuraat, vandaar dat deze cellen (naar het stoplichtschema) een groene kleur hebben gekregen in Tabel 5.1.

De schatting van de nettobijdrage naar opleidingsniveau geeft een behoorlijk solide relatie tussen de nettobijdrage van de eerste generatie en de tweede generatie voor 6 groepen die goed verdeeld zijn over hoge, middelmatige en lage nettobijdragen. In het algemeen is de nettobijdrage van de eerste generatie een goede voorspeller van de nettobijdrage van de tweede generatie. Daarom wordt voornoemde relatie gebruikt als een tweede ankerpunt, dat gebruikt wordt door ervoor te zorgen dat de schatting voor de tweede generatie uitgesplitst naar herkomst en immigratiemotief aansluit bij deze relatie. Waarschijnlijk onderschat deze relatie de groepsverschillen enigszins, omdat voor de tweede generatie de groep middelbaar opgeleid en laagopgeleid niet onderscheiden worden, wat verschillen dempt. Dat is niet erg, bij dit soort gevoelige onderwerpen is onderschatten altijd beter dan overschatten.

Daarna is een schatting gegeven voor de tweede generatie uitgesplitst naar herkomst. Het is voor de Belgische casus bekend wat de verschillen zijn tussen enerzijds de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders en anderzijds de tweede generatie met een gemengd ouderpaar, zie Tabel 3.2. Die informatie is gecombineerd met wat er in de Belgische casus bekend is over het aandeel met gemengd ouderpaar per tweede generatie herkomstgroep (zie Figuur 3.6). Op vergelijkbare wijze is informatie over de nettobijdragen voor hoogopgeleide en voor middelbaar en laagopgeleide tweede generatie uit Tabel 3.2 gecombineerd met informatie over het opleidingsniveau per eerste generatie herkomstgroep (zie Figuur 3.3). Dit geeft twee schattingen voor de nettobijdrage van de tweede generatie uitgesplitst naar herkomst, die goed met elkaar overeenkomen en goed geijkt kunnen worden op de nettobijdragen van de tweede generatie als geheel en van de tweede generatie uitgesplitst naar opleidingsniveau. Dat ijken beperkt de kans op grote meetfouten, maar desondanks zijn de nettobijdragen naar herkomst waarschijnlijk met meer onzekerheden omgeven dan de nettobijdragen naar opleidingsniveau en daarom hebben ze in Tabel 5.1 (volgens het stoplichtschema) een gele kleur gekregen.

Tot slot is de nettobijdrage van de tweede generatie uitgesplitst naar immigratiemotief geschat. Hierin is voor 40% data meegewogen over de schoolprestaties en integratie van migrantenkinderen in Nederland, uitgesplitst naar het migratiemotief van hun ouders en voor de overige 60% zijn de nettobijdragen rechtstreeks geijkt op nettobijdragen van de Belgische tweede generatie als geheel en op de voorgaande twee berekeningen voor de Belgische tweede generatie, uitgesplitst naar opleidingsniveau en herkomst. Dit is waarschijnlijk de minst zekere schatting van de drie en vandaar dat deze cellen in Tabel 5.1 (volgens het stoplichtschema) een rode kleur hebben gekregen.

Dit alles levert een schatting op van de nettobijdrage van de tweede generatie. Doordat alles is geijkt op informatie over de eerste generatie en over de tweede generatie als geheel en uitgesplitst naar opleidingsniveau is dit geen risico voor de doelstelling van het huidige rapport – de onderlinge rangorde van groepen qua nettobijdrage bepalen. De in Tabel 5.1 met een kleur gemarkeerde absolute bedragen blijven echter een schatting, want ze zijn gebaseerd op relatief weinig directe waarnemingen die aangevuld zijn met benaderingen op basis van Belgische en Nederlandse data. Ze zijn dus met onzekerheden omgeven en daar is weinig aan te doen gezien de huidige databeschikbaarheid. Ik heb deze berekeningen toch gemaakt om twee redenen. Door goed te ijken op de informatie die wel solide is, ben ik er vrij zeker van dat deze berekeningen een redelijke benadering vormen van de onbekende werkelijkheid. Daarnaast wil ik met deze berekeningen de officiële instanties in België prikkelen om meer goede data ter beschikking te stellen over immigranten en hun kinderen. NB: voor een juiste interpretatie van de gepresenteerde resultaten is het van belang §2.7 te lezen.

Tabel 5.1 Nettobijdrage van 1^e en 2^e generatie immigranten. Bij de bedragen in de kolom voor "1^e en 2^e generatie samen" is uitgegaan van een kindertal van 2 per vrouw en is het kindertal voor 80% geteld om dubbel telling te voorkomen (aangenomen is dat 20% van de kinderen van 1^e generatie immigranten in het buitenland is geboren).

	1 ^e generatie, nettobijdrage over levensloop ³	2 ^e generatie, nettobijdrage vanaf geboorte ⁴	Nettobijdrage 1 ^e en 2 ^e generatie samen ⁵
HERKOMST EN IMMIGRATIEMOTIEF			
Herkomst			
Referentie-autochtoon	€ 79.000	€ 89.000	€ 150.000
Alle herkomstregio's	-€ 96.000	-€ 63.000	-€ 146.000
Oude EU (EU14)	-€ 11.000	-€ 24.000	-€ 30.000
Nieuwe EU (EU13)	-€ 88.000	-€ 45.000	-€ 124.000
Niet-EU	-€ 143.000	-€ 96.000	-€ 220.000
Noord-Amerika ¹	€ 81.000	€ 16.000	€ 94.000
Oceanië, Verre Oosten (incl. India) ¹	-€ 12.000	-€ 15.000	-€ 24.000
Latijns-Amerika ¹	-€ 53.000	-€ 25.000	-€ 73.000
Overig Azië ¹	-€ 81.000	-€ 66.000	-€ 134.000
Sub-Sahara Afrika ¹	-€ 96.000	-€ 71.000	-€ 153.000
Overig Europa ¹	-€ 136.000	-€ 58.000	-€ 182.000
Midden-Oosten (incl. Pakistan, Afghanistan) ¹	-€ 203.000	-€ 102.000	-€ 285.000
Maghreb (incl. Marokko) ¹	-€ 204.000	-€ 126.000	-€ 305.000
EU-kandidaten (incl. Turkije) ¹	-€ 213.000	-€ 158.000	-€ 339.000
Immigratiemotief			
Referentie-autochtoon	€ 79.000	€ 89.000	€ 150.000
Arbeid ¹	€ 72.000	€ 24.000	€ 91.000
Studie ¹	-€ 71.000	-€ 31.000	-€ 96.000
Gezin ¹	-€ 156.000	-€ 116.000	-€ 249.000
Asiel ¹²	-€ 313.000	-€ 122.000	-€ 411.000
OPLEIDINGSNIVEAU UITGESPLITST NAAR HERKOMST			
Laag opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	-€ 197.000	-€ 101.000	-€ 278.000
EU	-€ 193.000	-€ 133.000	-€ 299.000
Niet-EU	-€ 247.000	-€ 162.000	-€ 377.000
Middelbaar opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	-€ 95.000	-€ 18.000	-€ 109.000
EU	-€ 122.000	-€ 83.000	-€ 188.000
Niet-EU	-€ 168.000	-€ 115.000	-€ 260.000
Hoog opleidingsniveau			
Referentie-autochtoon	€ 175.000	€ 39.000	€ 206.000
EU	€ 36.000	-€ 2.000	€ 34.000
Niet-EU	-€ 39.000	-€ 42.000	-€ 73.000
¹ Gebaseerd op het gemiddelde voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar.			
² Inclusief kosten voor asielopvang.			
³ Gebaseerd op Nederlands data voor de verdeling over leeftijd op het moment van immigratie (entreeleeftijd).			
⁴ Blaauwe cellen: gebaseerd op NBB-data over opleidingsniveau, StatBel data over gemengde relaties en Nederlandse data voor de relatie tussen gemiddeld opleidingsniveau van ouders en kinderen; groene cellen: gebaseerd op Nederlandse data over de mate van integratie van de tweede generatie; gele cellen: gebaseerd op Nederlandse transformatiematrices voor opleidingsniveau van ouders naar opleidingsniveau kinderen.			
⁵ Uitgaande van kindertal 2 waarbij wordt verondersteld dat 80% behoort tot de tweede generatie en wordt meegeteld.			

5.3 Nettobijdrage 1^e en 2^e generatie samen, met remigratie

In deze paragraaf wordt de nettobijdrage gegeven van alle eerder besproken groepen, voor de eerste en tweede generatie samen, in geval er sprake is van remigratie, wat het meest realistische scenario is. De tweede regel van Tabel 5.1 geeft het effect van alle eerste en tweede generatie immigranten samen, voor alle herkomstregio's. Hierbij is uitgegaan van een kindertal van 2 kinderen per vrouw.⁷⁵ Aangenomen is dat 80% van de kinderen in België wordt geboren. De overige 20% is niet meegeteld, want is in het buitenland geboren en zit dus al bij de eerste generatie inbegrepen.

Te zien is dat de immigranten en hun kinderen de Belgische schatkist netto € 146.000 kosten. Immigranten zijn daarmee, ook als men de tweede generatie in ogenschouw neemt en remigratie verdisconteert, enorme onderpresteerders ten opzichte van de referentie-autochtoon, die een batig saldo van netto € 150.000 laat zien. Het verschil over de levensloop is ongeveer € 300.000. Voor de referentie-autochtoon is net als voor de gemiddelde autochtoon uitgegaan van een kindertal per vrouw van 2. In werkelijkheid is het kindertal van autochtonen 1,4. In dat geval komt de nettobijdrage van autochtonen uit op € 129.000. Vanwege de onzekerheid, is er van afgezien in dit hoofdstuk het kindertal mee te nemen (zie voor meer hierover Hoofdstuk 6).

5.4 Schatting nettobijdrage 2^e generatie naar opleidingsniveau

In Tabel 4.1 zijn de nettobijdragen gegeven naar opleidingsniveau voor de eerste generatie. In Tabel 3.2 is hetzelfde gedaan voor de tweede generatie. Deze kunnen echter niet zonder meer bij elkaar worden opgeteld. Het is namelijk niet zo dat een eerste generatie immigrant met bijvoorbeeld hoog opleidingsniveau louter kinderen krijgt met hoog opleidingsniveau. Er zijn geen (makkelijk toegankelijke) Belgische data over het opleidingsniveau van immigranten en hun kinderen, uitgesplitst naar herkomstregio. Daarom is gebruik gemaakt van Nederlandse data.

Deze Nederlandse data geven voor elk opleidingsniveau van eerste generatie ouders de verdeling over opleidingsniveaus van tweede generatie kinderen. Deze data zijn beschikbaar voor de herkomstregio's westers, niet-westers en autochtoon. Dat valt min of meer samen met de herkomstregio's EU en Niet-EU. Weliswaar zitten er in de groep Niet-EU bijvoorbeeld ook Amerikanen e.d., maar dat gaat om relatief kleine groepen.

De resultaten van deze berekening zijn gegeven in de groene cellen van Tabel 5.1.⁷⁶ Er zijn geen veronderstellingen gedaan over het kindertal; er is uitgegaan van het StatBel gegeven voor het gemiddeld kindertal van immigranten van (afgerond) 2,0.

Opvallend is dat er ook bij de tweede generatie forse verschillen zijn tussen autochtonen, EU en Niet-EU. Bij de laagopgeleiden is het verschil tussen referentie-autochtonen en Niet-EU ruim € 60.000, bij hoogopgeleiden ruim € 80.000 en bij middelbaar opgeleiden zelfs ruim € 100.000. De tweede generatie uit de EU zit qua nettobijdrage steeds tussen referentie-autochtonen en Niet-EU in.

Bij de eerste generatie zijn grote verschillen logisch, vanwege het verlies van menselijk kapitaal, zoals werkervaring en diploma's die nu eenmaal vaak lastig zijn mee te nemen over de grens. Maar bij de tweede generatie zijn zulke grote verschillen opmerkelijker. Daar zijn zeer veel mogelijke verklaringen voor te bedenken: racisme en discriminatie, cultuurverschillen (arbeidsethos, arbeidsparticipatie van vrouwen, belang dat men hecht aan formeel onderwijs), verschillen in gebruik

⁷⁵ Zie: J. Duyck, H. Nevejan & M. Vandresse Fact (2021). *Sheet nr. 7: Demografie*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.plan.be/uploaded/documents/202112161018530.FACTSHEET_007_DEMO_12541_N_def.pdf

⁷⁶ Deze cellen hebben een kleur om te benadrukken dat het schattingen zijn die met onzekerheden zijn omgeven, zie §5.2 voor details.

en misbruik van uitkeringen, verschillen in studiekeuze en niveauverschillen (groepen met hetzelfde opleidingsniveau kunnen aanzienlijk verschillen).

Daarnaast is in *Grenzeloze Verzorgingsstaat* aangetoond dat bij de in Nederland geboren, getogen en opgeleide tweede generatie, na correctie op o.a. opleidingsniveau, een samenhang bestaat tussen de nettobijdrage en de cultuurafstand tussen Nederland en het herkomstland van de ouders.⁷⁷

5.5 Schatting nettobijdrage 2^e generatie, verdere uitsplitsing naar herkomstgroepen

Helaas is het lastig om bij de tweede generatie uit te splitsen naar herkomst en motief. De in de NBB-studie gebruikte dataset staat alleen uitsplitsing toe naar de groepen EU en Niet-EU en zelfs deze uitsplitsing wordt in de NBB-studie niet gegeven.⁷⁸ Toch is met enige creativiteit een redelijke indicatie te geven van de bijdrage van de tweede generatie, door gebruik te maken van de gegevens die er wel zijn.

Voor de herkomstgroepen wordt hiervoor gebruik gemaakt van twee methoden. De eerste methode maakt gebruik van StatBel data waaruit afgeleid kan worden welke percentage van elke herkomstgroep een gemengd ouderpaar heeft en dus ook wel percentage twee in het buitenland geboren ouders heeft. Door gebruik te maken van informatie over de nettobijdrage van elk van deze groepen (zie Tabel 3.2) kan een schatting worden verkregen van de nettobijdrage van de verschillende tweede generatie groepen naar herkomst.

De tweede methode maakt gebruik van het percentage van elke eerste generatie herkomstgroep dat een hoog opleidingsniveau heeft. Hieruit kan het opleidingsniveau van de tweede generatie bij benadering worden afgeleid op basis van Nederlandse data. Beide methodes leveren resultaten die zo sterk correleren, dat er voldoende vertrouwen is in de kwaliteit van de schatting.

De resultaten zijn weergegeven in de gele cellen in Tabel 5.1.⁷⁹ Te zien is dat het meetellen van de tweede generatie alle bedragen wat groter maakt. Er is één herkomstgroep namelijk Noord-Amerika met een positieve nettobijdrage (€ 94.000). Twee groepen laten relatief kleine negatieve nettobijdragen zien, te weten de herkomstregio's Oude EU (-€ 30.000) en Oceanië, Verre Oosten, India (-€ 24.000). Alle overige herkomstgroepen kosten de Belgische schatkist netto geld. De grootste nettokosten zijn er voor immigranten uit het Midden-Oosten (incl. Pakistan, Afghanistan en Turkije) en Noord-Afrika (incl. Marokko) – de MENAPT-regio – met negatieve bedragen van ruwweg € 300.000.

5.6 Schatting nettobijdrage 2^e generatie naar motief

De NBB-studie bevat geen data over het migratiemotief van de tweede generatie. In principe heeft de tweede generatie ook geen migratiemotief. De tweede generatie is immers geboren in België, dus na het moment van immigratie. In de Nederlandse casus kon het motief van tweede generatie kinderen afgeleid worden van het motief van de ouders, omdat ouder en kind in de CBS-database gekoppeld kunnen worden. In het geval van België is die data er niet.

Om toch een schatting te kunnen geven van de integratie van de tweede generatie naar migratiemotief zijn twee methoden gebruikt. De eerste methode geeft een schatting op basis van de

⁷⁷ Zie: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

⁷⁸ Ik heb hier wel om gevraagd bij de NBB, maar deze gegevens niet ontvangen.

⁷⁹ Deze cellen hebben een kleur om te benadrukken dat ze met meer onzekerheid omgeven zijn, zie §5.2 voor details.

relatie tussen de nettobijdragen van de eerste en tweede generatie voor de 19 in de vorige twee paragrafen geschatte groepen.⁸⁰

De tweede methode maakt gebruik van Nederlandse data over de schoolprestaties, uitgesplitst naar het migratiemotief van de ouders. De reden om ondanks de eerste methode toch nog gebruik te maken van Nederlandse data is dat juist bij het migratiemotief sprake is van onderpresteren en overpresteren. Asielzoekers kennen vaak een notoir slechte start, wegens eindeloze procedures, hospitalisering in opvangvoorzieningen en het niet direct kunnen gaan werken en participeren. Dat zegt echter niet per se iets over de onderwijspotentie van de tweede generatie die ondergemiddeld presteren ten opzichte van autochtonen, maar het desondanks wel relatief goed doet ten opzichte van de eerste generatie asielmigranten. Ook bij studiemigranten is er discrepantie tussen enerzijds de lage nettobijdrage van de eerste generatie (waarschijnlijk veroorzaakt door negatieve zelfselectie bij remigratie en niet passend bij het bovengemiddeld hoge opleidingsniveau) en de relatief hoge schoolprestaties van de tweede generatie (bijna op niveau autochtonen).

Om iets van deze effecten mee te schatten is deze tweede methode voor 40% meegewogen. Nederlandse schoolprestaties zijn hiervoor vertaald naar de mate van integratie van de tweede generatie in Nederland en die laatste maat is ook in de Belgische context goed toepasbaar. Voor immigratiemotief arbeid, maakt dit nauwelijks verschil, voor de overige drie motieven wel.

De resultaten zijn weergegeven in de rode cellen in Tabel 5.1.⁸¹ Te zien is dat alleen arbeidsmigranten de schatkist netto geld opleveren (€ 91.000). Dat is minder dan de referentie-autochtoon, wat heel opvallend is voor een groep immigranten die komt om te werken. Alle andere migratiemotieven kosten netto geld. Voor studie is dat € 96.000 aan nettokosten en voor gezinsmigratie € 249.000. Asielmigratie spant de kroon met -€ 411.000 aan nettokosten, waarin € 76.000 aan kosten voor asielopvang zijn inbegrepen.

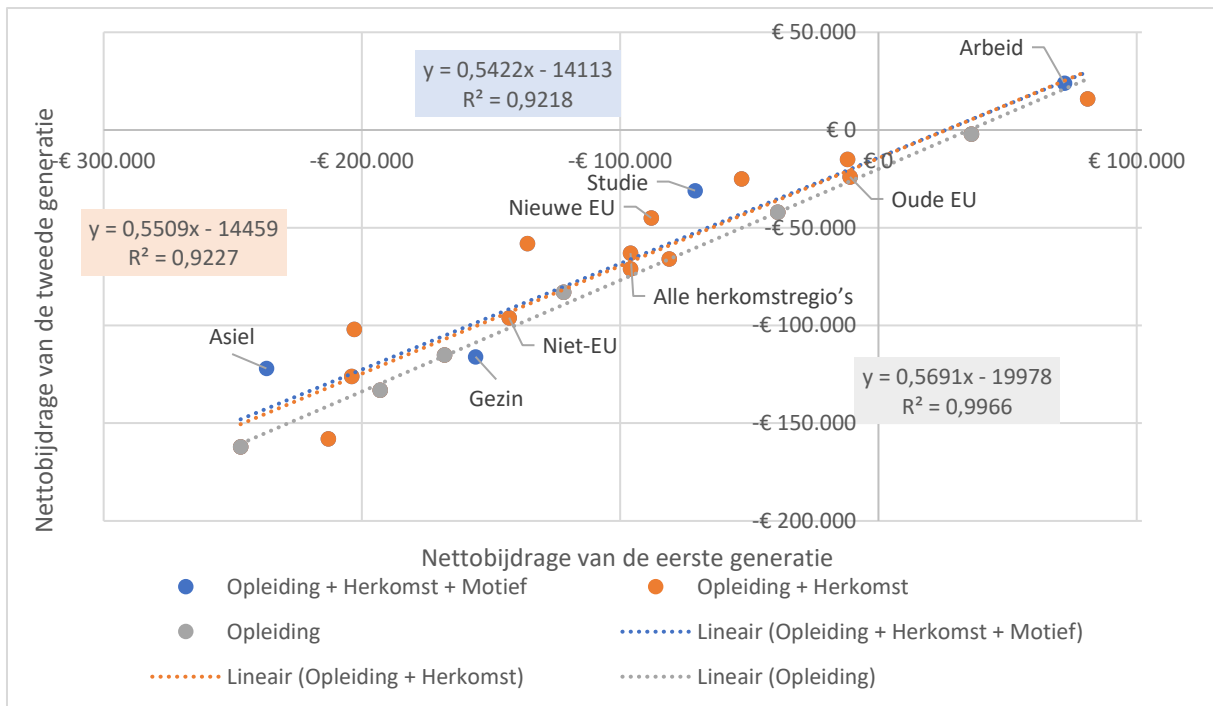
5.7 Relatie tussen nettobijdrage 1^e en 2^e generatie

Voor de resultaten voor de 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau in Tabel 5.1 geldt een zeer sterke samenhang, zie de grijze stippen en grijze stippellijn in Figuur 5.1. Voegt men aan deze 6 groepen de 13 herkomstgroepen toe (de oranje stippen), dan wordt deze samenhang iets minder, maar het blijft heel sterk (de oranje stippellijn). Voegt men aan deze herkomstgroepen vervolgens de vier migratiemotiefgroepen (arbeid, studie, asiel en gezin, de blauwe stippen) toe, dan blijft de samenhang vrijwel gelijk (de blauwe stippellijn). Dat de stippellijnen vrijwel parallel lopen is het resultaat van het ijken op de 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau (de grijze stippen).

Figuur 5.1 geeft ook een indicatie van de betrouwbaarheid van de resultaten. Twee van de drie herkomstgroepen waarvoor veel informatie beschikbaar is voor de eerste generatie liggen vrijwel op de regressielijnen (stippellijnen). De overige herkomstgroepen (oranje stippen) liggen dicht bij de regressielijnen. Ook de groep 'Alle herkomstregio's' waarvoor zowel voor de eerste als de tweede generatie Belgische informatie beschikbaar is, ligt vrijwel op de regressielijnen. De 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau (de grijze stippen) waarvoor veel informatie beschikbaar is voor eerste en tweede generatie, liggen op of dicht bij de regressielijnen. De vier immigratiemotieven (blauwe stippen) zijn binnen de puntenwolk geen opvallende uitbijters (*outliers*).

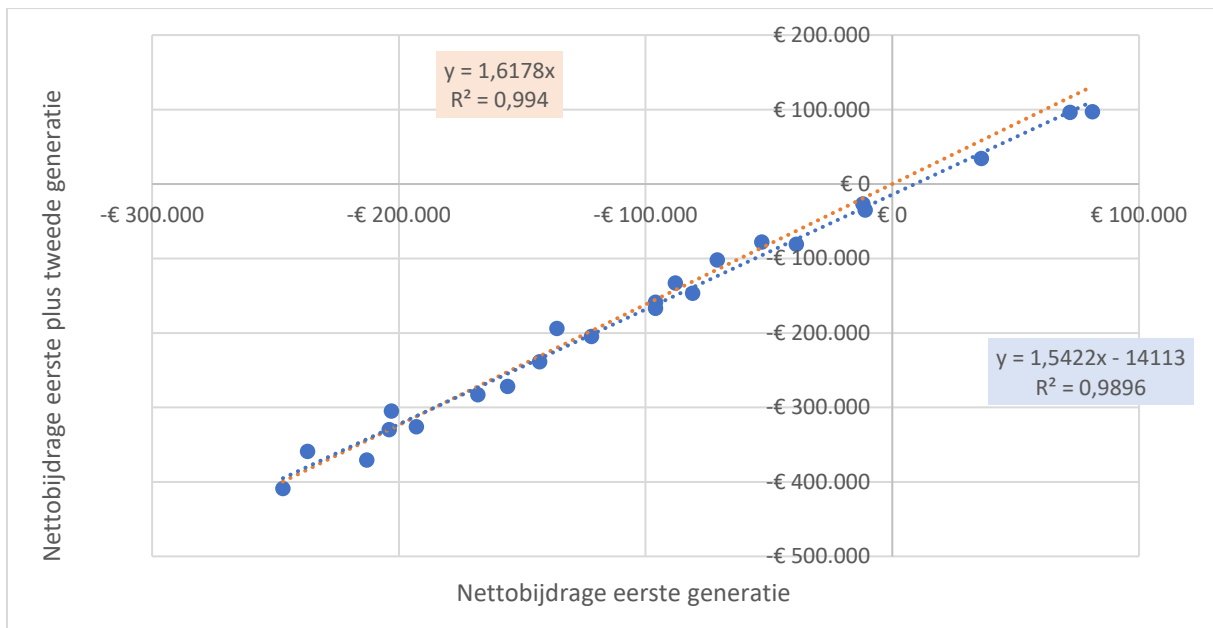
⁸⁰ Dat wil zeggen de 6 combinaties van opleiding en herkomst (§5.3) en de 13 herkomstgroepen (§5.4). De schattingen voor autochtonen worden niet meegenomen (want geen observaties van immigranten). Bij asiel worden de kosten voor asielopvang buiten beschouwing gelaten.

⁸¹ Deze cellen hebben een kleur om te benadrukken dat ze met onzekerheden zijn omgeven, zie §5.2 voor details.

Figuur 5.1 Samenhang tussen de nettobijdrage van de 1^e en 2^e generatie voor 13 herkomstgroepen, 4 immigratiemotieven en 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau (voor het motief asiel exclusief de kosten voor asielopvang).

Figuur 5.2 geeft de relatie tussen nettobijdrage van de eerste generatie en de eerste en tweede generatie samen. De trendlijn die door deze puntenwolk is getrokken, toont dat de nettobijdrage voor de eerste en tweede generatie samen ruim 1½ maal zo groot is dan de nettobijdrage voor de eerste generatie alleen. Meenemen van de tweede generatie verhoogt alle bedragen in absolute zin, maar verandert de onderlinge verhouding tussen groepen nauwelijks (de correlatie is heel sterk en de stippen liggen bijna op één rechte lijn).

Figuur 5.2 Relatie tussen de nettobijdrage van de 1e generatie en de nettobijdrage van de 1e en 2e generatie samen, voor 13 herkomstgroepen, 4 migratiemotieven en 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau (voor het motief asiel exclusief de kosten voor asielopvang). De oranje regressielijn is geforceerd door de oorsprong getrokken.

5.8 Deelconclusies

Op basis van de voorgaande analyse zijn de volgende conclusies te trekken:

- De in Hoofdstuk 3 getrokken conclusies over de nettobijdrage van immigranten, uitgesplitst naar herkomst, opleiding en migratiemotief, worden in dit hoofdstuk bevestigd voor het geval men remigratie verdisconteert en de nettobijdrage van de eerste en tweede generatie samenneemt.
- De nettobijdrage van de eerste generatie blijkt een extreem goede voorspeller te zijn van de nettobijdrage van de tweede generatie. Bij benadering is de totale nettobijdrage voor de eerste en tweede generatie samen ruim 1½ maal zo groot als de nettobijdrage van de eerste generatie alleen. De tweede generatie meenemen wijzigt de onderlinge verhoudingen tussen groepen niet wezenlijk. Ook blijven positieve bedragen positief en negatieve bedragen negatief.
- De bedragen voor de nettobijdrage over de levensloop, met remigratie, van de eerste en tweede generatie samen (in Hoofdstuk 5) zijn ruwweg 75% van de bedragen voor de nettobijdrage gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar (in Hoofdstuk 3).

6 Schatting van de kosten van onderwijs en criminaliteit

6.1 Inleiding

Zoals eerder gezegd ontbreekt data over een aantal essentiële zaken, zoals onderwijs en criminaliteit, maar bijvoorbeeld ook kindertal. Het feit dat enkele belangrijke kostenposten niet zijn meegenomen in de NBB-studie, roept de vraag op hoe de resultaten zouden veranderen als deze data wel beschikbaar zouden zijn. Data die er niet is, kan men niet maken, maar op basis van *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is wel een inschatting te maken van het effect van het ontbreken van deze data op de resultaten in Hoofdstuk 3, 4 en 5. Dat wordt in dit hoofdstuk gedaan voor kindertal en kosten voor onderwijs en criminaliteit.

Dit hoofdstuk verschilt van de vorige drie resultatenhoofdstukken. Het is meer analytisch en minder beschrijvend van aard en het betoog berust vooral op Nederlandse data, wat weer aangegeven is door de betreffende tekst een blauwe achtergrond te geven.

6.2 Mate van onzekerheid van de resultaten in Hoofdstuk 6

De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op uitgebreide analyse van veel gedetailleerde data voor de Nederlandse casus en daarom op zichzelf zeker. Ze kunnen echter niet zonder meer worden toegepast op de Belgische casus, want daarvoor zijn weinig directe gegevens beschikbaar. Dat is het cruciale verschil tussen dit hoofdstuk en de resultaten in Hoofdstuk 3, 4 en 5.

Om die reden worden de gegevens ook niet gepresenteerd in de vorm van een tabel met nettobijdragen. Men zou zo'n tabel makkelijk verkeerd kunnen interpreteren als 'Van de Beek heeft de extra nettobijdrage door criminaliteit voor groep X bepaald op bedrag Y'. Om dat te vermijden worden de schattingen gegeven in de vorm van verschillen met de referentie-autochtoon en dan alleen nog maar als orde van grootte en niet in de vorm van exacte getallen, met de uitdrukkelijke waarschuwing deze verschillen niet te gebruiken om tot een herberekening te komen van de uitkomsten in Hoofdstuk 3, 4 en 5.

De doelstelling van dit hoofdstuk is namelijk niet het geven van schattingen van de nettobijdrage zelf, maar een indicatie geven van de mate waarin de resultaten in Hoofdstuk 3, 4 en 5 beïnvloed zouden kunnen worden als er gedetailleerdere data over immigranten in België beschikbaar zouden komen. Een ander doel is om beleidsmakers algemeen inzicht te bieden hoe de nettobijdrage en meer algemeen de integratie van immigranten negatief beïnvloed wordt door gebrek aan selectie van immigranten aan de poort.

Er zijn twee sterke argumenten waarom een exacte schatting niet te geven is. In de eerste plaats zijn er geen goede (eenvoudig toegankelijke) cijfers over kindertal, onderwijs en criminaliteit in België die voldoende zijn uitgesplitst naar herkomst. In de tweede plaats verschillen het onderwijssysteem en de strafrechtketen in Nederland en België wezenlijk van elkaar.

Er zijn echter ook twee sterke argumenten waarom de hier gegeven schattingen waarschijnlijk goed de orde van grootte aangeven. In de eerste plaats: immigranten in België en Nederland gedragen zich behoorlijk eender als het gaat om de onderlinge verhoudingen qua nettobijdrage. Dus de nettobijdrage van bijvoorbeeld arbeidsmigranten of immigranten uit Turkije ten opzichte van de andere groepen, is in Nederland en België min of meer hetzelfde. In de tweede plaats: bij nettobijdrage draait het om veel meer dan geld alleen. *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is op basis van veel data aangetoond dat de nettobijdrage van de eerste generatie enorm sterk samenhangt met alle andere indicatoren van integratie, waaronder onderwijs(kosten) en criminaliteit, maar bijvoorbeeld

ook het kindertal en het aandeel tweede generatie met een gemengd ouderpaar. Vanuit de nettobijdrage kan men dus in beginsel goed de kosten voor criminaliteit en onderwijs voorspellen.⁸²

NB: voor een juiste interpretatie van de gepresenteerde resultaten is het van belang §2.7 te lezen.

6.3 Effect van kindertal

In deze paragraaf onderzoeken we het effect van het meenemen van verschillen in kindertal op de totale nettobijdrage van de tweede generatie. Voor België is het gemiddeld kindertal van immigranten (afgerond) 2.⁸³ Bij de berekening van de nettobijdragen in het vorige hoofdstuk is ook uitgegaan van een gemiddeld kindertal van 2. Uiteraard varieert het kindertal van groep tot groep, maar daarover is in België geen gedetailleerde data voorhanden. Bij StatBel en het Federaal Planbureau is gevraagd om het kindertal, uitgesplitst naar herkomstgroep en er is ook wel wat data ontvangen, maar de ontvangen data schoot tekort voor een precieze berekening.

We kennen het werkelijke kindertal per groep dus niet voor België. De berekeningen in het vorige hoofdstuk gingen uit van een kindertal van 2. Als het werkelijke kindertal hoger of lager is dan 2, worden de nettobedragen dus ook hoger of lager. Concreet worden de nettobijdragen voor de tweede generatie uit Tabel 5.1:

- 2 × zo klein voor groepen met een kindertal van 1 per vrouw
- 1½ keer zo groot voor groepen met een kindertal van 3 per vrouw.

Op basis van Nederlandse waarnemingen is het vermoeden dat in de Belgische casus alleen substantiële effecten te verwachten zijn bij regio's met zowel een hoog kindertal (ruim boven 2), als ook een grote negatieve nettobijdrage. Dit is als volgt te beredeneren. In Tabel 6.1 is bij elke NBB-herkomstgroep de best passende herkomstgroep gezocht van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in Nederland en daarbij het kindertal uit de CBS-prognose 2020-2070. Te zien is dat het kindertal per vrouw varieert van ruim 1 tot bijna 3.

Tabel 6.1 Kindertal per vrouw naar CBS-herkomstgroep, afkomstig uit de CBS-prognose 2020-2070, voor het jaar 2020, met daarbij de best passende NBB-herkomstgroep.

NBB-herkomstgroep	CBS-herkomstgroep	Kindertal 2020 uit CBS-prognose 2020-2070
Oude EU (EU14)	West-Europese landen in de EU (incl. VK)	1,20
Nieuwe EU (EU13)	Midden- en Oost-Europese landen in de EU	1,48
EU-kandidaten (incl. Turkije)	Turkije	2,06
Overig Europa	Overig Europa	1,47
Maghreb (incl. Marokko)	Marokko	2,98
Sub-Sahara Afrika	Afrika	2,70
Midden-Oosten, Pakistan, Afghanistan	Aziatisch Midden-Oosten	2,31
Oceanië, Verre Oosten, India + Overig Azië	Oostelijk Azië	1,13
Noord-Amerika + Oceanië, Japan	Overig buiten Europa	1,12
Latijns-Amerika	Latijns-Amerika	1,30

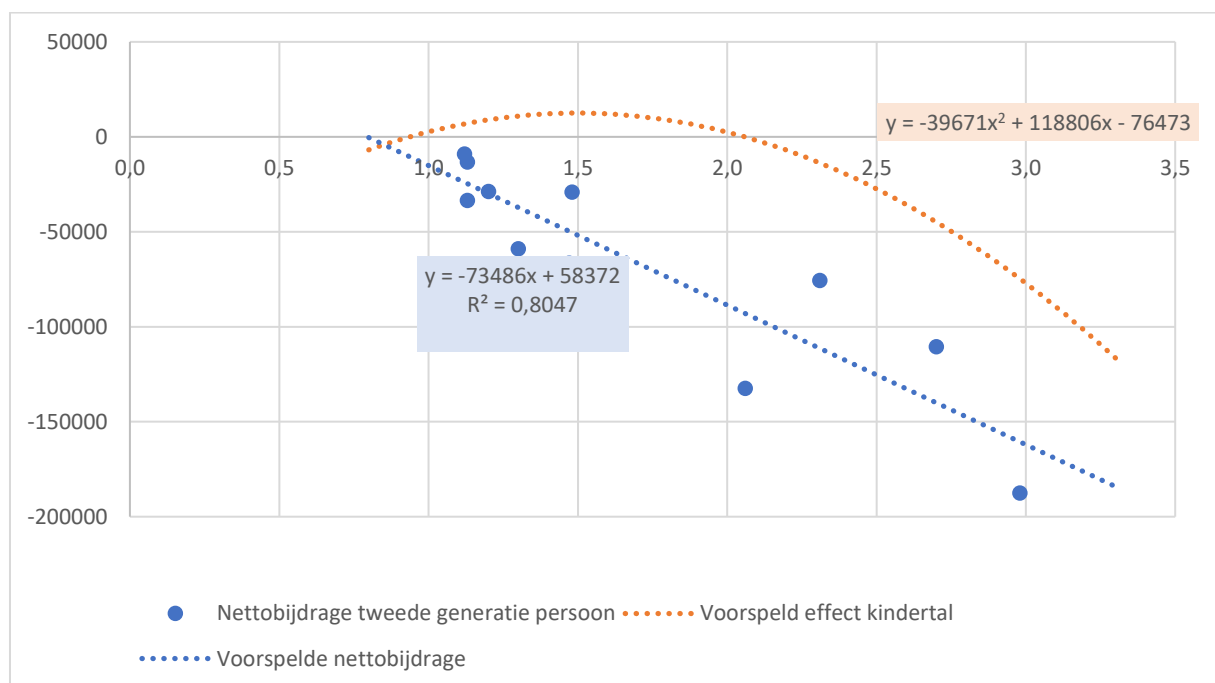
Bron: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84877NED/table?dl=934AE> NB: de NBB-herkomstgroep komen niet altijd exact overeen met de CBS-herkomstgroep; er is steeds gekozen voor de best passende herkomstgroep.

⁸² Zie §9.13 en §9.14 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

⁸³ Zie: J. Duyck, H. Nevejan & M. Vandresse Fact (2021). *Sheet nr. 7: Demografie*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.plan.be/uploaded/documents/202112161018530.FACTSHEET_007_DEMO_12541_N_def.pdf

We kunnen het in Nederland waargenomen kindertal per vrouw van eerste generatie groepen uitzetten tegen de nettobijdrage van de overeenkomstige tweede generatie groepen. Er blijkt dan in de Nederlandse casus een zeer sterk negatief verband te zijn tussen het kindertal per vrouw van de eerste generatie en de nettobijdrage van de tweede generatie. Een toename van het kindertal met 1 is geassocieerd met een afname van de nettobijdrage met ruim € 73.000 (zie Figuur 6.1).

De blauwe stippellijn in Figuur 6.1 geeft een voorspelling van de nettobijdrage van de tweede generatie op basis van het kindertal van de eerste generatie. De oranje stippellijn geeft het voorspelde effect op de nettobijdrage van de tweede generatie. Voor een kindertal van 0,6 tot en met 2,2 per vrouw zit dit effect tussen (afgerond) -€ 10.000 en +€ 13.000. Vanaf een kindertal van 2,3 per vrouw gaan de voorspelde extra nettokosten voor de tweede generatie flink oplopen: -€ 17.000 bij een kindertal van 2,3, -€ 49.000 bij een gemiddeld kindertal van 2,7, -€ 81.000 bij een gemiddeld kindertal van 3,0 en -€ 120.000 bij een gemiddeld kindertal van 3,3. In het Nederlandse geval gaat het in de praktijk vooral om immigranten uit Afrika en een aantal landen in Midden-Oosten (inclusief bijvoorbeeld Afghanistan). De waargenomen effecten verschillen in Nederland overigens niet fundamenteel van de voorspelde effecten.

Figuur 6.1 Verband tussen kindertal van eerste generatie immigranten (horizontale as), de nettobijdrage van personen met een tweede generatie migratieachtergrond (blauwe stippen) en de met regressie voorspelde nettobijdrage (blauwe stippellijn) en de voorspelde extra nettobijdrage (oranje stippellijn) als bij de berekening van de nettobijdrage van eerste en tweede generatie samen niet het kindertal 2, maar het werkelijke kindertal wordt gebruikt, voor 11 herkomstgroepen in de Nederlandse casus.

We kennen het kindertal per groep in België niet. Het onderstaande geeft een indicatie van het effect op de totale kosten van de tweede generatie als men het kindertal verdisconteert. Eigenlijk zijn er drie situaties te onderscheiden:

1) Ligt het kindertal rond 2 dan is het verschil in kindertal te klein voor een groot effect op de nettobijdrage van de tweede generatie.

2) Is het kindertal veel lager dan 2, dan is het verwachte verschil in nettobijdrage te klein voor een groot effect op de nettobijdrage van de tweede generatie. We brengen in herinnering dat alle nettobijdragen steeds gerekend worden ten opzichte van de gemiddelde Belg (zie §2.7). Voor (in

fiscaal opzicht) goed geïntegreerde tweede generatie groepen is de nettobijdrage ten opzichte van de gemiddelde Belg per definitie ongeveer 0. Men onderscheidt zich in fiscaal opzicht immers niet van de gemiddelde Belg, omdat met goed geïntegreerd is. Op basis van het voorgaande is te verwachten dat bij groepen met een laag kindertal voor de eerste generatie, de tweede generatie redelijk is geïntegreerd, waardoor de nettobijdragen niet al te negatief of positief zijn en het effect van het verdisconteren van een laag kindertal relatief gering is.

3) Is het kindertal veel hoger dan 2, dan is er wel een aanzienlijk effect te verwachten. Bij die herkomstregio's zijn de nettobijdragen van de tweede generatie vaak ook behoorlijk negatief. In dit geval versterken negatieve nettobijdragen van de tweede generatie en een hoog kindertal van de eerste generatie elkaar.

Qua nettobijdrage lijken de regio's in de Nederlandse en Belgische casus op elkaar. Als ze voor kindertal ook vergelijkbaar zijn, dan zijn de volgende conclusies te trekken.

Kijken we puur naar absolute bedragen, dan zijn de extra kosten van het verdisconteren van het exacte kindertal (mocht dat bekend worden) voor de meeste groepen in absolute termen gering, orde grootte € 10.000. Uitzondering vormen vermoedelijk de regio's in het Midden-Oosten en Afrika, waar de extra kosten zullen liggen tussen orde grootte € 10.000 en € 100.000. Die extra kosten zijn het hoogst voor de regio met een ongunstige combinatie van hoog kindertal en grote negatieve nettobijdrage. In geval het kindertal in de Belgische casus daadwerkelijk dicht in de buurt zit van de Nederlandse casus, dan zijn de extra kosten vermoedelijk het hoogst voor de regio Maghreb (incl. Marokko).

Overigens: op lange termijn zullen de extra kosten van een hoog kindertal vermoedelijk steeds verder wegebben. Het kindertal daalt namelijk overal in de wereld. In de toekomst zullen er vermoedelijk het langst extra kosten zijn voor immigranten uit Sub-Sahara Afrika, omdat daar volgens de VN het kindertal langzamer zal dalen dan in de rest van de wereld.⁸⁴

6.4 Kosten van criminaliteit in België

Voor België is geen goede data beschikbaar over criminaliteit naar herkomst. Op verzoek van Vlaams Belang is er een databestand over veroordeelden naar nationaliteit beschikbaar gesteld door de Belgische regering. Het is echter niet mogelijk om op basis daarvan enigszins betrouwbaar de criminaliteit naar herkomst te schatten. Herkomst is iets anders dan nationaliteit. En herkomst is nodig om de kosten door criminaliteit te kunnen onderzoeken.

Om het verschil tussen herkomst en nationaliteit te illustreren gebruiken we Nederlandse data. In Tabel 6.2 is het aantal verdachten per 10.000 inwoners en per delictgroep weergegeven voor mannen van 25 tot 45 jaar met een Marokkaanse en een Nederlandse achtergrond. Tevens is de oververtegenwoordiging van Marokkanen ten opzichte van autochtonen weergegeven. Er is in deze tabel gekozen voor mannen van 25 tot 45 jaar, omdat jonge mannen nu eenmaal verantwoordelijk zijn voor een groot deel van de misdrijven. Er is gekozen voor Marokkaanse migratieachtergrond, omdat dit een herkomstgroep is die zowel in Nederland als in België belangrijk is qua bevolkingsomvang en in Nederland één van de herkomstgroepen is met een grote oververtegenwoordiging ten opzichte van autochtonen als het gaat om het aantal verdachten per

⁸⁴ En in de nabije toekomst blijft dit vooral in Sub-Sahara Afrika ook zo, want daar blijft het kindertal vooralsnog hoog, zie: United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2022). *World Population Prospects 2022*, Online Edition.

10.000 inwoners. Tot slot is het belangrijk te weten dat veel mensen met de Nederlandse nationaliteit een niet-Nederlandse migratieachtergrond hebben.

Tabel 6.2 Aantal verdachten per 10.000 inwoners per delictgroep voor Marokkaanse en Nederlandse migratieachtergrond, alsmede de relatieve oververtegenwoordiging van Marokkanen t.o.v. autochtonen, voor mannen van 25 tot 45 jaar, 2022.

	Migratieachtergrond		Oververtegenwoordiging t.o.v. autochtonen
	Nederlandse achtergrond	Marokko	
Alle misdrijven	140	677	4,8
Vermogensmisdrijven	28	169	6,0
Vernieling en openbare orde	23	113	4,9
Geweldsmisdrijven	37	197	5,3
Verkeersmisdrijven	63	242	3,8
Drugsmisdrijven	12	118	9,8
Vuurwapenmisdrijven	6	29	4,8

Bron: CBS-StatLine

Onder andere is in Tabel 6.2 te zien dat Marokkanen in Nederland afgerond 10 maal zo vaak verdacht worden van drugsmisdrijven dan autochtonen. Zeker bij grensoverschrijdende misdaad als drugshandel is er vaak sprake van internationale netwerken. Het zegt dan niet zoveel als een man van 40 jaar met de Nederlandse nationaliteit in België wordt veroordeeld voor een drugsdelict. Er is namelijk een behoorlijke kans dat deze persoon de Nederlandse nationaliteit heeft in combinatie met een Marokkaanse of een andere niet-Nederlandse migratieachtergrond.

Op vergelijkbare wijze zegt het niet zoveel als het aantal in België verdachte of veroordeelde personen met de Belgische nationaliteit bekend is. De kans is namelijk groot dat een aanzienlijk deel van hen een migratieachtergrond heeft.

Met dit soort vertroebeling is het erg lastig om een goed beeld te schetsen van de relatieve kosten van criminaliteit door immigratie. Daarom is dat ook niet geprobeerd.

6.5 Kosten van onderwijs in België

Voor onderwijs bestaat er – net als voor criminaliteit – te weinig (makkelijk toegankelijke en voldoende gedetailleerde) Belgische data. Er bestaat wel enige data over groepsverschillen in het Belgische onderwijs. Voor Vlaanderen is onder meer bekend hoe in het voortgezet onderwijs Belgische en niet Belgische leerlingen verschillen qua onderwijsachterstand. Omdat er niet is uitgesplitst naar herkomst (op basis van geboorteland van ouders en kinderen) is niet goed duidelijk hoe autochtone Belgen verschillen van eerste en tweede generatie immigranten. Echter, door als benadering voor de herkomst van Belgen de gezinstaal te nemen kan toch enig inzicht verkregen worden. De resultaten zijn gegeven in Tabel 6.3. Te zien is dat voor de groep ‘Belgen met gezinstaal ongelijk aan onderwijstaal’ 38% minstens een jaar onderwijsachterstand heeft tegen 17% bij ‘Belgen met gezinstaal gelijk aan onderwijstaal’. Bij de niet-Belgen die thuis niet de onderwijstaal spreken is dat zelfs 63%. Gerekend over alle leerlingen (dus met en zonder leerachterstand) heeft de laatste groep een onderwijsachterstand van bijna een jaar.⁸⁵ Het behoeft weinig betoog dat daaraan forse kosten verbonden zitten. Onderwijsachterstand is namelijk een tweesnijdend zwaard: een jaar extra onderwijs kost geld én zorgt ook dat de betreffende personen de arbeidsmarkt een jaar later

⁸⁵ Hierbij is het gewogen gemiddelde bepaald op 0,8 jaar, waarbij de een schoolse voorsprong >1 gewicht 2 heeft gekregen en een schoolse achterstand >2 gewicht 3 heeft gekregen, zie https://data-onderwijs.vlaanderen.be/documenten/bestanden/09_leerlingenkenmerken_SO_2122.xlsx

betreden, wat ook inkomstenderving voor de schatkist oplevert. Het ontbreekt echter aan voldoende gedetailleerde data voor heel België, uitgesplitst naar herkomst, voor een precieze berekening van de kosten en baten van onderwijs. Daarom is dat ook niet geprobeerd.

Tabel 6.3 Percentage leerlingen met minstens één jaar leerachterstand, Vlaanderen, voltijds gewoon secundair onderwijs, schooljaar 2021-2022, Bron: <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderwijsstatistieken/statistisch-jaarboek/statistisch-jaarboek-van-het-vlaams-onderwijs-2021-2022>

	Belg	Niet-Belg
Gezinstaal gelijk aan onderwijstaal*	17%	42%
Gezinstaal ongelijk aan onderwijstaal*	38%	63%

*"De taal die de leerling in het gezin spreekt is niet de onderwijstaal indien de leerling in het gezin met niemand of in een gezin met drie gezinsleden (de leerling niet meegerekend) met maximum één gezinslid de onderwijstaal spreekt. Broers en zussen worden als één gezinslid beschouwd."

6.6 Kosten van onderwijs en criminaliteit in Nederland

In deze paragraaf worden voor de Nederlandse casus de kosten voor onderwijs en criminaliteit geschetst. Natuurlijk is het Nederlandse onderwijs niet zonder meer te vergelijken met het Belgische onderwijs. Hetzelfde geldt voor het aantal verdachten of de kosten verbonden aan de gang door de strafrechtketen in België en Nederland. We kunnen dus de Nederlandse gegevens wel gebruiken om aannemelijk te maken, dat er grote groepsverschillen in onderwijskosten kunnen zijn, maar we kunnen er niet zonder meer hiaten in Belgische data mee opvullen. Aan de andere kant: fiscaal gezien lijken de verschillende migrantengroepen in de Nederlandse en de Belgische casus sterk op elkaar, zie o.a. §9.9. De Nederlandse casus geeft daarom waarschijnlijk een redelijke schatting van de orde van grootte van de verschillen, al is uiteraard aanvullend onderzoek nodig op basis van goede Belgische data om er met zekerheid iets over te kunnen zeggen.

Tabel 6.4 Kosten voor onderwijs en criminaliteit en nettobijdrage exclusief kosten voor onderwijs en criminaliteit, over de levensloop. t.o.v. referentie-autochtonen, per persoon, voor immigranten en hun kinderen, uitgesplitst naar herkomstgroep, uitgaande van een kindertal van 2 per vrouw, Nederland 2016, in euro's van 2023.

Regio	Nettobijdrage excl. Onderwijs en Criminaliteit		Totaal Onderwijs en Criminaliteit	
	Onderwijs	Criminaliteit	Onderwijs	Criminaliteit
Noord-Amerika	€ 86.000	€ 20.000	€ 2.000	€ 22.000
EU-14	-€ 34.000	€ 12.000	-€ 3.000	€ 9.000
Oceanië en Verre Oosten	-€ 100.000	€ 3.000	-€ 2.000	€ 1.000
EU-13	-€ 154.000	€ 11.000	-€ 13.000	-€ 2.000
Zuid- en Midden-Amerika	-€ 197.000	-€ 7.000	-€ 21.000	-€ 28.000
Overig Azië	-€ 198.000	-€ 14.000	-€ 8.000	-€ 22.000
Ander Europa	-€ 214.000	-€ 4.000	-€ 21.000	-€ 25.000
EU-kandidaten (incl. Turkije)	-€ 374.000	-€ 29.000	-€ 32.000	-€ 61.000
Nabije en Midden-Oosten	-€ 389.000	-€ 48.000	-€ 38.000	-€ 86.000
Overig Afrika	-€ 418.000	-€ 64.000	-€ 58.000	-€ 122.000
Maghreb (incl. Marokko)	-€ 475.000	-€ 53.000	-€ 83.000	-€ 136.000

Tabel 6.4 geeft de kosten van onderwijs en criminaliteit in de Nederlandse casus. Deze data zijn gebaseerd op onderwijsgegevens van miljoenen mensen en gedetailleerde Nederlandse statistieken over verdachten en de gang door de strafrechtketen. In de tabel zijn voor het gemak van de lezer de groepen uit de NBB-studie weergegeven; in de Nederlandse casus is de groepsindeling soms net iets

anders, maar dat geeft slechts minieme verschillen. Tabel 6.4 geeft verder de nettobijdrage over de levensloop, exclusief de kosten voor onderwijs en criminaliteit. Alle bedragen in Tabel 6.4 zijn relatief: er is berekend hoeveel een immigrant en diens kinderen (eerste en tweede generatie samen dus) meer of minder kost ten opzichte van de referentie-autochtoon.

Bij criminaliteit is het verschil met autochtonen vrijwel altijd negatief. Herkomst Noord-Amerika is de enige uitzondering. Ook immigranten uit de Oude EU, Oceanië en het Verre Oosten doen het relatief goed. Bij alle andere groepen zijn er in vergelijking met autochtonen (soms fors) hogere kosten voor criminaliteit, vooral voor landen uit het Midden-Oosten en Afrika. De verschillen tussen groepen worden veroorzaakt door verschillen in het geobserveerde aantal verdachten per 10.000 inwoners en verschillen in de gang door de strafrechtketen; een opgelegde gevangenisstraf is bijvoorbeeld relatief duur. Qua kosten voor criminaliteit relatief ten opzichte van autochtonen zijn er aanzienlijke verschillen tussen groepen in positieve en negatieve zin die variëren van -€ 83.000 tot € 2.000.

Bij onderwijs is er een besparing bij sommige groepen, die het grootst is bij herkomst Noord-Amerika en vooral optreedt bij de eerste generatie. Bij de eerste generatie studie- en arbeidsmigranten is er in principe altijd een besparing op onderwijskosten, omdat vrijwel iedereen komt als volwassene. Bij eerste generatie asiel- en gezinsmigranten is dat minder het geval: een aanzienlijk deel komt als kind. Verder is er bij groepen met veel *expats* soms een besparing op onderwijskosten (voor de Nederlandse overheid) omdat men privéonderwijs geniet. Qua onderwijskosten relatief ten opzichte van autochtonen zijn er al met al aanzienlijke verschillen tussen groepen in positieve en negatieve zin die variëren van -€ 64.000 tot € 20.000.

Kijken we naar de totale kosten voor criminaliteit en onderwijs en opzichte van autochtonen, dan kunnen we vaststellen dat die orde grootte € 100.000 zijn voor de regio's in Afrika en het Midden-Oosten. Voor de overige regio's zijn orde grootte € 10.000 in absolute zin, want voor sommige regio's (met name Noord-Amerika en EU14) zijn de kosten juist lager dan voor autochtonen.

6.7 Analyse van de groepsverschillen qua onderwijs en criminaliteit in de Nederlandse casus

In Figuur 6.2 zijn de waarden uit Tabel 6.4 tegen elkaar afgezet. Op de horizontale as staat de nettobijdrage, exclusief onderwijs en criminaliteit.⁸⁶ Op de verticale as staan de kosten voor onderwijs (blauw) en criminaliteit (oranje). In beide gevallen gaat het om de Nederlandse casus en om nettobedragen van de eerste en tweede generatie samen, relatief ten opzichte van de referentie-autochtoon.

Te zien is dat er een kromlijng verband bestaat. Er is in Nederland bij onderwijs en criminaliteit sprake van asymmetrie; bij groepen met een grote positieve nettobijdrage aan de schatkist is er een relatief kleine besparing op onderwijs en criminaliteit, maar bij groepen met een grote negatieve nettobijdrage is er sprake van onevenredig grote extra kosten. Dit verband blijft ook bestaan als men uitsplitst naar 41 herkomstgroepen.

Er is hier sprake van een complexe samenhang. Het valt buiten het bestek van deze studie om deze samenhang helemaal te analyseren, maar een grove schets kan verhelderend werken.

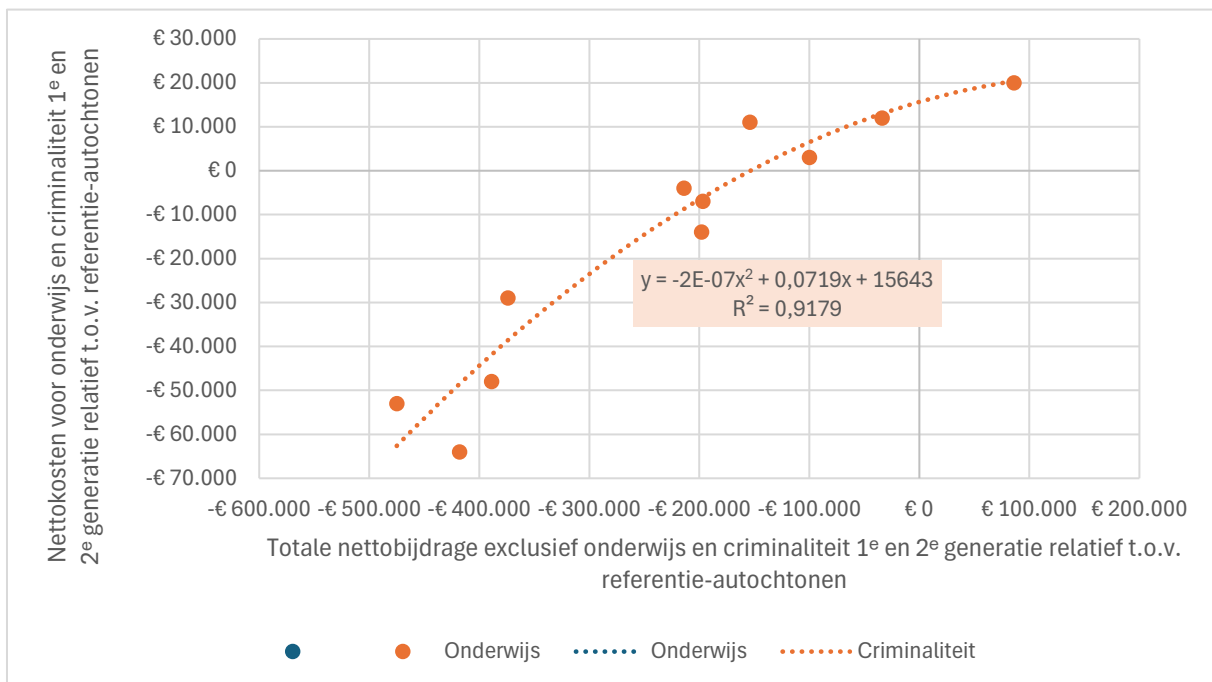
Om te beginnen is er in de Nederlandse casus sterke samenhang tussen het opleidingsniveau van de eerste generatie en de onderwijspotentie van de eerste en tweede generatie.⁸⁷ De onderwijspotentie wordt hier afgemeten aan de zogenaamde citoscore; de score op de Eindtoets Basisonderwijs van

⁸⁶ In de Belgische casus is alleen de nettobijdrage bekend van eerste en tweede generatie groepen zonder de kosten van onderwijs en criminaliteit (zie Hoofdstuk 5) en met het oog op een goede vergelijking is in hier ook voor gekozen in Figuur 6.2 en Tabel 6.4.

⁸⁷ Zie

het Cito-Instituut. Deze Eindtoets speelt een belangrijke rol bij de bepaling van het niveau voor het in Nederland sterk gelaagde systeem van middelbaar onderwijs. De leerkrachten in het basisonderwijs bepalen als het ware mede op basis van deze citoscore⁸⁸ de onderwijspotentie van het kind en het onderwijsniveau dat daar in potentie het best bij past. Op groepsniveau geldt: hoe hoger het opleidingsniveau van de eerste generatie, hoe hoger de onderwijspotentie – afgemeten aan de citoscore – bij de (jonge, schoolgaande) eerste generatie en de in Nederland geboren tweede generatie.

Er wordt bij de tweede generatie overigens wel een grote inhaalslag gemaakt qua opleidingsniveau, vooral bij herkomstlanden met een matig schoolsysteem, in de praktijk vooral niet-westerse landen. Het voornoemde verband is dus zeker niet eenduidig, maar een verdere analyse van dit punt voert te ver voor het huidige rapport.

Figuur 6.2 Verband tussen enerzijds de nettobijdrage van de eerste en tweede generatie samen exclusief onderwijs en criminaliteit en anderzijds de totale kosten van onderwijs en criminaliteit voor de eerste en tweede generatie samen. In beide gevallen relatief t.o.v. autochtonen, voor immigranten in Nederland, uitgesplitst naar 41 herkomstregio's.

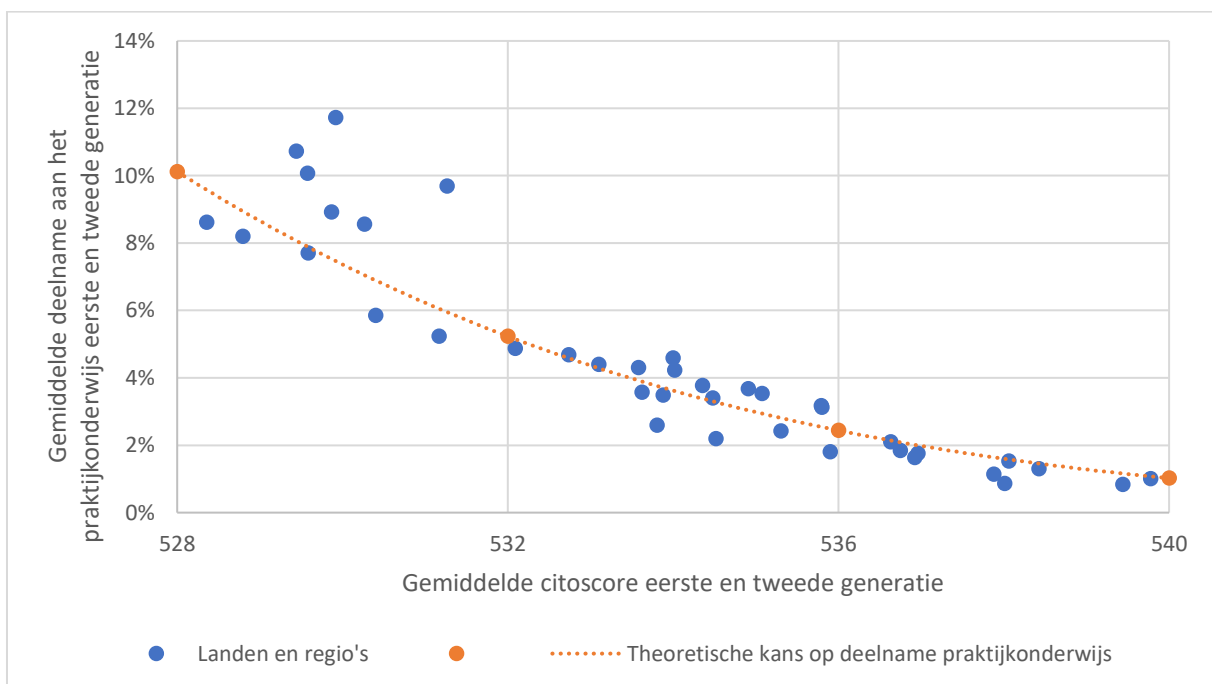
Opleidingsniveau van de eerste generatie en onderwijspotentie van de eerste en tweede generatie hangen ook weer sterk samen met remigratiekansen. Hoe hoger opgeleid, hoe eerder men vertrekt en omgekeerd, hoe lager opgeleid, hoe langer men blijft. In het algemeen kan een langere verblijfsduur op zichzelf bijdragen aan hogere levensloopkosten. Het kromlijnige verloop is dus wellicht deels een gevolg van de langere verblijfsduur van groepen met een laag opleidingsniveau van de eerste generatie en lage onderwijspotentie voor de eerste en tweede generatie.

Een langere verblijfsduur betekent overigens ook een langere periode van afdrachten aan belastingen en premies, maar dat weegt bij lange na niet op tegen de hogere kosten voor criminaliteit, onderwijs en allerlei voorzieningen, vanwege het lage inkomen en dito afdrachten. Belastingen en premies zijn voor ongeveer 70% bepalend voor de totale nettobijdrage.

⁸⁸ Gebruikt zijn citoscores van de periode 2006-2018, maar de werkwijze rond dit zogenaamde schooladvies en het meewegen van de citoscore daarin, is over de tijd wel aan verandering onderhevig.

Verblijfsduur hangt ook samen met immigratiemotief. Studie- en arbeidsmigranten – met relatief hoge nettobijdragen – blijven gemiddeld korter dan asiel- en gezinsmigranten – met relatief lage nettobijdragen. Specifiek voor onderwijskosten is van belang dat arbeidsmigranten in tegenstelling tot asiel- en gezinsmigranten vrijwel nooit als kind komen en dus erg weinig onderwijskosten met zich meebrengen.

Voor een deel is het kromlijnjige verband qua onderwijskosten ook een meer direct gevolg van groepsverschillen in onderwijspotentie, zoals afgemeten aan de citoscore. De deelname van een groep aan de zogenaamde praktijkschool – een bepaalde vorm van *special needs* onderwijs – neemt bijvoorbeeld onevenredig sterk toe naarmate de gemiddelde citoscore van de desbetreffende groep lager is. Dat is het sterkst het geval bij de eerste generatie. Hier komt de onevenredige toename rechtstreeks voort uit groepsverschillen in citoscore. In dit geval is het kromlijnjige verloop goed statistische te verklaren, zie §9.14 voor details.

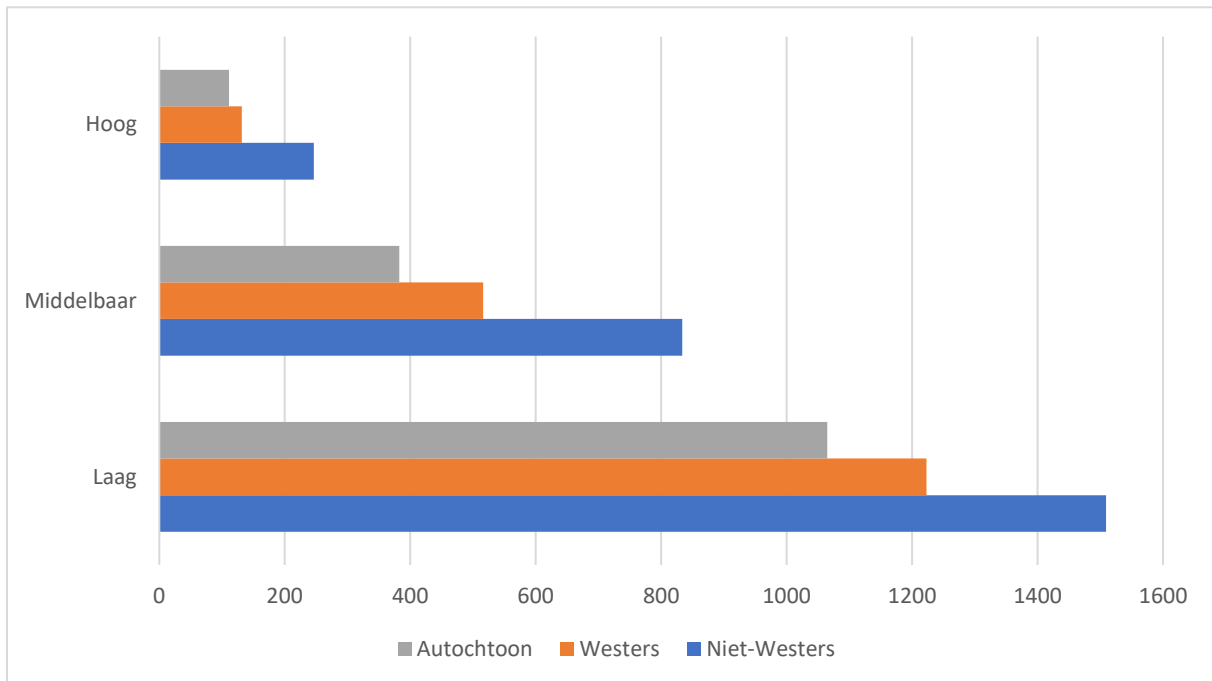
Figuur 6.3 Deelname aan het praktijkonderwijs (2007-2017) afgezet tegen de citoscore (2006-2018), gemiddelden voor eerste en tweede generatie samen. De oranje lijn voorspelt de deelname aan praktijkonderwijs op basis van de aanname dat deelname is geassocieerd met een citoscore van 516 of lager. Bron: eigen berekening o.b.v. CBS-microdata.

Bij de kosten voor criminaliteit is er verder een significante samenhang met opleidingsniveau en culturele afstand. Een beeldende manier om dit verband te illustreren is het aantal verdachten afzetten tegen schoolniveau en de indeling in westers en niet-westers. Dit is gedaan Figuur 6.4 voor het aantal verdachten per 10.000 inwoners voor de groep 18 tot 25 jaar. Het gaat hier om de hoogst gevolgde opleiding (niet te verwarren met hoogst behaalde opleiding). Duidelijk is te zien dat er een verschil is naar migratieachtergrond en naar opleidingsniveau.

Een statistische analyse bevestigt dit beeld voor 48 tweede generatie groepen.⁸⁹ In deze analyse wordt het aantal mannelijke verdachten (18 tot 45 jaar) per 10.000 inwoners voorspeld uit het gemiddeld opleidingsniveau van de tweede generatie en uit de culturele afstand tussen Nederland

⁸⁹ Multiple regressie, $p < .00001$ voor het model als geheel en de onafhankelijke variabelen culturele afstand en opleidingsniveau.

en het herkomstland van de ouders.⁹⁰ Voor autochtonen is het aantal verdachten per 10.000 in deze leeftijdsgroep bijna 200. Het voorspelde verschil tussen geen enkele culturele afstand en de maximaal mogelijke culturele afstand is ruim 400 extra verdachten per 10.000 inwoners. Een schoolniveau lager (op een schaal van 1 tot 5) betekent ruim 500 extra verdachten per 10.000 inwoners. Dat zijn forse verschillen.⁹¹

Figuur 6.4 Aantal verdachten per 10.000 inwoners naar hoogst gevolgde opleiding en migratieachtergrond, leeftijdsgroep 18 tot 25 jaar, 2006-2013.

Figuur 6.5 Gemiddelde extra kosten per kind van een bepaalde groep (verticale as), als ieder kind met een citoscore van 516 of lager wordt toegewezen aan een schooltype dat € 25.000 extra kosten met zich meeneemt, als functie van de gemiddelde citoscore van de betreffende groep (horizontale as).

We zien dus bij de kosten voor onderwijs en criminaliteit onderlinge samenhang en samenhang met zaken als verblijfsduur, opleidingsniveau van de eerste generatie en opleidingspotentie van de eerste en tweede generatie en culturele afstand. Verblijfsduur hangt indirect weer samen met de verdeling over migratiemotieven. Door de 'omgekeerde welvaartsmagneet' is juist de verblijfsduur lang van groepen die slecht presteren op allerlei integratie-indicatoren. Dit alles zorgt in de Nederlandse casus voor een onevenredige toename van de kosten voor immigratie en onderwijs naarmate groepen lager scoren op integratie-indicatoren zoals de nettobijdrage over de levensloop of opleidingsniveau van immigranten en de opleidingspotentie (citoscore) van hun kinderen.

Het verschijnsel van onevenredige toenemende kosten bij afnemende groepsgemiddelde integratie-indicatoren zoals nettobijdrage over de levensloop of citoscore treedt in de Nederlandse casus niet alleen op bij onderwijs en criminaliteit, maar bij heel veel kostenposten. Voorbeelden zijn zorgkosten, jeugd-gerelateerde toeslagen (subsidies), arbeidsongeschiktheidsuitkeringen, bijstand (sociale bijstandsuitkeringen, leefloon), huurtoeslag (subsidie voor sociale huurwoningen) en extra

⁹⁰ De culturele afstand is gemeten volgens de World Values Survey, wave 4 t/m 7. Opleidingsniveau is berekend op basis van CBS-microdata, het aantal verdachten is afkomstig uit CBS-statline, voor de jaren 2013-2022.

⁹¹ Voor leesbaarheid afgeronde aantallen. Exacte aantallen: aantal verdachten voor autochtonen over deze periode 195, regressiecoëfficiënten culturele afstand 416 en opleidingsniveau 517.

financiële ondersteuning voor reguliere basisscholen.⁹² In de Technische Appendix is dit voor een aantal posten getoond.

In de Nederlandse casus blijkt onder andere een integratie-indicator als de citoscore een heel bepalende onderliggende variabele te zijn, waarmee allerlei hier besproken variabelen sterk correleren. Daarbij is soms sprake van een min of meer rechtlijnig verband, maar vaak van onevenredig sterke toename voor groepen met een lage citoscore.

Als er bij immigratie en remigratie ('omgekeerde welvaartsmagneet') negatieve (zelf)selectie plaatsvindt ten aanzien van een normaal verdeelde variabele als citoscore – en dat gebeurt in de Nederlandse casus overduidelijk gezien de grote groepsverschillen bij citoscore – dan leidt dat bij onderpresteerders op die variabele tot (vaak onevenredig sterke) negatieve effecten op allerlei integratie-indicatoren.

Bij groepen met een lage citoscore voor de eerste generatie, leidt dat tot achterstanden op allerlei integratie-indicatoren, voor de eerste en volgende generaties. Die achterstanden blijken in de Nederlandse casus hardnekkig te zijn, vooral bij groepen waarbij weinig sprake is van kinderen die geboren worden uit gemengde relaties, zoals bij Turkse en Marokkaanse herkomst in Nederland het geval is (vergelijk §3.10 en §3.11).

Dergelijke negatieve (zelf)selectie ten aanzien van een variabele als opleidingsniveau of citoscore leidt ook tot (onevenredig) grote nettokosten voor de schatkist. Voor een deel komt dat omdat allerlei verzorgingsstaatarrangementen gelden vanaf een bepaalde ondergrens t.a.v. indicatoren als inkomen en opleiding; er valt dan bij een lage groepsgemiddelde score op een dergelijke indicator al snel een (onevenredig) groot deel van de betreffende groep onder die ondergrens. Het is dus voor beleidsmakers die integratie-achterstanden en onevenredig zware belasting van sociale voorzieningen willen vermijden, cruciaal om immigranten strikt te selecteren op zo'n belangrijke onderliggende variabele. In de praktijk is selecteren op opleidingsniveau van de eerste generatie het eenvoudigst te realiseren en ook staande praktijk in klassieke immigratielanden als Canada en Australië.

Het voorgaande is belangrijk voor beleidsmakers in België en meer in het algemeen voor beleidsmakers in elke verzorgingsstaat. Een substantieel deel van de nettokosten van immigratie zit – naast onderwijs en criminaliteit – in sociale voorzieningen. Elke verzorgingsstaat telt tal van voorzieningen die vanaf een bepaalde ondergrens op één of ander criterium recht geven op uitkeringen, toeslagen en dergelijke. Aan de batenkant zijn afdrachten aan belastingen en premies en belastingtoeslagen en subsidies belangrijk. Hier zijn inkomen, arbeidsparticipatie, opleidingsniveau e.d. van belang en zijn er ook allerlei drempels die de mate van inkomensherverdeling bepalen.

Dat in België schoolprestaties niet op exact dezelfde manier worden gemeten als in Nederland, is hierbij irrelevant. Het gaat om allerlei vormen van (negatieve) (zelf)selectie op het onderwijsniveau van immigranten en de onderwijspotentie van hun kinderen, ongeacht of deze nu wel of niet op een bepaalde manier wordt gemeten.

Onevenredig groot beslag van migrantengroepen op voorzieningen e.d. heeft allerlei negatieve consequenties, voor de verzorgingsstaat zelf, maar ook voor de beeldvorming rond de betreffende groepen. Beleidsmakers die dit willen vermijden kunnen zoals gezegd het best selecteren op

⁹² Dit is de zogenaamde leerlinggewicht-regeling die in *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is meegenomen, maar inmiddels is de toekenningssystematiek veranderd, zie §5.3 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: Technische Appendix*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>

opleidingsniveau. Opleidingsniveau is een zeer goede voorspeller van nettobijdrage (zie §3.7) en nettobijdrage vat in één getal de mate van integratie samen. Selecteren op opleidingsniveau en vaardigheden is ook wat klassieke immigratielanden als Australië en Canada doen. Niet voor niets: voor die landen is nationaal eigenbelang veel meer dan in Nederland of België gebruikelijk is, een doel bij het immigratiebeleid. Opvallend, want in België en Nederland is de noodzaak van selectie op zaken als opleidingsniveau des te groter door de uitgebreide verzorgingsstaat.

6.8 Deelconclusies

Op basis van de voorgaand analyse zijn de volgende conclusies te trekken:

- Het meenemen van het kindertal zal geen fundamentele wijzigingen met zich meebrengen in de onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage. Het zal vooral bij groepen met een grote negatieve nettobijdrage en een kindertal ruim boven 2 zorgen voor extra nettokosten. In de praktijk gaat het op dit moment vooral om de herkomstregio's Afrika en Midden-Oosten met extra kosten ergens tussen orde grootte € 10.000 en orde grootte € 100.000. In de toekomst zal de omvang van deze extra kosten vermoedelijk afnemen door een dalend kindertal wereldwijd. Deze daling zal het langzaamst gaan bij immigranten uit Sub-Sahara Afrika, omdat daar het kindertal volgens de VN relatief langzaam daalt.
- Het meenemen van het de kosten voor onderwijs en criminaliteit zal vermoedelijk met name bij groepen met een grote negatieve nettobijdrage zorgen voor extra kosten, van orde grootte € 100.000. In de praktijk gaat het daarbij vooral om de herkomstregio's Noord-Afrika en het Midden-Oosten (inclusief Turkije en Pakistan), ook wel de MENAPT-regio genoemd.
- Niet selectief immigratiebeleid – dat wil zeggen, immigratiebeleid dat niet selectief is ten aanzien van het opleidingsniveau van immigranten en de onderwijspotentie van hun kinderen – leidt onherroepelijk tot hoge nettokosten, die waarschijnlijk onevenredig sterk toenemen, naarmate het opleidingsniveau van immigranten en de onderwijspotentie van hun kinderen gemiddeld lager zijn. Dit gaat om kosten voor onderwijs, criminaliteit en allerlei verzorgingsstaatarrangementen.
- Niet selectief immigratiebeleid zorgt voor overbelasting van de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is er namelijk op gericht om mensen met een geringe verdien capaciteit van een bestaansminimum te voorzien en naarmate immigrantengroepen minder opleiding hebben en de onderwijspotentie van hun kinderen geringer is, neemt het aandeel dat in aanmerking komt voor verzorgingsstaatarrangementen – evenredig of meer dan evenredig – toe en daarmee de nettokosten voor de verzorgingsstaat.

7 Conclusies

7.1 Inleiding

Op basis van het voorgaande kunnen we de centrale onderzoeksvraag beantwoorden:

Wat is de nettobijdrage aan de Belgische schatkist, gerekend over de levensloop, van immigranten, uitgesplitst naar generatie, herkomstregio, migratiemotief en opleidingsniveau, relatief ten opzichte van elkaar en ten opzichte van autochtonen?

We brengen in herinnering dat we bij de eerste generatie vergelijken met de referentie-autochtoon, de immigrant die zich in fiscaal opzicht gedraagt als de gemiddelde autochtoon, maar het migratiegedrag en de pensioenopbouw heeft van de gemiddelde immigrant uit de Oude EU. Bij de in België geboren, getogen en opgeleide tweede generatie vergelijken we met de gemiddelde autochtoon.

We brengen verder in herinnering dat het kernconcept van het huidige rapport de nettobijdrage is. Hierbij gaat het om de nettobijdrage aan de Belgische schatkist. Dat zijn de netto-afdrachten aan de schatkist (belastingen, premies e.d.) minus de nettokosten voor de schatkist (uitkeringen, pensioenen e.d.). Die nettobijdrage kan men op verschillende manieren berekenen, maar in deze conclusies wordt bedoeld de nettobijdrage, over de levensloop, vanaf het moment van immigratie of de geboorte, tot het moment van remigratie of overlijden, van eerste en tweede generatie immigranten samen, in het geval er sprake is van remigratie.

7.2 Overwegingen bij de interpretatie van de conclusies

Om deze conclusies op waarde te kunnen schatten is het belangrijk te beseffen dat alle nettobijdragen relatief zijn ten opzichte van het Belgische gemiddelde. Daarom worden de conclusies zoveel mogelijk geformuleerd in relatieve bewoordingen, dus relatief ten opzichte van de referentie-autochtoon. Hierbij dient opgemerkt te worden dat volgens de NBB-studie de gegevens conjunctureel gezien redelijk neutraal zijn, waardoor in een situatie van begrotingsevenwicht nettobijdragen relatief ten opzichte van het Belgische gemiddelde bij benadering gelijk zullen zijn aan absolute nettobijdragen.

Verder is het voor de interpretatie van onderstaande bevindingen relevant dat een aantal belangrijke kosten en batenposten als onderwijs en criminaliteit alsmede het kindertal door datagebrek niet zijn meegenomen in deze berekeningen. Als deze wel meegenomen worden, dan worden de groepsverschillen in nettobijdragen doorgaans aanzienlijk groter – vooral negatieve bedragen kunnen nog negatiever worden – maar veranderen de onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage slechts in beperkte mate.

7.3 Immigranten zijn enorme onderpresteerders t.o.v. autochtonen

Immigranten zijn ten opzichte van de referentie-autochtoon onderpresteerders. Gemiddeld genomen dragen autochtonen netto positief bij aan de schatkist, terwijl zowel eerste generatie immigranten als hun in België geboren tweede generatie kinderen de schatkist netto veel geld kosten. Er is derhalve sprake van een forse kapitaaloverdracht, via de schatkist, van autochtonen naar immigranten en hun kinderen. Dit is een keiharde bevinding, gebaseerd op gedetailleerde data uit de NBB-studie.

Remigratie zorgt voor een reductie van de nettobijdragen. In absolute zin zijn de nettobijdragen met remigratie ongeveer 55% van de nettobijdragen zonder remigratie. De onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage verandert door het meenemen van remigratie echter nauwelijks.

De nettobijdrage van de eerste generatie blijkt een extreem goede voorspeller te zijn van de nettobijdrage van de tweede generatie. Bij benadering is de totale nettobijdrage voor de eerste en tweede generatie samen ruim 1½ maal zo groot als de nettobijdrage van de eerste generatie alleen. De tweede generatie meenemen wijzigd de onderlinge verhoudingen tussen groepen niet wezenlijk. Ook blijven positieve bedragen positief en negatieve bedragen negatief.

7.4 Herkomst: vrijwel alle herkomstgroepen kosten de schatkist netto geld

Kijken we naar herkomst, dan komt alleen de nettobijdrage van immigranten uit Noord-Amerika in de buurt van de nettobijdrage van autochtonen. Noord-Amerika is ook de enige herkomstgroep die in deze berekeningen een positieve nettobijdrage heeft. Immigranten uit de Oude EU, Oceanië, het Verre Oosten en India doen het qua nettobijdrage relatief goed, maar kosten de schatkist over de levensloop desondanks toch netto geld. Alle andere herkomstgroepen kosten de schatkist veel geld.

7.5 Herkomst: grootste nettokosten voor Noord-Afrika en het Midden-Oosten

Vooraf immigranten uit Noord-Afrika (inclusief Marokko) en het Midden-Oosten (inclusief Turkije, Pakistan) leveren een grote negatieve nettobijdrage aan de Belgische schatkist. In navolging van het Deense ministerie van Financiën wordt deze herkomstgroep aangeduid met de term MENAPT. Deze bevinding komt overeen met recente resultaten uit Denemarken en Nederland.

7.6 Immigratiemotief: arbeidsmigratie gunstig, gezins- en vooral asielmigratie zeer kostbaar

Van de vier immigratiemotieven levert alleen arbeidsmigratie een nettobijdrage die enigszins in de buurt komt van de referentie-autochtoon. Studiemigratie kost netto geld, ondanks het doorgaans hoge opleidingsniveau, met als mogelijke verklaring negatieve zelfselectie bij remigratie. Gezinsmigratie en vooral asielmigratie kosten de Belgische schatkist netto zeer veel geld.

7.7 Opleiding: voorspelt nettobijdrage, minimaal bachelor-niveau, verlies menselijk kapitaal

Opleidingsniveau is een heel goede voorspeller van de nettobijdrage aan de schatkist. Hoe lager het opleidingsniveau, hoe groter de kans op nettokosten. Hoe hoger het opleidingsniveau, hoe groter de kans op nettobaten.

Voor een batig saldo moeten immigranten gemiddeld minstens bachelor-niveau hebben. Dit komt overeen met resultaten gevonden in Nederland en de VS.

Er is zeer sterke herverdeling van hoogopgeleiden naar middelbaar en vooral laagopgeleiden en daarom heeft immigratie alleen een positief effect voor hoogopgeleide immigranten uit de EU (en als uitsplitsen mogelijk zou zijn zeker ook wel uit bepaalde regio's buiten de EU).

Er treedt veel verlies van menselijk kapitaal op: de nettobijdrage is voor middelbaar opleidingsniveau en vooral voor hoog opleidingsniveau voor immigranten veel lager dan voor autochtonen. Dat geldt voor immigranten van buiten de EU sterker dan voor immigranten uit de EU. Dat buitenlandse diploma's en werkervaring relatief laag worden gewaardeerd door werkgevers is bekend uit de literatuur en ook in België zien we met name voor hoogopgeleiden een fors verschil.

7.8 Tweede generatie: positief effect gemengd ouderpaar, afnemende mate van integratie

Gerekend over de levensloop vanaf de geboorte kost de – in België geboren, getogen en opgeleide – tweede generatie de schatkist gemiddeld geld, dit in tegenstelling tot autochtonen.

Een gemengd ouderpaar heeft een positief effect op de nettobijdrage van de tweede generatie. De nettobijdrage is bij de tweede generatie met een gemengd ouderpaar licht negatief als de moeder Belgisch is of licht positief als de vader Belgisch is. Bij de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders, zijn er daarentegen grote nettokosten voor de Belgische schatkist.

De tweede generatie (geboren in België) doet het qua nettobijdrage over de levensloop beter dan 0-jarige immigrantenkinderen die buiten België geboren zijn.

Drukken we de integratie van de tweede generatie uit in een percentage met als referentiegroepen autochtonen (100% geïntegreerd) en de eerste generatie van buiten de EU (0% geïntegreerd), dan is de tweede generatie ongeveer 'voor 59% geïntegreerd'.

De integratie van de tweede generatie neemt over de tijd af, in die zin dat 'jongere geboortecohorten' – kinderen van meer recent gearriveerde immigranten – onevenredig lage nettobijdragen hebben. De integratie is zo gezien gedaald van 63% voor de oudere cohorten (45-64 jaar oud) tot 54% voor de jongere cohorten (20-39 jaar oud). Dit verschil treedt hoofdzakelijk op bij de tweede generatie met twee in het buitenland geboren ouders. Bij tweede generatie met gemengd ouderpaar verschillen de oudere en jongere cohorten nauwelijks. Deze afname van de mate van integratie is grotendeels een compositie-effect: het aandeel tweede generatie uit herkomstgroepen met een lage nettobijdrage zoals de MENAPT-regio (Midden-Oosten, Noord-Afrika, Pakistan en Turkije) neemt over de tijd toe.

7.9 Niet-selectie migratiebeleid leidt tot veel nettokosten en integratieachterstanden

Met selectief immigratiebeleid wordt immigratiebeleid bedoeld dat selectief is ten aanzien van het opleidingsniveau van immigranten. Het groepsgemiddelde opleidingsniveau van de eerste generatie is een heel sterke voorspeller van de groepsgemiddelde opleidingspotentie van eerste en tweede generatie kinderen. Niet selectief zijn op opleidingsniveau van de ouders impliceert ook niet-selectief zijn op de opleidingspotentie van de eerste en tweede generatie kinderen.

Niet-selectief immigratiebeleid leidt doorgaans tot hoge nettokosten, die (vaak onevenredig) toenemen, naarmate het opleidingsniveau van immigranten en de onderwijspotentie van hun kinderen gemiddeld lager zijn. Voor een deel zijn dit kosten door toename van onderwijskosten, door zaken als leerachterstand en deelname aan *special needs* onderwijs. Het onderwijsniveau hangt op zijn beurt weer samen met kansen op zaken als criminaliteit, werkloosheid, arbeidsparticipatie, belastingafdrachten, e.d. Voor een deel komen die extra kosten voort uit (vaak onevenredig) toenemende herverdeling via verzorgingsstaatarrangementen.

Niet-selectief immigratiebeleid leidt tot overbelasting van de verzorgingsstaat. De verzorgingsstaat is er namelijk op gericht om een relatief kleine groep mensen met een geringe verdien capaciteit van een bestaansminimum te voorzien. Daartoe zijn er allerlei verzorgingsstaatarrangementen en andere herverdelingsmechanismen die in werking treden als men ten aanzien van een bepaald criterium onder een bepaalde drempel valt. Naarmate een immigrantengroep een lager groepsgemiddeld opleidingsniveau en een lagere opleidingspotentie heeft, neemt het aandeel met geringe verdien capaciteit toe en daarmee ook de nettokosten voor de verzorgingsstaat.

8 Aanbevelingen

8.1 Veel gedetailleerdere data verzamelen en immigratie- en integratiemonitor inrichten

Als België in ernst werk wil maken van het monitoren van de effecten van immigratie en de voortgang van integratie, dan zou het veel meer en veel gedetailleerdere data moeten verzamelen én publiek beschikbaar moeten stellen voor onderzoek, zoals ook de OESO en de Europese Commissie onlangs hebben bepleit.⁹³ Hierbij kan men bijvoorbeeld denken aan het systematisch verzamelen en toegankelijk maken van registerdata van de hele bevolking.

Gedetailleerde data wil zeggen, data over alle mogelijke variabelen, zoals onderwijsdeelname, opleidingsniveau, inkomen, belastingen, premies, uitkeringen, gezondheidszorg, jeugd en – in het bijzonder – ook over gevoelige onderwerpen als criminaliteit.

Gedetailleerde data wil ook zeggen dat de data ver is uit te splitsen naar allerlei groepsindelingen, zoals herkomst (geboorteland, geboorteland ouders, generatie), opleidingsniveau, geslacht, migratiemotief, enzovoorts.

Daarnaast is er gedetailleerde data nodig over het migratiegedrag. Daarbij gaat het om de verdeling over entreeleeftijden – de leeftijd die immigranten hebben op het moment van immigratie – en de gemiddelde verblijfsduur van allerlei groepen, ook weer uitgesplitst naar herkomstregio, migratiemotief en opleiding.

Met dergelijke data zou men een periodiek verschijnende immigratie- en integratiemonitor kunnen opzetten. Feitelijk is dat cruciaal om het immigratie- en integratiebeleid te kunnen monitoren. Dan hoeven beleidsmakers niet langer blind te varen, maar weten ze wat de effecten van beleidsmaatregelen zijn en welke onwenselijke ontwikkelingen eventueel vragen om bijsturing.

8.2 Selectiever immigratiebeleid voor betere integratie en betere schatkistuitkomsten

België moet een veel selectiever immigratiebeleid inrichten, om betere integratie-uitkomsten te bewerkstelligen en uitholling van de verzorgingsstaat te voorkomen. Het huidige beleid leidt bij veel migrantengroepen tot hoge nettokosten voor de Belgische schatkist. Hoge nettokosten zijn synoniem voor haperende integratie. Met immigrantengroepen die netto veel geld kosten gaat het gemiddeld genomen niet goed.

Vooraf bepaalde vormen van immigratie legt een onevenredig groot beslag op de verzorgingsstaatarrangementen. Bij motief gaat het met name om gezinsmigratie en bovenal asielmigratie. Bij het opleidingsniveau pakt de immigratie van middelbaar en vooral laag geschoolden negatief uit. Bij herkomst geldt dat immigratie uit de meeste regio's (!) de verzorgingsstaat ondermijnt en dan bij uitstek immigratie uit de MENAPT-regio – Noord-Afrika, het Midden-Oosten, Turkije en Pakistan.

Concreet zou men kunnen selecteren op opleidingsniveau en daarbij kunnen inzetten op vooral arbeidsmigranten met gemiddeld tenminste bachelor-niveau of vergelijkbare goed toepasbare kennis en vaardigheden. De financiële risico's van arbeidsmigratie zou men primair kunnen neerleggen bij de werkgevers, bijvoorbeeld in de vorm van borgsommen e.d. Het vrije verkeer van personen binnen de EU zou men kunnen beperken, bijvoorbeeld met een arbeidsvergunningstelsel. De kunst is de (zelf)selectie zodanig te sturen dat het totaal van toegevoegde waarde voor de werkgevers en nettobijdrage aan de schatkist een batig saldo laat zien, gerekend over de arbeidsmigranten zelf en

⁹³ Zie: “§1.1. The importance of accurate data on the integration of immigrants and their children for an informed policy debate” in OECD/European Commission (2023), *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>

de onvermijdelijke gezinsmigranten. Qua regio zou men bij arbeidsmigratie het best zoveel mogelijk kunnen inzetten op herkomstregio's met geringe culturele afstand zoals West-Europa, de Angelsaksische wereld en Oost-Azië.⁹⁴

Studiemigratie zou men veel selectiever kunnen maken, bijvoorbeeld door alleen studiemigranten met veel capaciteiten toe te laten en waarborgen in te bouwen tegen negatieve zelfselectie bij remigratie. Ook daar kan men de financiële risico's primair elders neerleggen, bij voorkeur bij de onderwijsinstellingen.

Aan gezinsmigranten zou men hoge eisen kunnen stellen en bijvoorbeeld het financiële risico's primair bij de partner kunnen leggen, bijvoorbeeld in de vorm van een forse borgsom, die in een flink aantal jaarlijkse tranches verrekend wordt met belasting die verschuldigd is over het primair inkomen van betrokkenen.

Voor al asielmigratie zou men zoveel mogelijk moeten beperken. Als het om asielmigratie van buiten geografisch Europa gaat zou men deze bij voorkeur tot (bijna) nul kunnen reduceren en vervangen door een ander systeem, van humanitaire hulp en hervestiging in de regio. Voor die geografische beperking tot alleen Europa zijn verschillende argumenten aan te voeren. Het asielrecht in stand houden voor iedereen uit de hele wereld is een te grote verplichting gezien het grote aantal aspirant-emigranten wereldwijd⁹⁵ en het massale misbruik van het asielrecht. Daarnaast hangt grote culturele afstand tussen land van ontvangst en land van oorsprong samen met grote nettokosten en haperende integratie. Ook is asiel een extreem ongunstige manier om immigranten toe te laten en voor het bedrag dat de opvang van één asielmigrant in België kost, kan men in de regio een veelvoud aan mensen helpen. Concreet kan de EU zich wat asiel betreft ontfemen over geografisch Europa. Andere organisaties zoals de Arabische Liga en Afrikaanse Unie zouden dan hetzelfde kunnen doen voor het Midden-Oosten en Afrika, eventueel met financiële of logistieke ondersteuning van de EU. Op die manier kunnen meer mensen worden geholpen en kunnen inhumane uitkomsten worden voorkomen; denk aan mensensmokkel en verdrinkingen.

8.3 Een nationaal debat voeren over de normatieve aspecten van immigratie

Bovenstaande aanbevelingen zullen niet snel worden overgenomen, als er niet eerst een fundamenteel debat over migratie gevoerd gaat worden. En dan vooral over de meer normatieve aspecten. België zou inzake immigratie eens goed in de spiegel moeten kijken. Wie zijn wij en wie willen we zijn? Wat houdt de 'verbeelde gemeenschap' van de Belgische natie in? Hoeveel grip willen we hebben op de samenstelling van onze bevolking? Willen we de verzorgingsstaat behouden? Wat is de waarde van ons staatsburgerschap en onder welke voorwaarden willen we dat staatsburgerschap weggeven aan nieuwkomers? Hebben we een morele plicht om asielzoekers op te vangen, ook al schaadt dat de belangen van ingezetenen? Mogen we – of moeten we – de belangen van ingezetenen laten prevaleren boven de belangen van aspirant-immigranten?

Het alternatief is doorgaan met niet willen weten. Doorgaan met de kop in het zand houden. Doorgaan met niet kiezen. Maar niet kiezen is ook een keuze. En het huidige rapport laat zien dat die keuze leidt tot hoge nettokosten voor de schatkist en haperende integratie. En dat is voor niemand goed. Niet voor België en niet voor de immigranten die komen.

⁹⁴ Zie §9.14 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

⁹⁵ Orde grootte één miljard mensen, zie bijvoorbeeld: <https://news.gallup.com/poll/468218/nearly-900-million-worldwide-wanted-migrate-2021.aspx>

9 Technische Appendix

9.1 Bijlage bij §3.2 (onzekerheid berekening o.b.v. gemiddelde nettobijdrage 20-64 jaar)

Het onderstaande betoog geldt alleen voor de groepen die in Tabel 3.1 gemarkeerd zijn met noot 1, die luidt “Gebaseerd op het gemiddelde voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar.” Voor de overige groepen is de hier besproken meetfout niet aanwezig.

Om na te gaan hoe groot het effect is van het berekenen van de nettobijdrage op basis van alleen de nettobijdrage over de leeftijden 20-64 jaar, in plaats van op basis van het hele leeftijdsprofiel, is de berekening voor een aantal groepen waarvoor zowel het gemiddelde over de leeftijden 20-64 jaar als het leeftijdsprofiel (waarden per vijfjaarsleeftijdsgroep) bekend is (zie Tabel 9.1), tweemaal uitgevoerd, éénmaal op basis van het gemiddelde over de leeftijden 20-64 jaar en éénmaal op basis van het leeftijdsprofiel. Berekening op basis van het gemiddelde levert in alle gevallen een overschatting op. Bij dit soort gevoelige onderwerpen is overschatten beter dan onderschatten, dus dat is zo gelaten.

Er spelen bij de foutschatting bij berekening vanuit alleen het gemiddelde over de leeftijden 20-64 jaar twee zaken. Het eerste een fout omdat de verdeling over leeftijdsgroepen onbekend is. Ten tweede een fout omdat niet een waargenomen profiel wordt gebruikt, maar een lineaire combinatie van het profiel voor autochtonen en het profiel voor Niet-EU (zie §9.6). Die laatste fout is over het algemeen vrij gering (€ 0 - € 1.000 in absolute zin), behalve voor de groep Nieuwe EU (circa € 5.000). De groep Nieuwe EU is echt een *outlier* omdat beide fouten elkaar versterken. Dat is wellicht te verklaren uit het feit dat immigratie uit de Nieuwe EU door het vrij verkeer van personen heel dynamisch is (meer gelijkend op een vorm van ‘binnenlandse migratie’ dan bijvoorbeeld immigratie van buiten de EU). NB: de resultaten voor de groep Nieuwe EU zijn echter betrouwbaar, net als de resultaten voor alle andere expliciet in §3.2 genoemde groepen.

Bij de andere groepen is de fout veel geringer. De uitspraak “De verwachte overschatting is orde grootte € 10.000” is gebaseerd op de observatie dat de fout gemeten over alle immigranten, de fout gemeten over de groep Niet-EU (die is opgesplitst naar herkomstregio’s op basis van de gemiddelde nettobijdrage over de leeftijden 20-64 jaar) en de standaarddeviatie allen orde grootte € 10.000 zijn.

Tabel 9.1 Nettobijdrage op basis van de gemiddelde nettobijdrage voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar minus nettobijdrage op basis van de nettobijdrage op basis van het leeftijdsprofiel (d.w.z. op basis van de vijfjaarsleeftijdsgroepen 20-24, ... 60-64), in scenario’s zonder remigratie, gemiddeld over de entreeleeftijden 20-44 jaar en berekend over de levensloop.

	Gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar	Over de levensloop, zonder remigratie
Alle immigranten	€ 12.773	€ 12.449
Oude EU (EU14)	€ 3.363	€ 2.850
Nieuwe EU (EU13)	€ 30.208	€ 29.658
Niet-EU	€ 10.345	€ 10.008
Autochtonen	€ 1.676	€ 1.636
Tweede generatie	€ 3.052	€ 3.572
Autochtonen hoogopgeleid	€ 2.817	€ 2.790
Belgische ingezetenen	€ 7.791	€ 8.130
Gemiddelde	€ 9.003	€ 8.887
Standaarddeviatie (populatie)	€ 8.848	€ 8.663
Standaarddeviatie (steekproef)	€ 9.459	€ 9.261

9.2 Bijlage bij §3.3 (model en aanloopkosten)

In dit hoofdstuk wordt de methode toegelicht. Eerst wordt het model uiteengezet. Vervolgens wordt in de volgende paragraaf de specifieke invulling met empirische gegevens verder toegelicht. Het model is een vereenvoudigde vorm van het model dat gebruikt is voor *Grenzeloze Verzorgingsstaat*. Om onderling te kunnen vergelijken en (noodgedwongen) gebruik te kunnen maken van enkele gegevens uit *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, is alles zoveel mogelijk gelijk gehouden aan het model in *Grenzeloze Verzorgingsstaat*.

We gaan uit van de waargenomen afdrachten⁹⁶ aan de overheid of ontvangsten van de overheid:

$$X_{gac}$$

met daarin:

- c categorie afdrachten of ontvangsten
- a leeftijd van immigranten, $0 \leq a \leq 99$
- g groep gedefinieerd door generatie, herkomstregio, migratiemotief, opleidingsniveau

Het nettobijdrageprofiel \overline{P}_g voor groep g is een profiel naar leeftijd, een vector met elementen P_{ga} gegeven door:

$$P_{ga} = \sum_c X_{gac} \text{ for } 0 \leq a \leq 99$$

P_{ga} is de nettobijdrage voor groep g en leeftijd a . Voor het huidige rapport is de sommering al gedaan door de NBB; de vector P_{ga} is rechtstreeks overgenomen uit de data die verkregen is van de NBB.

Toekomstige afdrachten of ontvangsten worden verkregen door vermenigvuldiging met gewichten W_{yac} welke zijn ontleent aan CPB-data (Nederlandse casus). Voor de Belgische casus zijn de gewichten W_{yac} op 1 gesteld. Dat dit laatste geen enorm risico op vertekening met zich meebrengt is af te leiden uit het feit dat de NBB het gebruikte jaar een doorsnee jaar noemt, dat niet correspondeert met extreme conjunctuur o.i.d.:⁹⁷

“The reference year is 2016. This is the most recent year for which CBSS data could be obtained. It is also a year that has the advantage of not corresponding to any extreme economic cyclicity (even if it is a year with many asylum-seekers being granted the status of refugee). If it had been a year marked by a severe economic crisis, like the year 2009 or the year 2020 for example, the results would probably have been strongly biased (some authors do actually point out that the impact of a recession may differ significantly from one population group to another). The current situation is therefore potentially very different from that analysed below, which can be considered relevant for an average, neutral year.”

Aangezien afdrachten en ontvangsten in categorie c voor groep g op leeftijd a in jaar y worden gegeven door $W_{yac} \cdot X_{gac}$, wordt de nettobijdrage van groep g op leeftijd a in het jaar y gegeven door:

⁹⁶ Zie voor details de betreffende rapporten.

⁹⁷ Zie blz. 32 van: Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium*, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf

$$NCA_{gay} = \sum_c W_{yac} \cdot X_{gac}$$

De nettobijdrage NCE_{ge} per entreeleeftijd e en groep g wordt gegeven door:

$$NCE_{ge} = \sum_{a=e}^{99} \left\{ \left(\frac{1+p}{1+i} \right)^{a-e} \cdot NCA_{ga(2016+a-e)} \cdot SURV_{ea} \cdot STAY_{gea} \right\}$$

met daarin:

- p productiviteitsgroei (perunage)
- i reële rentevoet (perunage)
- $SURV_{ea}$ overlevingskans tot leeftijd a bij aankomst op de entreeleeftijd e
- $STAY_{gea}$ kans op een verblijf in het gastland tot leeftijd a bij aankomst op entreeleeftijd e , voor een lid van groep g

In navolging van *Grenzeloze Verzorgingsstaat* is uitgegaan van 1% productiviteitsgroei en 2,5% reële rentevoet.

Let op de impliciete veronderstelling dat iemand die tot een bepaalde groep behoort en op een bepaalde leeftijd immigreert, vanaf het moment van immigratie de afdrachten en ontvangsten van een gemiddelde in het gastland verblijvende immigrant uit die groep en van die leeftijd toegerekend krijgt, d.w.z. een nieuwe immigrant wordt verondersteld het leeftijdsprofiel te hebben van de gemiddelde reeds in het gastland verblijvende immigrant van dezelfde groep. Dit elimineert cohorteffecten per jaar van aankomst, wat onvermijdelijk is omdat we geen gegevens hebben per jaar van binnenkomst.

De nettobijdrage over de levensloop LNC_g voor de groep g wordt gegeven door:

$$LNC_g = \sum_{e=0}^{99} NCE_{ge} \cdot I_{ge}$$

I_{ge} is het deel van de immigranten in groep g dat emigreert op de entreeleeftijd e . Het immigratieprofiel \vec{I}_g is een profiel naar leeftijd voor groep g , een vector met elementen I_{ge} , $0 \leq e \leq 99$, gebaseerd op immigranten die immigrerden naar Nederland tussen 1-1-1995 en 31-12-2016. Wegens gebrek aan (makkelijk toegankelijke) data, zijn voor België eveneens de Nederlandse immigratieprofielen gebruikt.

De breuk $SURV_{ea}$ wordt gegeven door:

$$SURV_{ea} = \prod_{m=e}^a (1 - S_{m(2016+m-e)})$$

S_{ay} is de kans om te sterven op de leeftijd a in het jaar y . Voor de Belgische casus is hiervoor StatBel⁹⁸ sterftedata gebruikt voor de periode 2020-2021 en geldt $S_{ay} = S_{a2020-2022}$ voor alle jaren y (m.a.w. de sterftetekansen blijven in de toekomst gelijk aan het gemiddelde voor 2020-2022). Voor

⁹⁸ <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/sterfte-en-levensverwachting/sterftetafels-en-levensverwachting#figures,%20overlevenden,%20beide%20geslachten>

de Nederlandse casus is dit niet het geval en is de ontwikkeling van de sterfte ontleend aan CBS-voorspellingen tot 2060 en voor de jaren vanaf 2060 constant gehouden.

De breuk $STAY_{gea}$ wordt gegeven als:

$$STAY_{gea} = \prod_{m=e}^a (1 - R_{ge(m-e)})$$

R_{ged} is de kans op remigratie voor een immigrant in groep g die op leeftijd e aankomt na een verblijf van duur d . De kansen hiervoor zijn berekend op basis van CBS-microdata over emigratie van immigranten die sinds 1-1-1995 in Nederland aankwamen. Voor de Belgische casus is – wederom wegens gebrek aan (makkelijk toegankelijke) data – indirect gebruik gemaakt van de Nederlandse emigratieprofielen.

Voor personen zonder immigratieachtergrond en personen met een immigratieachtergrond van de tweede generatie die niet zullen remigreren, wordt de netto bijdrage over de levensloop bepaald als:

$$LNC_g = \sum_{a=0}^{99} \left\{ \left(\frac{1+p}{1+i} \right)^a \cdot NCA_{ga(2016+a)} \cdot SURV_{0a} \right\}$$

In dit geval is de berekening voor LNC_g dus gelijk aan de berekening voor NCE_{ge} voor de entreeleeftijd $e = 0$ en $STAY_{gea} = 1$ voor alle $0 \leq a \leq 99$.

Tot slot is er nog een bedrag berekend aan aanloopkosten van (afgerond) € 1.000, zie Tabel 9.2. Dit bedrag is afgeleid uit de Factsheet van Vlaams Belang.⁹⁹ Het bedrag is een stuk kleiner dan het bedrag berekend in de Nederlandse casus (tot maximaal een kleine € 4.000 aan aanloopkosten en inburgeringskosten bij niet-EU-burgers). Het bedrag wordt aan alle immigranten toegerekend op het moment van immigratie.

Tabel 9.2 Aanloopkosten: een bedrag dat door de Belgische overheid is besteed aan immigratie, dat aan elke immigrant op het moment van immigratie wordt toegekend als kostenpost.

Jaar	2022	2021	Gemiddeld 2020-2021
Kosten gerelateerd aan immigratie	€ 213.383.272,26	€ 163.675.527,65	
Aantal immigranten	211.822	142.738	177.280
Kosten gerelateerd aan immigratie per immigrant	€ 1.007	€ 1.147	1.077
Bron bedragen: Van Belleghem F. (2023). <i>Factsheet Kosten en baten van migratie</i> . Intern document Vlaams Belang.			
Bron aantal immigranten: https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/loop-van-de-bevolking/migraties#figures			

⁹⁹ Van Belleghem F. (2023). *Factsheet Kosten en baten van migratie*. Intern document Vlaams Belang.

9.3 Bijlage bij 3.4 (regioindeling NBB-studie, MENAPT regio)

Onderstaande indeling is ontleend aan de NBB-studie; de niet-vetgedrukte delen zijn een letterlijke vertaling van de tekst op blz. 155 van de NBB-studie:

Oude EU (EU14) (*EU14*): Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Portugal, Zweden, Spanje, Verenigd Koninkrijk.

Nieuwe EU (EU13) (*EU13*): Bulgarije, Cyprus, Kroatië, Tsjechië, Estland, Hongarije, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië.

Overig Europa (*Other European countries*): Andorra, Wit-Rusland, Bosnië-Herzegovina, Heilige Stoel, IJsland, Liechtenstein, Moldavië, Monaco, Noorwegen, Rusland, San Marino, Servië, Zwitserland, Oekraïne, enz.

Sub-Sahara Afrika (*Sub-Saharan Africa*): Burundi, Kameroen, Congo, Rwanda, Senegal, Zuid-Afrika, enz.

Oceanië, Verre Oosten, India (*Oceania, Far East*): Australië, China, India, Japan, Nieuw-Zeeland, Zuid-Korea, Taiwan.

Overig Azië (*Other Asian countries*): Cambodja, Indonesië, Maleisië, Nepal, Filippijnen, Sri Lanka, Thailand, Vietnam, enz.

Noord-Amerika (*North America*): Canada, Verenigde Staten.

Latijns-Amerika (*Latin America*): Argentinië, Bolivia, Brazilië, Chili, Colombia, Cuba, Ecuador, Guatemala, Mexico, Nicaragua, Peru, Venezuela, enz.

Midden-Oosten, Pakistan, Afgh. (*Near and Middle East*): Afghanistan, Bahrein, Egypte, Iran, Irak, Israël, Jordanië, Koeweit, Libanon, Oman, Pakistan, Palestijnse gebieden, Qatar, Saudi-Arabië, Syrië, Verenigde Arabische Emiraten, Jemen.

Maghreb (incl. Marokko) (*Maghreb*): Algerije, Libië, Mauritanië, Marokko, Tunesië.

EU-kandidaten (incl. Turkije) (*EU candidates*): Albanië, Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië, Montenegro, Turkije.

Daarnaast wordt ook nog veelvuldig onderscheiden de zogenaamde MENAPT-regio:

MENAPT-regio. De regio's Maghreb (incl. Marokko), Midden-Oosten, Pakistan, Afghanistan en EU-kandidaten (incl. Turkije) vallen min of meer samen met wat door het Deense ministerie van Financiën de MENAPT regio is genoemd, hetgeen staat voor *Middle-East, North-Africa, Pakistan and Turkey*.

Enkele opvallende zaken bij deze indeling:

- EU14 en EU13 zegt niet iedereen wellicht direct iets en is daarom aangevuld met de labels Oude EU en Nieuwe EU.
- De regio EU-kandidaten wordt vooral gedomineerd door Turkije en dat is expliciet gemaakt in de naamgeving.
- De regio Maghreb omvat Libië en als belangrijk herkomstland ook Marokko en dat is expliciet gemaakt in de naamgeving.
- De regio Nabije en Midden-Oosten omvat Pakistan en Afghanistan en om dat expliciet te kunnen maken zonder een al te lange naam is 'Nabije Oosten' komen te vervallen en is toegevoegd Pakistan en Afgh. (afgekort om te lange namen te voorkomen).
- India is ingedeeld bij het Verre Oosten en dat is expliciet gemaakt in de naamgeving.

9.4 Bijlage bij §3.6 (directe kosten asielopvang)

De kosten voor asielopvang zijn reeds af te leiden uit de NBB-studie. Het bedrag per toegelaten asielzoeker (statushouder) is op basis daarvan bepaald op afgerond € 91.000, gemiddeld over de jaren 2018-2019, zie 9,4.

Op basis van een door Vlaams Belang samengestelde factsheet met kosten voor asielopvang en inburgering is dit opnieuw berekend over de jaren 2021-2023 Tabel 9.1.¹⁰⁰ Deze berekening komt op afgerond € 76.000. Dit is dus een stuk lager dan het gemiddelde over 2018-2019.

Te zien is dat de bedragen in 2021 en 2022 hoger zijn dan het bedrag in 2023. Mogelijk stijgt het bedrag voor 2023 ook nog, bijvoorbeeld omdat het budget verhoogd moet worden, maar dat is op het moment van schrijven nog onbekend. In dat geval zou het gemiddelde voor 2023 nog iets hoger uit kunnen komen. In ieder geval ligt het op basis van de factsheet van Vlaams Belang berekende gemiddeld lager dan het op basis van de NBB-studie berekende gemiddelde kosten.

Het is bij dit soort gevoelige onderwerpen altijd beter om kosten te onderschatten dan om kosten te overschatten. Daarom is gerekend met de schatting van € 76.000 op basis van recentere data en dus niet met de hogere schatting van € 91.000 o.b.v. de NBB-studie. Het bedrag van € 76.000 ligt overigens zeer dicht in de buurt van het inflatiegecorrigeerde bedrag voor Nederland (€ 74.000).¹⁰¹

Tabel 9.3 Schatting van de kosten van asielopvang en inburgering per erkend asielverzoek (totaal vluchtelingenstatus en subsidiaire beschermingsstatus), gemiddeld over 2021-2023.

Jaar	Schatting kosten asielopvang	Aantal statushouders (incl. subsidiair)	Kosten per statushouder	Inflatiefactor	Inflatie gecorrigeerd
2023*	€ 1.030.722.381	17.083	€ 60.338	1	€ 60.338
2022	€ 836.454.301	11.061	€ 75.622	1,08046242	€ 81.707
2021	€ 743.953.937	10.093	€ 73.710	1,16250710	€ 85.688
Gemiddeld					€ 75.911

*Seizoensgecorrigeerde extrapolatie op basis van het eerste halfjaar van 2023 (40% van de asielzoekers kwamen in 2021-2022 in het eerste halfjaar).

Bron bedragen:

Van Belleghem F. (2023). *Factsheet Kosten en baten van migratie*. Intern document Vlaams Belang.

Bron aantal asielzoekers:

https://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_december_2021_nl_0.pdf

https://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_december_2022_nl_0.pdf

https://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_juni_2023.pdf

¹⁰⁰ Van Belleghem F. (2023). *Factsheet Kosten en baten van migratie*. Intern document Vlaams Belang.

¹⁰¹ Zie blz. 96, voetnoot 188 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

Tabel 9.4 Schatting van de kosten van asielopvang en inburgering per erkend asielverzoek (totaal vluchtelingenstatus en subsidiaire beschermingsstatus), gemiddeld over 2018-2019.

Jaar	2018	2019	2018	2019	Gemiddeld met inflatie-correctie
Inflatiefactor CPI			1,2054	1,1818	
Kostenposten (miljoenen euro's)					
Asielopvang					
Fedasil (Federal Agency for the Reception of Asylum-Seekers)	370	410	446	485	465
CGRS (General Commission for Refugees and Stateless Persons)	33,4		40		40
CCE (Council for Alien Law Litigation, Conseil du contentieux des étrangers)		20		24	24
OE (Immigration Office, Office des Etrangers, OE)		130		154	154
Inburgering					
Vlaanderen, Agentschap Integratie en Inburgering	53		64		64
Walloon Region (geplanned)		23		27	27
Brussels		6		7	7
Gemiddelde kosten per jaar 2018-2019 (miljoenen euro's)					781
Statushouders					
Status	8.706	5.776			
Subsidiar	1.777	943			
Totaal statushouders	10.483	6.719			
Gemiddeld aantal statushouders per jaar 2018-2019					8.601
Kosten per statushouder					€ 90.799
Bron bedragen, blz. 34-35 uit: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf					
Bron aantal asielzoekers: https://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_2018_december_nl.pdf https://www.cgvs.be/sites/default/files/asielstatistieken_2019_december.pdf					

9.5 Bijlage bij §3.10 (best passende lijn, tweede generatie)

Als de vector NB^{GOP} met lengte 9 de nettobijdragen geeft voor de tweede generatie groep met gemengd ouderpaar (GOP) voor de 9 vijfjaarsleeftijdsgroepen $LG_1 = 20 - 24$ jaar ... $LG_9 = 60 - 64$ jaar, dan is in Figuur 3.4 de best passende lijn NBS^i een scalaire vermenigvuldiging van NB^{GOP} met een constante $\frac{i}{1000}$ met $i \in \mathbb{Z}$ waarvan de elementen gegeven worden door

$$NBS_{LG_j}^i = \frac{i}{1000} \cdot NB_{LG_j}^{GOP} \text{ voor } 1 \leq j \leq 9$$

en waarvoor geldt dat de kwadratensom

$$\sum_{i=1}^4 \left(NBS_{LG_j}^i - NB_{LG_j}^{GOP} \right)^2$$

minimaal is (dit betreft de leeftijdsgroep 20-39 jaar, de dikke grijze stippellijn).

9.6 Bijlage bij §3.11 (lineaire combinatieprofiel en integratie van de tweede generatie,)

In het rapport *Immigration and the Dutch Economy* van het Centraal Planbureau in Nederland werd aangenomen dat de integratie van de tweede generatie halverwege autochtonen en de niet-westerse eerste generatie zou bevinden, hetgeen werd geoperationaliseerd door te veronderstellen dat het nettobijdrageleeftijdprofiel van de tweede generatie het gewogen gemiddelde zou zijn van de profielen van autochtonen en de niet-westerse eerste generatie.¹⁰² Deze gedachte is verder uitgewerkt in *Grenzeloze Verzorgingsstaat*¹⁰³ en het principe is in het huidige rapport in gewijzigde vorm ook toegepast.

Om de mate van integratie te geven wordt het gewogen gemiddelde genomen van de leeftijdsprofielen voor de nettobijdrage van autochtonen (*AUT*) en eerste generatie Niet-EU immigranten (*NEU*). In formulevorm is elk van de extrapolatieprofielen een vector NB^{Ei} met lengte 9 voor de 9 vijfjaarsleeftijdsgroepen $LG_1 = 20 - 24$ jaar ... $LG_9 = 60 - 64$ jaar waarvan de elementen gegeven worden door:

$$NB_{LG_j}^{Ei} = \frac{i}{1000} \cdot NB_{LG_j}^{AUT} + \left[1 - \frac{i}{1000}\right] \cdot NB_{LG_j}^{NEU} \text{ voor } 1 \leq j \leq 9 \text{ en } i \in \mathbb{Z}$$

Hierin staat i voor de mate van integratie: $i = 0$ staat voor 0% integratie en $i = 1000$ staat voor 100% integratie. Verder staan $NB_{LG_j}^{AUT}$ en $NB_{LG_j}^{NEU}$ voor de nettobijdrage van autochtonen respectievelijk eerste generatie Niet-EU immigranten in de leeftijdsgroep LG_j en $NB_{LG_j}^{Ei}$ voor de waarde van het extrapolatieprofiel in de leeftijdsgroep LG_j met $i \in \mathbb{Z}$.

Dit principe is ook toegepast in Figuur 3.7. De integratie van de leeftijdsgroep 20-39 jaar (de groene stippellijn in Figuur 3.7) is gevonden door het bepalen van de i waarvoor geldt dat de kwadratensom

$$\sum_{i=1}^4 \left(NB_{LG_j}^{Ei} - NB_{LG_j}^{GOP} \right)^2$$

minimaal is en de integratie van de leeftijdsgroep 45-64 jaar (de grijze stippellijn in Figuur 3.7) is gevonden door het bepalen van de i waarvoor geldt dat de kwadratensom

$$\sum_{i=9}^6 \left(NB_{LG_j}^{Ei} - NB_{LG_j}^{GOP} \right)^2$$

minimaal is.

NB: bij de berekening voor groepen waarvoor alleen de gemiddelde nettobijdrage bekend was over de leeftijdsgroep 20-64 jaar is dezelfde methode gebruikt, waarbij i is afgeleid uit de gemiddelde nettobijdrage voor de leeftijdsgroep 20-64 jaar (zie Hoofdstuk 3). De methode is ook gebruikt voor één van de twee methodes voor het bepalen van het best passende profiel voor de tweede generatie migratiemotiefgroepen (zie §5.6).

¹⁰² Roodenburg, H., R. Euwals & H. ter Rele (2003). *Immigration and the Dutch Economy*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/immigration-and-dutch-economy.pdf>

¹⁰³ Zie §2.4 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: Technische Appendix*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>

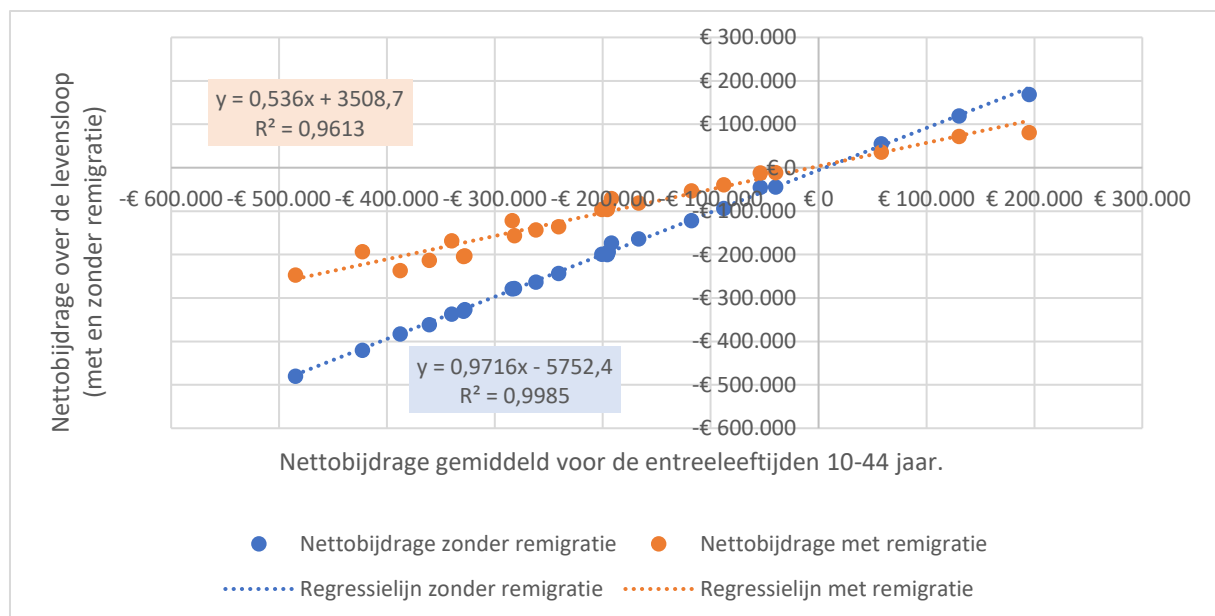
9.7 Bijlage bij §4.2 (effect Nederlandse migratiedata)

In Hoofdstuk 4 van het huidige rapport wordt gebruik gemaakt van Nederlandse data over migratiebewegingen. Voor informatie over de totstandkoming van de Nederlandse migratiedata wordt verwezen naar de Technische Appendix van *Grenzeloze Verzorgingsstaat*.¹⁰⁴

Het gebruik van Nederlandse data over migratiegedrag leidt niet tot heel grote vertekening. Zoals toegelicht in §1.8 ligt in navolging van de NBB-studie de focus op het onderling vergelijken van de nettobijdragen aan de Belgische schatkist van autochtonen en diverse groepen eerste en tweede generatie immigranten. Het doel is dus niet exact voorspellen van de toekomstige nettobijdrage van verschillende groepen, maar om de onderlinge rangorde in nettobijdrage van verschillende groepen in kaart te brengen. Zoals gesteld in §4.2 heeft het toepassen van Nederlandse migratiedata nagenoeg geen effect op de onderlinge rangorde van groepen.

Dit is inzichtelijk gemaakt in Figuur 9.1. De regressielijnen hebben extreem hoge verklaarde variantie en liggen (dus) vrijwel op één lijn, wat aanvullend op het kleurenschema in Tabel 4.1 laat zien dat het toepassen van Nederlandse migratiedata hoegenaamd geen invloed heeft op de onderlinge rangorde van de verschillende groepen uit Tabel 4.1. De stippen in de figuur zijn eerste generatie migranten voor 13 herkomstgroepen, 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau en 4 immigratiemotieven, in een scenario zonder remigratie en een scenario met remigratie, uit Tabel 4.1.

Op de horizontale as staan de nettobijdragen gemiddeld (ongewogen) over de leeftijdsgroep 10-44 jaar, waar géén Nederlandse migratiedata voor is gebruikt. Op de verticale as staat de nettobijdrage als er wel Nederlandse migratiedata wordt gebruikt. De blauwe stippen geven de situatie zonder remigratie en de oranje stippen de situatie met remigratie. Te zien is dat in beide gevallen sprake is van een extreem sterk, rechtlijnig verband. Het toepassen van Nederlandse remigratiedata heeft een verwaarloosbare invloed op de onderlinge verhoudingen tussen groepen qua nettobijdrage.

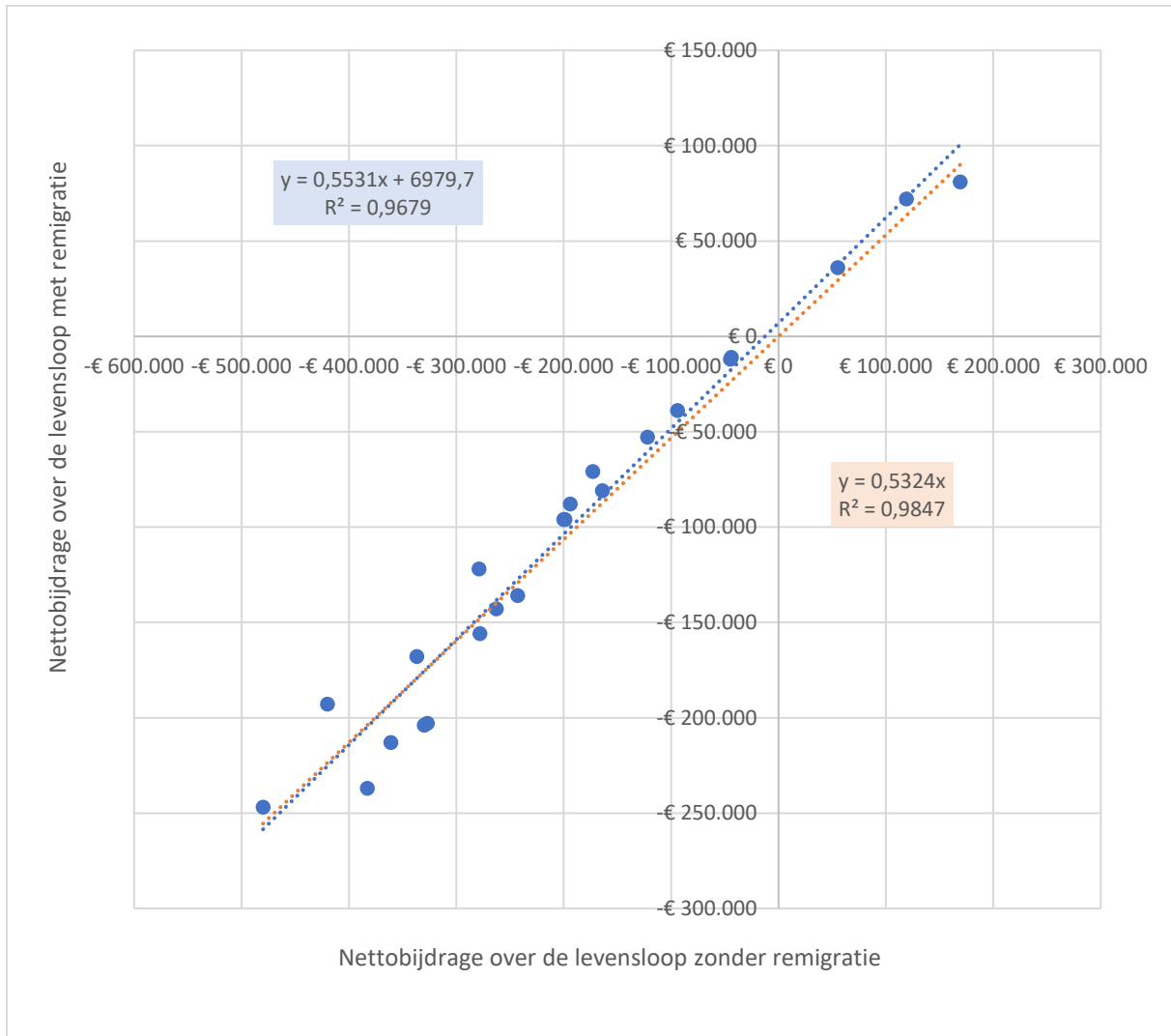

Figuur 9.1 Regressie van de nettobijdrage over de levensloop, met en zonder remigratie, op de gemiddelde nettobijdrage voor de entreeleeftijden 10-44 jaar, voor immigranten uit 13 herkomstregio's, met 4 immigratiemotieven en voor 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau, zoals gegeven in Tabel 3.1 en Tabel 4.1.

¹⁰⁴ Zie §7.2 in: Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: Technische Appendix*, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>

9.8 Bijlage bij §4.4 (verhouding nettobijdrage met en zonder remigratie)

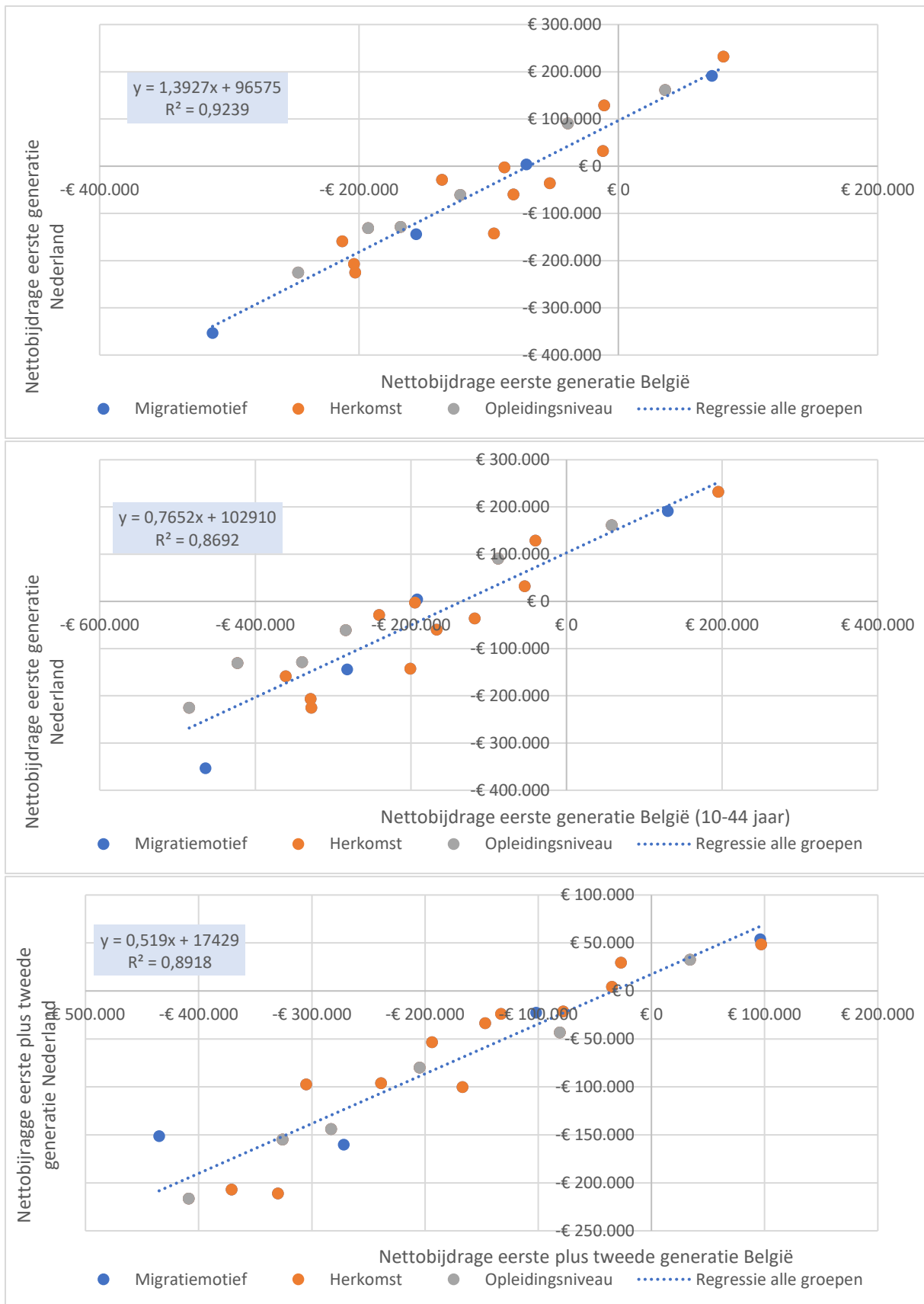
In §4.4 wordt gesteld “De nettobijdrage met remigratie is ongeveer 55% van de nettobijdrage gerekend over de entreeleeftijden 10 tot 45 jaar.” Figuur 9.2 illustreert dit punt met een regressielijn. De regressielijn met constante 0 (de oranje stippellijn) laat zien dat gemiddeld genomen de nettobijdrage van een groep in een scenario met remigratie 53% bedraagt van de nettobijdrage van dezelfde groep in een scenario zonder remigratie; bij de gewone (blauwe) regressielijn is het 55%.

Figuur 9.2 Nettobijdrage over de levensloop zonder remigratie en met remigratie, voor immigranten uit 13 herkomstregio's, met 4 immigratiemotieven en voor 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau, zoals gegeven in Tabel 4.1.

9.9 Bijlage bij §5.2 (samenhang nettobijdrage Nederland en België voor 23 groepen)

Figuur 9.3 (boven) geeft de samenhang tussen de nettobijdragen van de eerste generatie voor België en Nederland, voor 11 herkomstgroepen, 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau en 4 immigratiemotieven, in het scenario met remigratie. Te zien is dat de Belgische nettobijdragen 92% van de variantie voorspellen in de Nederlandse nettobijdragen van de eerste generatie. Ter controle of dit sterke verband niet een artefact is van het toepassen van Nederlandse migratiedata is ook nog dezelfde berekening gedaan gebaseerd op de gemiddelde nettobijdrage voor de leeftijdsgroep 10-44 jaar, voor de Belgische eerste generatie (midden). Hier is de verklaarde variantie 87%, een miniem verschil. Ook voor de eerste en tweede generatie samen (onder) is er een zeer sterk verband (89%).

Figuur 9.3 Nettobijdrage over de levensloop met remigratie, voor immigranten uit 11 herkomstregio's, met 4 immigratiemotieven en voor 6 combinaties van herkomst en opleidingsniveau in Nederland (verticale as) en België (horizontale as, zoals gegeven in Tabel 4.1) alleen de eerste generatie over de levensloop (boven) voor de eerste generatie gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar (midden) en voor eerste en tweede generatie samen (onder).

9.10 Bijlage bij §5.3 (afleiding opleidingsniveau 2^e gen. uit opleidingsniveau 1^e gen.)

Om het opleidingsniveau van de tweede generatie te schatten per opleidingsniveau en herkomst van de eerste generatie is gebruik gemaakt van transformatiematrices uit de Technische Appendix van *Grenzeloze Verzorgingsstaat*, Tabel 4.3, 4.4 en 4.5. De drie tabellen betreffen Westers en Niet-Westers en (Nederlandse) autochtoon en dat is als proxy genomen voor respectievelijk EU, Niet-EU en Belgische autochtoon. Deze zijn geaggregeerd van 8 opleidingsniveaus naar 2 opleidingsniveaus, zie Tabel 9.5. Op basis van deze geaggregeerde transformatiematrices en de informatie in Tabel 3.2 voor de nettobijdrage van de tweede generatie met opleidingsniveau hoog (€ 217.000) en laag en middelbaar (-€ 291.000) is vervolgens de nettobijdrage van de tweede generatie geschat voor elke combinatie van opleidingsniveau en herkomst.

Tabel 9.5 Transformatiematrix voor het voorspellen van de verdeling over opleidingsniveaus van (tweede generatie) kinderen op basis van het opleidingsniveau van de (eerste generatie ouders), naar herkomstgroep.

× € 1.000	Ouder Autochtoon			Ouder Westers			Ouder Niet-Westers			Gewicht
	Laag	Mid.	Hoog	Laag	Mid.	Hoog	Laag	Mid.	Hoog	
Kind Hoog	37%	54%	65%	31%	41%	57%	25%	35%	49%	€ 217
Kind Laag/Mid.	62%	46%	35%	69%	59%	43%	75%	65%	51%	-€ 291
Bedrag	-€ 101	-€ 18	€ 39	-€ 133	-€ 83	-€ 2	-€ 162	-€ 115	-€ 42	

9.11 Bijlage bij §5.4 (schatting nettobijdrage tweede generatie naar herkomst)

Er zijn geen directe waarnemingen voor de tweede generatie naar herkomst. De in de NBB-studie gebruikte dataset staat alleen uitsplitsing toe naar de groepen EU en Niet-EU en zelfs deze uitsplitsing wordt in de NBB-studie niet gegeven.¹⁰⁵ Daarom zijn twee methoden gebruikt, om de nettobijdrage van de tweede generatie te schatten, door gebruik te maken van de gegevens die er wel zijn. Dergelijke methodetriangulatie is een manier om zekerder uitkomsten te krijgen.

De eerste methode maakt gebruik van StatBel data waaruit afgeleid kan worden welk percentage van elke herkomstgroep een gemengd ouderpaar heeft en dus ook welk percentage twee in het buitenland geboren ouders heeft. Door gebruik te maken van informatie over de nettobijdrage van elk van deze groepen (-€ 4.000 respectievelijk -€ 144.000, zie Tabel 3.2) kan een schatting worden verkregen van de nettobijdrage van de verschillende tweede generatie groepen naar herkomst. Tabel 9.6 geeft deze berekening. In deze berekening is eerst het gewogen gemiddelde genomen:

$$\text{GewogenGemiddelde} = \% \text{GemengdOuderpaar} \times -4000 + \% \text{2OudersBuitenland} \times -144000$$

Op dit gewogen gemiddelde zijn twee correcties toegepast. Zoals uiteengezet in §3.11 is er sprake van afnemende integratie bij de tweede generatie. Dit is hoogstwaarschijnlijk grotendeels een compositie-effect: er treedt bij de tweede generatie een verschuiving op richting kinderen van minder goed presterende immigranten (zie Figuur 3.5). In §3.11 wordt het effect hiervan geschat op € 32.000 over de levensloop. Dit effect wordt (afgaande op de verschillen tussen 2000 en 2023, zie Figuur 3.5) teweeggebracht door verschuivingen van waarschijnlijk enkele tientallen procenten tussen groepen en dan met name bij de groep met twee in het buitenland geboren ouders, zie Figuur 3.4. Alle we alle tweede generatie groepen dezelfde nettobijdrage toekennen, gaat dat zeker een enorme vertekening opleveren. Dat betekent dat het verschil tussen de groep met de laagste en de hoogste nettobijdrage een veelvoud moet zijn van € 32.000, temeer daar de groep met de hoogste nettobijdrage (Noord-Amerika) erg klein is en weinig gewicht in de schaal legt. Het is echter onbekend hoe groot dit effect is. Dit effect is toegepast als stelpost om de hellingshoek α van de

¹⁰⁵ Ik heb hier wel om gevraagd bij de NBB, maar deze data niet ontvangen.

regressie van de tweede op de eerste generatie met alleen de 6 opleidingsgroepen, gelijk te maken aan de hellingshoek β van de regressie van de tweede op de eerste generatie met zowel de 6 opleidingsgroepen als de 13 herkomstgroepen.

Deze stelpost voor gemengd ouderpaar (GOP) is als volgt berekend. Uit de Nederlandse casus is bekend dat de nettobijdrage van de eerste generatie een goede voorspeller is van de nettobijdrage van de tweede generatie. Dat is makkelijk te begrijpen omdat opleidingsniveau een goede voorspeller is van nettobijdrage en opleidingsniveau van eerste generatie en tweede generatie (van ouder en kind dus) ook weer sterk samenhangen. Daarom is dit effect geschat op basis van de nettobijdrage van de eerste generatie. Voor de eerste generatie is de nettobijdrage het hoogst voor Noord-Amerika (NB^{NAM}) en het laagst voor de regio EU-kandidaten (incl. Turkije) (NB^{EUK}). Op basis hiervan is voor herkomstgroep G de stelpost SP_G^{GOP} berekend als:

$$SP_G^{GOP} = c \times \frac{NB^G - NB^{EUK}}{NB^{NAM} - NB^{EUK}}$$

waarin c een constante is die zo wordt gekozen dat voor de hellingshoeken geldt: $\alpha \approx \beta$. Het blijkt dat dit het geval is bij $c = \text{€ } 74.000$.

De resultaten zijn weergegeven in Tabel 9.7. Na het optellen van de groepsafhankelijke stelpost SP_G^{GOP} is er ook nog een constante opgeteld om de schatting te ijken op $\text{€ } -63.000$ (de nettobijdrage van de tweede generatie als geheel, zie Tabel 3.2). Hiervoor is gewogen met de bevolkingssamenstelling uit 2016 (het jaar waaruit de NBB-data stamt).

Tabel 9.6 Schatting van de nettobijdrage van de tweede generatie naar herkomst, op basis van het percentage met gemengd ouderpaar.

	2 ^e generatie		Schatting	Rang
	Gemengd ouderpaar	2 ouders geboren in buitenland		
Noord-Amerika	83%	17%	€ 19.000	1
Oceanië, Verre Oosten, India	75%	25%	-€ 25.000	3
Latijns-Amerika	80%	20%	-€ 27.000	4
Oude EU (EU14)	76%	24%	-€ 22.000	2
Overig Europa	68%	32%	-€ 60.000	6
Nieuwe EU (EU13)	84%	16%	-€ 32.000	5
Sub-Sahara Afrika	49%	51%	-€ 81.000	8
Overig Azië	58%	42%	-€ 64.000	7
Niet-EU	36%	64%	-€ 107.000	10
Midden-Oosten, Pakistan, Afgh.	43%	57%	-€ 107.000	9
Maghreb (incl. Marokko)	25%	75%	-€ 132.000	11
EU-kandidaten (incl. Turkije)	15%	85%	-€ 150.000	12
Gewogen gemiddelde			-€ 63.000	

Dan de tweede methode. Hierbij is uitgegaan van het percentage met hoog opleidingsniveau, zie tweede kolom in Tabel 9.7. Van het opleidingsniveau van de eerste generatie is het opleidingsniveau voor de tweede generatie afgeleid. Dit is gedaan op basis van Nederlandse data. Voor een indeling van de wereld in 41 herkomstregio's, is het aandeel hoogopgeleiden voor de eerste generatie afgezet tegen het aandeel hoogopgeleiden voor de tweede generatie, zie Figuur 9.4. Er is duidelijk een

trendbreuk: immigranten uit voornamelijk de landen in West-Europa, Noord-Amerika en Oceanië¹⁰⁶ (de oranje stippen in de grafiek) onderscheiden zich van immigranten uit overige landen. De meest logische verklaring is: het zijn immigranten uit landen met een goed schoolsysteem en daarom is er minder stijging in het schoolniveau bij de tweede generatie t.o.v. de eerste generatie dan bij de overige landen (blauwe stippen) het geval is. Er lijkt zelfs wat 'regression towards the mean' op te treden bij de sterk bovengemiddeld scorende eerste generatie en hun kinderen; in een enkel geval is het aandeel met hoog schoolniveau bij de tweede generatie lager dan bij de eerste generatie.

Figuur 9.4 Aandeel hoogopgeleiden bij eerste en tweede generatie immigranten in Nederland voor 41 herkomstregio's.

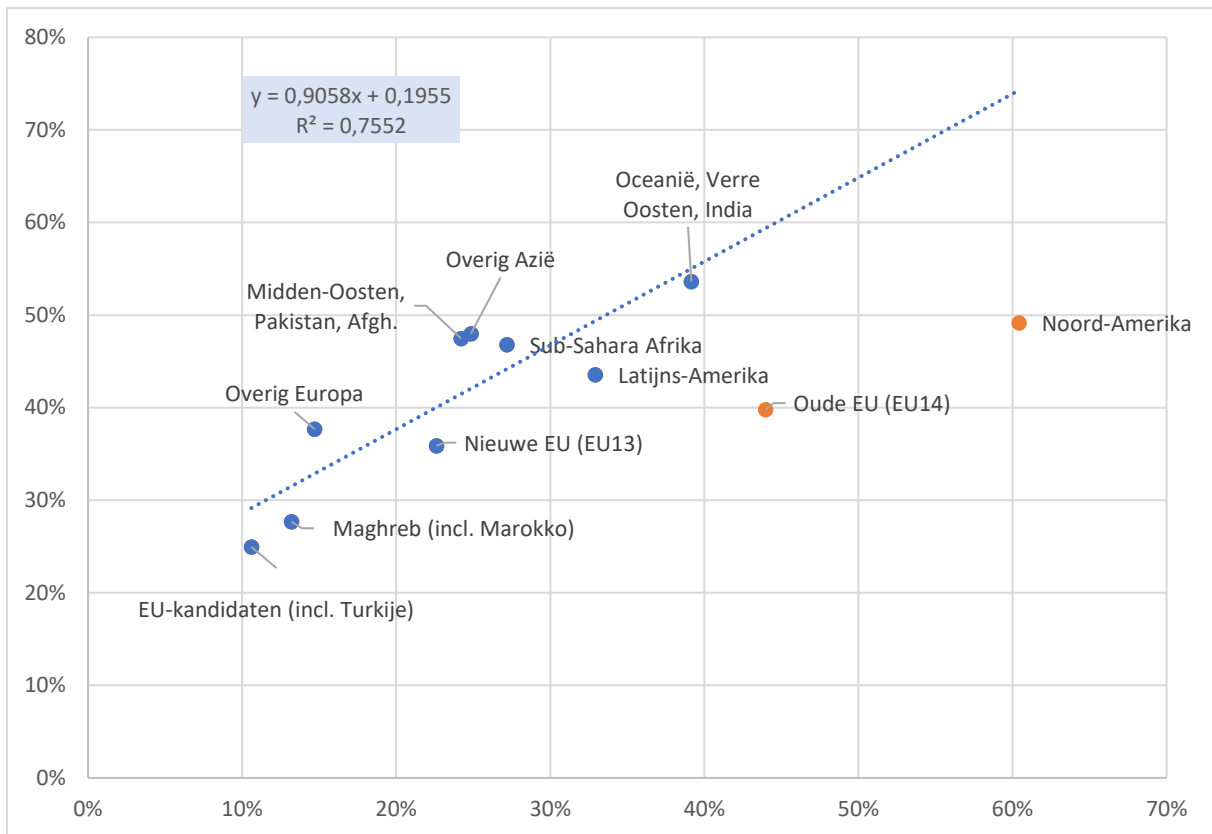
Het probleem is echter dat deze informatie niet zonder meer is over te dragen op de regio-indeling in de NBB-studie, omdat er te weinig regio's zijn die samenvallen met de oranje stippen. Dit is als volgt opgelost. Eerst zijn de waarden geaggregeerd naar de regio-indeling uit de NBB-studie. Dit is grafisch weergegeven in Figuur 9.5. Te zien is dat met name de Oude EU en Noord-Amerika, buiten de trend vallen.

De regressielijn uit deze figuur is afgerond overgenomen om voor alle regio's, behalve Oude EU en Noord-Amerika, het aandeel hoogopgeleiden onder de tweede generatie te voorspellen uit het aandeel hoogopgeleiden uit de eerste generatie (zie derde kolom Tabel 9.7):

$$\%HoogopgeleidTweedeGeneratie = 0,9 \times \%HoogopgeleidEersteGeneratie + 0,2$$

Het is duidelijk dat in Figuur 9.5 de Oude EU en Noord-Amerika buiten de trend vallen, maar twee datapunten is wel erg weinig voor een regressievergelijking en vergelijking met Figuur 9.4 maakt duidelijk dat aggregeren leidt tot een andere regressievergelijking, dus baseren op Figuur 9.4 is ook geen goede mogelijkheid.

¹⁰⁶ En verder Japan, Israël, Voormalige Sovjetunie en Zuid-Afrika.

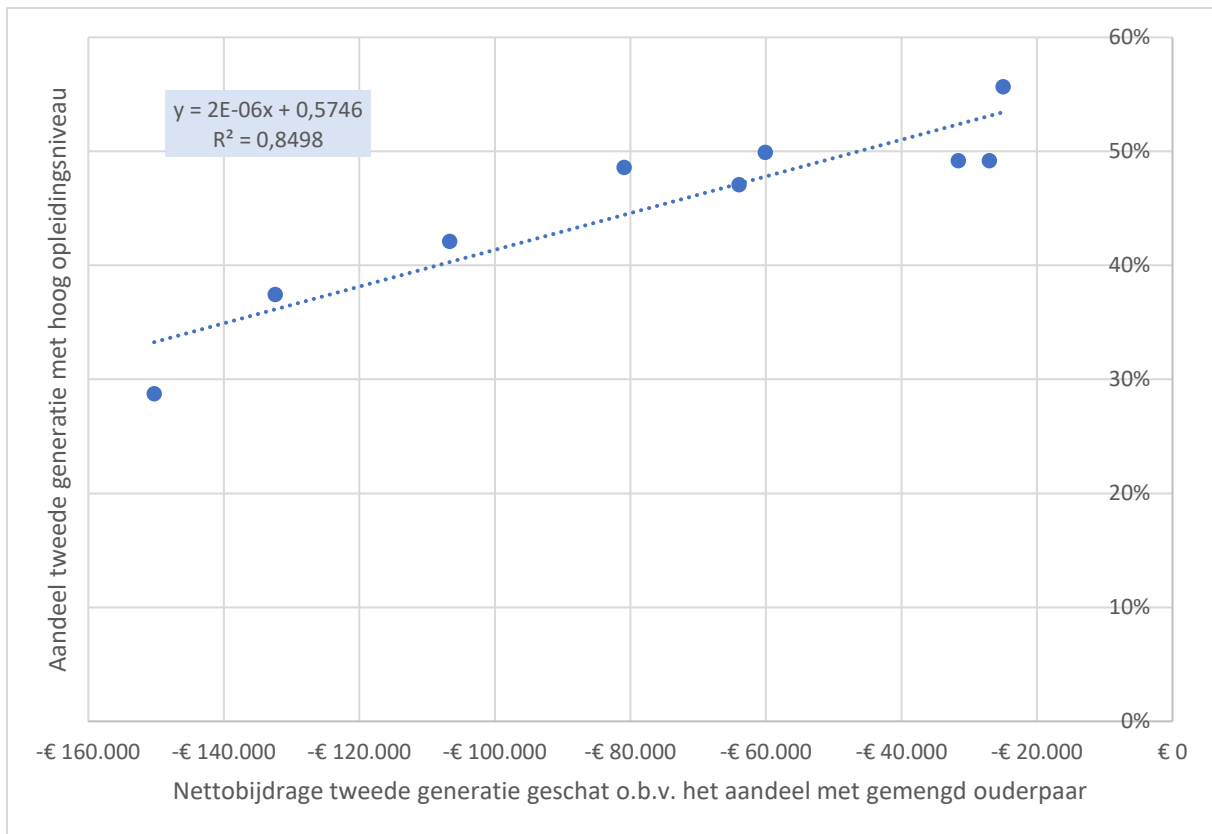
Figuur 9.5 Aandeel met hoog opleidingsniveau bij eerste en tweede generatie immigranten in Nederland voor 11 herkomstregio's.

Het geschatte aandeel tweede generatie hoogopgeleid voor Noord-Amerika en Oude EU is geschat op basis van regressie van het geschatte aandeel tweede generatie hoogopgeleid van de overige regio's op de geschatte nettobijdragen in Tabel 9.6. Dit is weergegeven in Figuur 9.6. Te zien is dat daarvoor een zeer sterke samenhang geldt. Op basis van de regressievergelijking uit Figuur 9.6 zijn de ontbrekende waarden geschat op 55% voor Oude EU en 62% voor Noord-Amerika.

De 62% voor Noord-Amerika is goed te rijmen met de vermoedelijke *regression towards the mean* die we in de Nederlandse casus waarnemen, van 60% voor de eerste generatie naar 49% voor de tweede generatie.

De 55% voor Oude EU zit dicht in de buurt van het gemiddelde voor autochtonen (54%) voor de leeftijdsgroep 25-34 jaar in het jaar 2017.¹⁰⁷ Dat lijkt op zich geen onredelijke schatting voor immigranten uit grotendeels sterk gelijkende landen. Het verschil met de eerste generatie is fors, maar dat wellicht deels als volgt te verklaren. De Oude EU is een regio waarvandaan al heel lang immigranten naar België komen en dus zijn er relatief meer oudere tweede generatie dan uit veel andere regio's. Vanwege de snelle stijging van het opleidingsniveau in België, vertekent een hogere gemiddelde leeftijd van de tweede generatie het opleidingsniveau van de tweede generatie ongunstig relatief ten opzichte van groepen met een relatief jongere tweede generatie. Het ontbreekt echter aan data om dit vermoeden te bevestigen of weerleggen.

¹⁰⁷ Zie: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/werk-opleiding/opleidingen-en-onderwijs/onderwijsniveau#news>, https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/opendata/Datalab%20opleidingsniveau/RES_EDU_2017.xlsx en https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/opendata/Datalab%20opleidingsniveau/Variables%20RES_EDU.xlsx

Figuur 9.6 Regressie aandeel tweede generatie hoogopgeleid op de nettobijdrage van de tweede generatie geschat op basis van het aandeel met gemengd ouderpaar.

Tot slot is weer het gewogen gemiddelde genomen op basis van de waarden die Tabel 3.2 geeft voor de nettobijdrage van de hoogopgeleide tweede generatie (€ 217.000) en de middelbaar en laagopgeleide tweede generatie (-€ 291.000):

$$\text{GewogenGemiddelde} = \% \text{HoogOpgeleid} \times 217000 + \% \text{LaagMiddelOpgeleid} \times -291000$$

Bij de resulterende waarden zijn wederom verhoogd met een stelpost om de hellingshoek α van de regressie van de tweede op de eerste generatie met alleen de 6 opleidingsgroepen, gelijk te maken aan de hellingshoek β van de regressie van de tweede op de eerste generatie met zowel de 6 opleidingsgroepen als de 13 herkomstgroepen. Deze stelpost voor aandeel hoogopgeleid (AHO) is als volgt berekend:

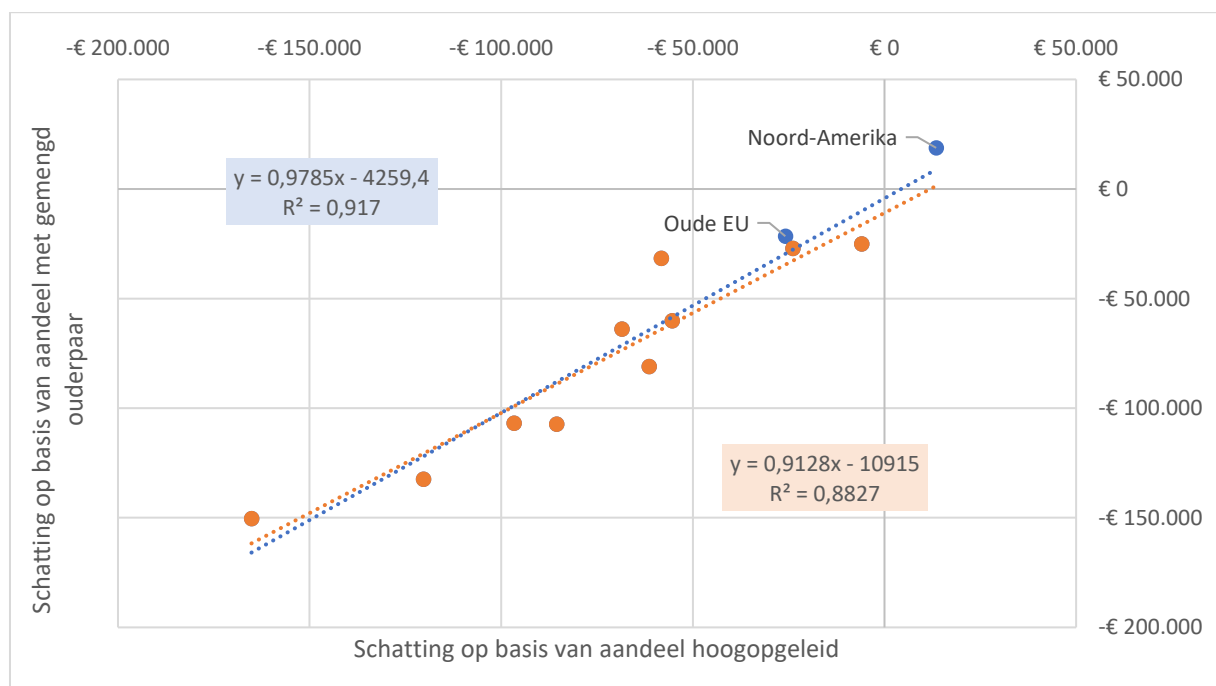
$$SP_G^{AHO} = c \times \frac{NB^G - NB^{EUK}}{NB^{NAM} - NB^{EUK}}$$

waarin c een constante is die zo wordt gekozen dat voor de hellingshoeken geldt: $\alpha \approx \beta$. Het blijkt dat dit het geval is bij $c = € 10.000$. Na het optellen van deze groepsafhankelijke stelpost SP_G^{AHO} is er ook nog een constante opgeteld om de schatting te ijken op € -63.000 (de nettobijdrage van de tweede generatie als geheel, zie Tabel 3.2). Hiervoor is gewogen met de bevolkingsamenstelling uit 2016 (het jaar waaruit de NBB-data stamt). De resultaten zijn weergegeven in Tabel 9.7.

In Figuur 9.7 is te zien hoe beide methoden zich tot elkaar verhouden. De figuur laat ook zien hoe de regressielijn is zonder en met de apart geschatte regio's Noord-Amerika en Oude EU. Beide methoden leveren ongeveer gelijke uitkomsten. Dat is ook te zien aan de kolom 'Rang' die aan Tabel 9.6 en Tabel 9.7 is toegevoegd. Er is maar één groep meer dan één positie verschoven en dat is Oude EU. Van beide methoden is het gemiddelde genomen.

Tabel 9.7 Schatting van de nettobijdrage van de tweede generatie naar herkomst, op basis van het percentage eerste generatie met hoog opleidingsniveau.

	% met hoog opleidingsniveau		Schatting	Rang
	1 ^e generatie (waargenomen)	2 ^e generatie (afgeleid)		
Noord-Amerika	70%	62%	€ 13.000	1
Oceanië, Verre Oosten, India	43%	59%	-€ 6.000	2
Latijns-Amerika	40%	56%	-€ 24.000	3
Oude EU (EU14)	38%	55%	-€ 26.000	4
Overig Europa	33%	50%	-€ 55.000	5
Nieuwe EU (EU13)	32%	49%	-€ 58.000	6
Sub-Sahara Afrika	32%	49%	-€ 61.000	7
Overig Azië	30%	47%	-€ 68.000	8
Niet-EU	27%	44%	-€ 86.000	9
Midden-Oosten, Pakistan, Afgh.	25%	42%	-€ 97.000	10
Maghreb (incl. Marokko)	19%	37%	-€ 120.000	11
EU-kandidaten (incl. Turkije)	10%	29%	-€ 165.000	12
Gewogen gemiddelde			-€ 63.000	

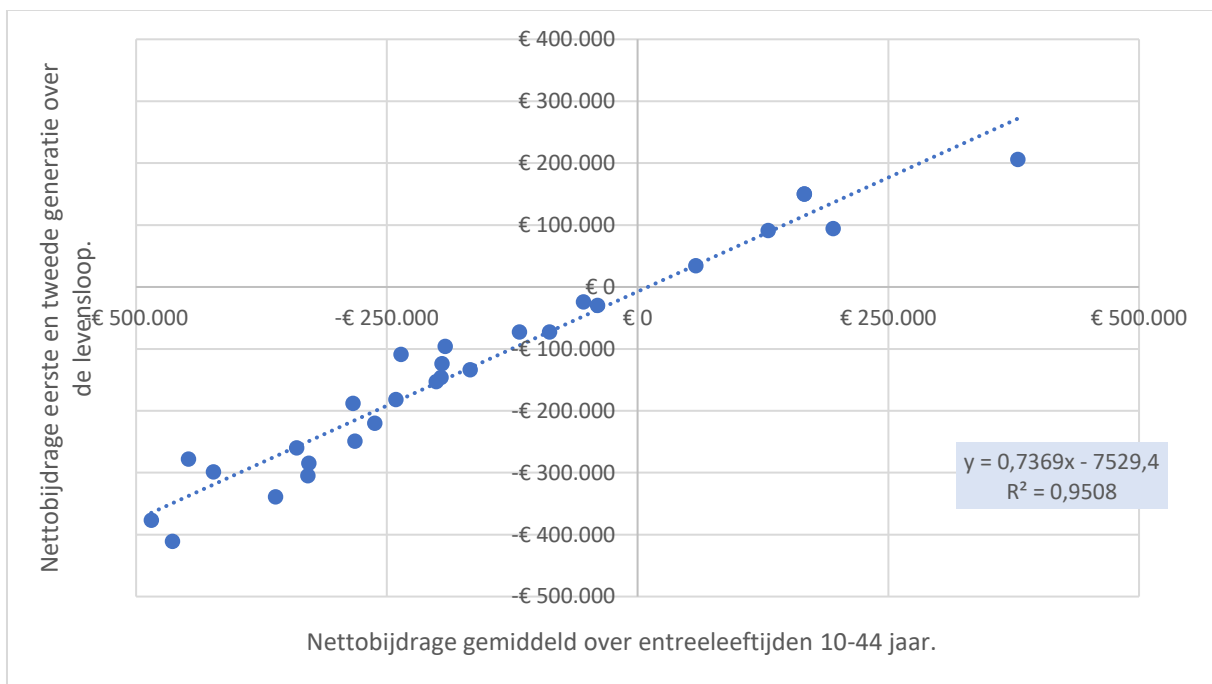

Figuur 9.7 Samenhang van de twee methoden om de nettobijdrage te schatten van de tweede generatie, uitgesplitst naar herkomst.

Verder is er gekeken naar de samenhang tussen de eerste en tweede generatie, zie Figuur 5.1. Te zien is dat er een heel sterke correlatie is tussen eerste en tweede generatie bij de 6 opleidingsniveaugroepen (de grijze stippen en grijze stippellijn). Dat mag geen verbazing wekken, want opleidingsniveau is een heel goede voorspeller van nettobijdrage. Vervolgens is herkomst (en oranje stippen) toegevoegd en het blijkt dat de hellingshoek van de oranje stippellijn ongeveer gelijk is aan de hellingshoek van de grijze stippellijn. De grijze stippellijn ligt wat lager, maar dat is niet aangepast, er is voor gekozen om de oranje stippellijn te ijken op de met grote zekerheid berekende nettobijdrage van de tweede generatie als geheel en dat kan omdat de bevolkingssamenstelling

bekend is; het verschil van ongeveer € 5.000, is acceptabel gezien de grote bedragen. De hellingshoek in geval de migratiemotieven ook worden meegenomen (de blauwe stippen en blauwe stippellijn) is ook ongeveer gelijk aan de andere twee.

Tot slot is ook onderzocht wat het verband is tussen de nettobijdrage over de levensloop, met remigratie, van de eerste en tweede generatie samen en de nettobijdrage gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar. Het blijkt dat de bedragen in Hoofdstuk 5 (nettobijdrage over de levensloop, met remigratie, van de eerste en tweede generatie samen) ongeveer 75% zijn van de bedragen in Hoofdstuk 3 (nettobijdrage gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar), zie Figuur 9.8.

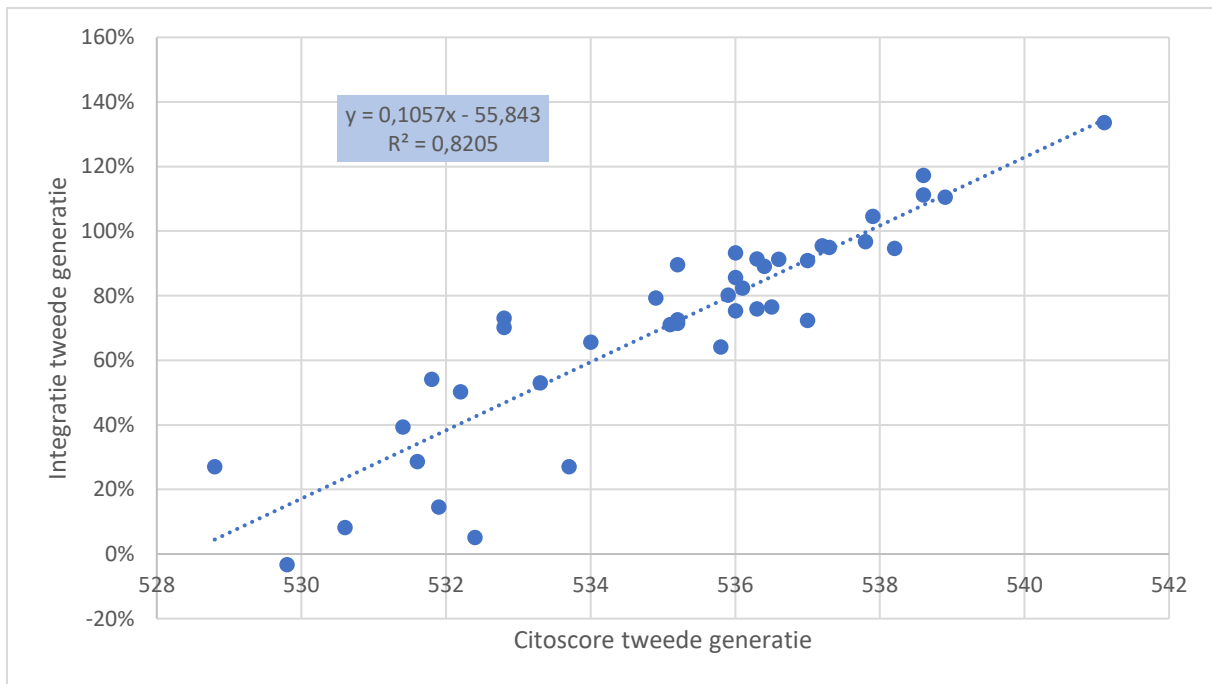

Figuur 9.8 Regressie van de nettobijdrage van de eerste en tweede generatie over de levensloop met remigratie op de nettobijdrage gemiddeld over entreeleeftijden 10-44 jaar.

9.12 Bijlage bij §5.6 (m.b.t. schatting nettobijdrage tweede generatie naar migratiemotief)

De schatting van de nettobijdrage van de tweede generatie naar migratiemotief is in de hoofdstekst toegelicht, maar twee aspecten verdienen nadere toelichting. Ten eerste wordt er gesteld dat de schatting op basis van de Nederlandse data voor 40% wordt meegewogen. Dat is gedaan omdat dit het grootste percentage was, waarbij de verklaarde variantie (91,77%) nog vrijwel gelijk was aan die van de regressielijn zonder de migratiemotieven (91,79%), zie Figuur 9.8.

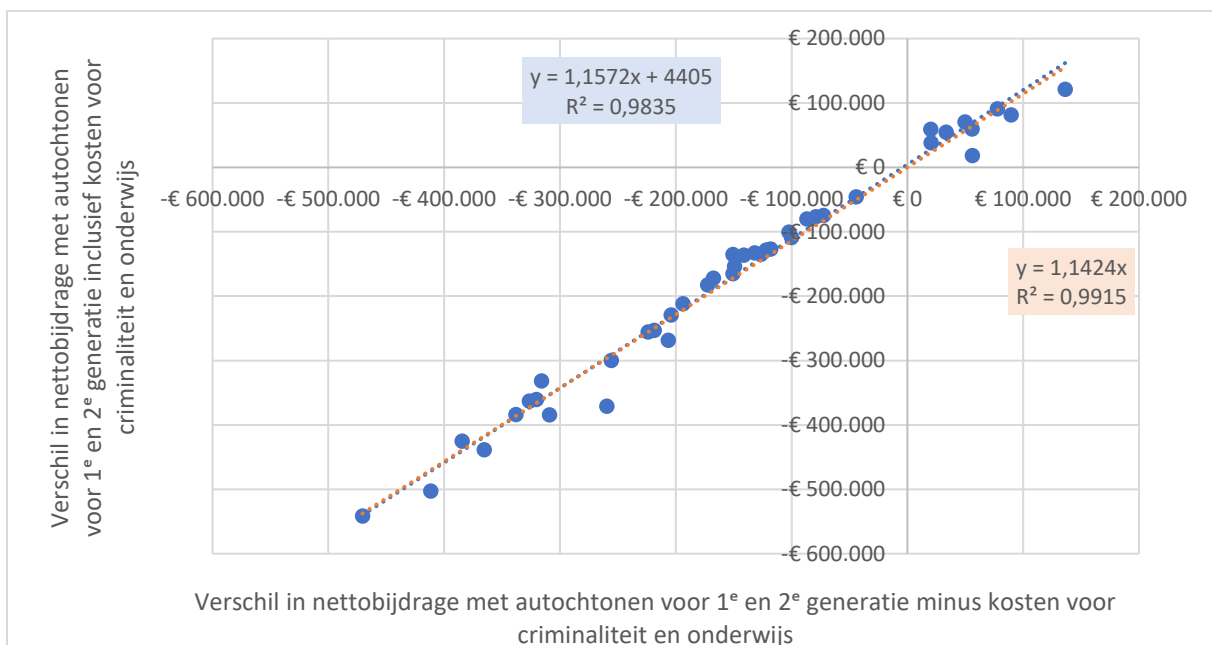
Ten tweede moet de afleiding van de nettobijdrage van de tweede generatie uit de citoscore worden toegelicht. In de Nederlandse casus zijn er data over de schoolprestaties van bijna twee miljoen kinderen (citoscores). Deze data zijn er ook voor de tweede generatie, uitgesplitst naar het migratiemotief van de ouders. De citoscore hangt zeer sterk samen met de integratie van de tweede generatie, zie Figuur 9.9. In de Nederlandse casus is voor de tweede generatie de mate van integratie bepaald ten opzichte van autochtonen en de eerste generatie niet-westerse immigranten: gelijk aan autochtonen is 100% geïntegreerd, gelijk aan de 1^e generatie niet-westers is 0% geïntegreerd en alle mogelijke varianten daar tussenin. In de Belgische casus is hetzelfde gedaan, maar dan ten opzichte van autochtonen en de groep Niet-EU i.p.v. de groep niet-westers (zie §9.6). Via de citoscore kan dus een schatting worden gegeven van de mate van integratie van de tweede generatie en daaraan kan een nettobijdrage worden verbonden.

Figuur 9.9 Regressie van de integratie van de tweede generatie (100% is gelijk aan autochtonen, 0% is gelijk aan eerste generatie niet-westers) op de citoscore van de tweede generatie, voor 41 herkomstgroepen in Nederland.

9.13 Bijlage bij §6.6 (kosten criminaliteit)

In de Nederlandse situatie levert het al dan niet meenemen van de kosten voor criminaliteit en onderwijs een verhoging op van het verschil in nettobijdrage van ongeveer 15% (in absolute zin, negatieve nettobijdragen worden negatiever en positieve nettobijdragen worden positiever), zie Figuur 9.10.

Figuur 9.10 Nettobijdrage van immigranten in Nederland relatief ten opzichte van autochtonen, eerste en tweede generatie samen, voor 41 herkomstgroepen zonder de kosten voor criminaliteit en onderwijs (horizontale as) en met de kosten voor criminaliteit en onderwijs (verticale as).

9.14 Bijlage bij §6.8 (groepsgemiddelde citoscore en linker overschrijdingskans)

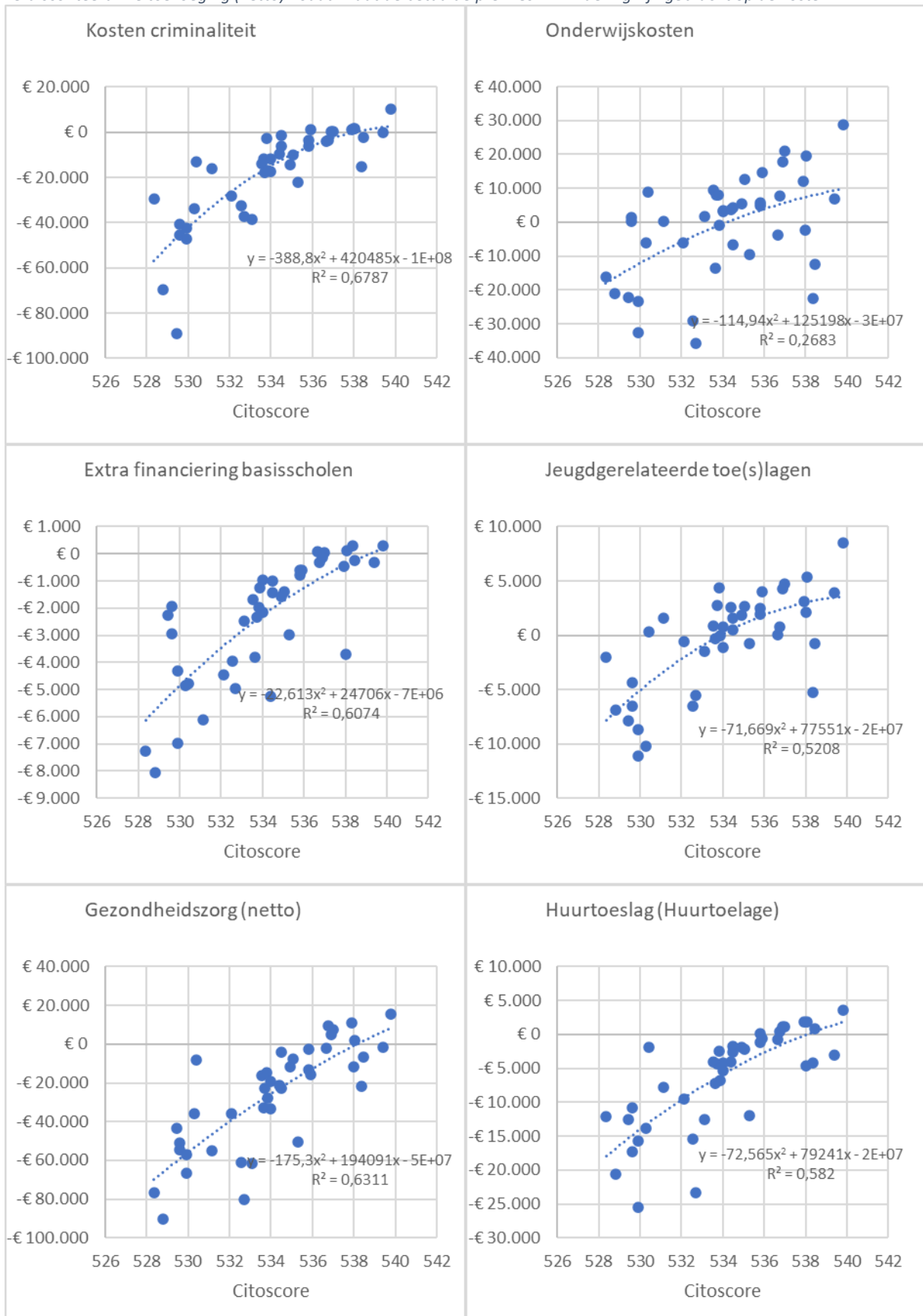
Dit is een toelichting op de oranje lijn in Figuur 6.3. Voor de citoscore geldt: $M = 535,14$, $SD = 9,91$ en $N = 1.786.517$. De verdeling is echter scheef en er is een plafondeffect. Praktijkonderwijs is geassocieerd met zeer lage citoscores, dus alleen de linkerhelft van de kromme is relevant. De standaarddeviatie van de linkerhelft is op 0,1 nauwkeurig handmatig bepaald met de kleinstekwadratenmethode op 11,5. 2,9% van de 15-jarigen in de totale populatie volgt praktijkonderwijs. Met $M = 535,14$ en $SD = 11,5$ is dit qua kans equivalent aan een citoscore van 513,3 of lager. Deze waarde stemt goed overeen met de waargenomen cumulatieve verdeling van de citoscore. De oranje lijn wordt nu gegeven door $f(x) = P(N(x, 11,5) \leq 513,3)$. De resulterende kromme stemt goed overeen met de waargenomen combinaties van citoscore met praktijkonderwijsdeelname voor autochtonen en de bevolking als geheel. Merk op dat i.h.a. geldt t.a.v. een normaal verdeelde variabele $N(M, SD)$ dat de kromme beschreven door $g(x) = P(N(x, SD) \leq M - a \cdot SD)$ met $a > 0$, kromlijniër wordt naarmate a groter is, m.a.w. wanneer het met de kans $P(N(M, SD) \leq M - a \cdot SD)$ geassocieerde verschijnsel zeldzamer is.

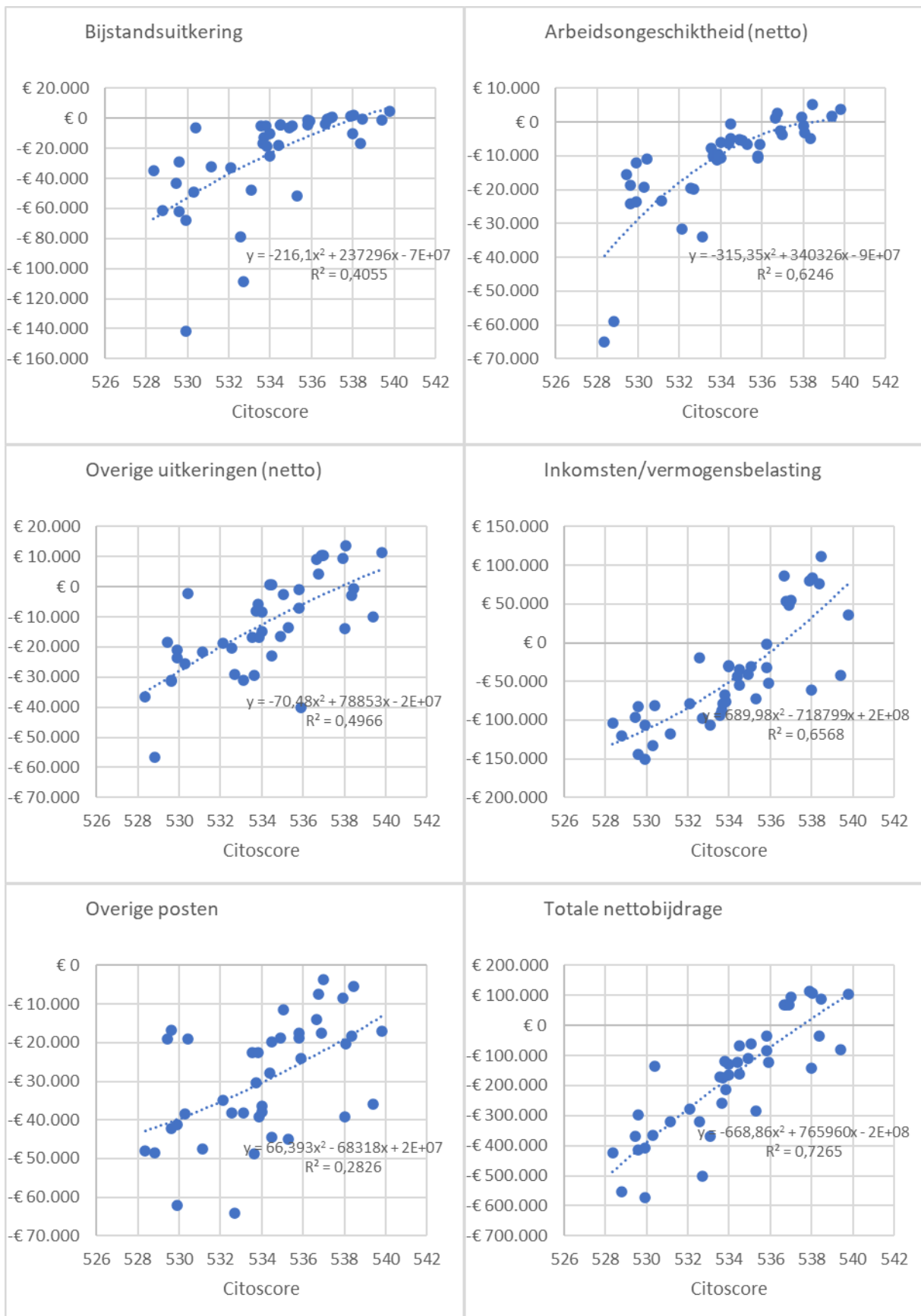
9.15 Bijlage bij §6.10 (onevenredig toename kosten bij lage groepsgemiddelde opleidingspotentie)

In Figuur 9.11 is de uitspraak onderbouwd dat ‘het verschijnsel van onevenredige toenemende kosten bij afnemende groepsgemiddelde citoscore in de Nederlandse casus bij heel veel kostenposten optreedt’. Citoscore werd hier – net als in het Nederlands onderwijssysteem – gebruikt als indicatie van de onderwijspotentie. Deze figuur geeft steeds de relatie tussen de citoscore (horizontale as, ongewogen gemiddelde van de citoscores voor de eerste en de tweede generatie) en diverse kosten- en batenposten (verticale as) in de Nederlandse casus, met remigratie, voor 41 herkomstregio's, voor de eerste en tweede generatie samen. Alle bedragen zijn relatief ten opzichte van autochtonen. In de kosten en baten van de tweede generatie is het remigratiegedrag van de ouders verdisconteerd. Het kindertal is voor alle groepen herrekend naar 2 kinderen per vrouw. Overige posten betreft overige belastingen minus kosten voor publieke goederen. De toevoeging (netto) houdt in dat de betaalde premies in mindering zijn gebracht op de kosten. Deze figuur geeft in vrijwel alle gevallen een kromlijniig verband, waarbij de waardes onevenredig negatief worden naarmate de groepsgemiddelde citoscore lager is. Een uitzondering is de Inkomsten/vermogensbelasting (wel kromlijniig maar dan met een onevenredig grote toename bij de hogere citoscores). Een andere uitzondering is de post Overige posten. Hier zitten de overige belastingen in minus kosten voor publieke goederen. Deze post is wat lastiger te interpreteren omdat de verblijfsduur hierin meeweegt (naast andere zaken als inkomen en dergelijke). Hoge citoscores zijn gerelateerd aan hoge inkomens (hoog niveau van belastingen) en hoge remigratiekansen (en dus een korte verblijfsduur en daarom weinig totale belastingen, maar ook lage kosten voor publieke goederen). Ook deze post heeft een kromming tegengesteld aan de kostenposten. Voor de totale nettobijdrage resulteert dit in een bijna rechtlijnig verband tussen citoscore en nettobijdrage. Te zien is dat alle tweede generatie groepen met een citoscore lager dan het gemiddeld voor autochtonen (536) een negatieve nettobijdrage hebben. Van de 11 groepen waarvan de citoscore gemiddeld hoger is dan het gemiddelde voor autochtonen, hebben er 8 ook een hogere nettobijdrage dan autochtonen. De meeste verbanden in de grafieken zijn sterk: de verklaarde variantie ligt in het merendeel van de gevallen tussen 50% en 70% en is minimaal 27% (ter vergelijking: bij enkelvoudige regressie is de wortel van de verklaarde variantie gelijk aan de correlatiecoëfficiënt en dan komt 27% neer op een correlatie van ruim 0,5, wat sterk genoemd mag worden.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Cohen, J. (1988), *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*

Figuur 9.11 Samenhang tussen citoscore (ongewogen gemiddelde 1^e en 2^e generatie, horizontale as) en diverse kosten- en batenposten (verticale as) onder immigranten uit Nederland, voor 41 herkomstregio's, met remigratie, voor de 1^e en 2^e generatie samen. In de kosten en baten van de tweede generatie is het kindertal en het remigratiegedrag van de ouders verdisconteerd. De toevoeging (netto) houdt in dat de betaalde premies in mindering zijn gebracht op de kosten.

9.16 Getuigenis over de NBB-studie voor het Belgisch Nationaal Parlement

Mijn getuigenis over het NBB-rapport voor het Belgisch Nationaal Parlement. Letterlijke tekst uit de drukproef van het verslag van de hoorzitting van 9 februari 2021.¹⁰⁹

“2. *Dr. Jan van de Beek* *Dr. Jan van de Beek, onderzoeker*, pikt vooreerst in op de terechte stelling van de heer van de Cloot dat immigratie niet de oplossing is voor de vergrijzing. De Verenigde Naties hebben naar dat thema onderzoek verricht, in het bijzonder naar de situatie in Zuid-Korea. Die cijfers illustreren dat het land over een periode van 25 jaar 5 miljard mensen nodig zou hebben om de vergrijzing op het niveau te brengen van 1995. De spreker heeft datzelfde onderzoek verricht voor Nederland. Ook daaruit blijkt dat de bevolking van het land tegen het eind van de eeuw zou moeten aangroeien tot 75 miljoen, en tegen 2200 tot 500 miljoen mensen, indien men de verhouding tussen 65-plussers en de bevolking van 15- tot 65-jarigen in stand wil houden.

De heer van de Cloot heeft daarnaast verwezen naar het onderzoek van Jaap Dronkers. Uit de Citoscores (de scores op de tests die aan het einde van het basisonderwijs worden afgenomen) blijkt dat er grote verschillen bestaan tussen de kinderen op basis van hun herkomst. Die verschillen zijn significant groter dan de standaarddeviatie.

Wat betreft de vraag inzake welke immigranten een bijdrage leveren aan de economie, kan worden verwezen naar een onderzoek in de Verenigde Staten van enkele jaren geleden. Daaruit is gebleken dat de bijdrage positief is vanaf wanneer een persoon een diploma heeft van bachelorniveau. Men moet dus echt wel personen aantrekken van een hoog niveau om een positief effect te verkrijgen.

De budgettaire impact van immigratie is relatief hoog. Gemiddeld kan men spreken van een financiële weerslag van een paar honderdduizend euro voor de eerste en de tweede generatie immigranten samen. Er zijn ook groepen die een positieve bijdrage leveren, bijvoorbeeld inwijkelingen uit Scandinavië of Oost-Azië. Voor de meeste groepen geldt evenwel een hoge negatieve impact.

Over de studie van de NBB heeft de spreker een 40-tal tweets verstuurd. Daarin heeft hij erop gewezen wat wel en wat niet in de studie te lezen staat. Problematisch vond hij de stelling van de NBB dat wanneer specifiek wordt gekeken naar de kinderen van de eerste generatie migranten (de tweede generatie), blijkt dat hun gemiddelde nettobijdrage aan de overheidsfinanciën hoger is dan die van autochtonen, en dat deze bevinding duidelijk de verschillen in leeftijdsopbouw tussen deze groepen weerspiegelt.

Deze stelling is het gevolg van het statische karakter van het onderzoek. De studie is een “snapshot”: hoeveel geld gaat er op een welbepaald ogenblik de Schatkist in en uit, en wat draagt de immigrant op dat moment al dan niet bij? Indien de op dat ogenblik bestudeerde groep toevallig erg jong is, kan bijgevolg een positief bijdragesaldo worden verkregen. Die groep telt immers heel veel personen op werkleeftijd. Die manier van werken is zeer misleidend. Op basis van elementen uit de studie heeft de spreker een standaardberekening gemaakt om na te gaan of de stelling van de NBB echt klopt. Bij die berekening werd de contante nettowaarde bepaald van wat er voor migranten over hun volledige levensloop in en uit de Schatkist gaat. Daaruit is gebleken dat de migrant van de tweede generatie een bedrag van 100 000 tot 200 000 euro (afhankelijk van de hoogte van de rekenrente) meer kost aan de Schatkist dan een autochtoon.

¹⁰⁹ Kamer, 3^e zitting van de 55^e zittingsperiode, 2020/2021, Hoorzitting van 9 februari 2021, CK2536b(INT007_20201215_03)—DP1

De stelling van de NBB bleek misleidend omdat de Belgische kranten op basis daarvan op hun beurt hebben gekopt dat de migranten van de tweede generatie bovengemiddeld bijdragen aan de overheidsfinanciën. Dat is uiteraard enkel zo op het ogenblik van het bewuste “snapshot” van de situatie (in 2016). Wanneer men echter de pensioenkosten van de tweede generatie immigranten eveneens mee in rekening brengt, gaat het echter om een negatief effect tussen de 100 000 en de 200 000 euro. Op basis van de berekeningen uit de studie van de NBB kan men voorts uitrekenen dat een migrant van de tweede generatie in totaal gemiddeld ongeveer 225 000 euro meer kost dan een migrant van de eerste generatie.

De heer van de Beek verwijst naar zijn proefschrift¹¹⁰ over de productie van wetenschappelijke kennis over de economische effecten van immigratie in Nederland. Uit dat onderzoek bleek dat bij het kostenbatenonderzoek naar migratie in Nederland steevast sprake is van “*moral reading*”. Bij “*moral reading*” beoordeelt men de kennis niet op waarheid of onwaarheid, maar op de mogelijke morele, politieke en sociale gevolgen. Onderliggend zijn er in de Nederlandse casus drie – vaak impliciete – argumenten op basis waarvan men geen onderzoek mag doen naar de economische impact van immigratie:

1. men mag de waarde van een mensenleven niet berekenen;
2. men mag niet aan “*blaming the victim*” doen;
3. men mag extreemrechts niet in de kaart spelen.

Deze argumenten kwamen steeds weer terug bij de personen die in het kader van het onderzoek werden geïnterviewd. Onderzoek toont hoe dan ook aan dat immigratie wel degelijk een negatieve impact heeft op de overheidsfinanciën. Het verschil tussen een migrant en een autochtoon ligt gemiddeld op een bedrag tussen 100 000 en 200 000 euro. Dat werd echter niet berekend in de studie van de NBB, ook al lagen de elementen op tafel om dat te doen en die resultaten voor te leggen.

De spreker pleit bijgevolg voor een eerlijk debat over de kosten en baten van migratie. In Nederland heeft de overheid vooralsnog geen geld veil om dergelijk onderzoek te verrichten, aangezien het onderwerp als zeer pijnlijk wordt ervaren. Die houding ondermijnt de welvaartsstaat in hoge mate. Er is immers een hoge instroom van mensen die negatief bijdragen. In feite gaat het om gelijkaardig onderzoek als dat naar de vergrijzing (de impact van evolutie tussen de groepen van de actieve en de inactieve bevolking), en dat gebeurt wel door het Centraal Planbureau.”

¹¹⁰ <https://dare.uva.nl/search?identificer=839e6fe4-90a4-4cc5-b465-18f12ea75f9b>

Literatuur

- Cohen, J. (1988), *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2nd ed.), Lawrence Erlbaum Associates Publishers, Hillsdale (NJ)
- Finansministeriet (2021). *Økonomisk Analyse: Indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser i 2018*. (Oktober 2021), opgehaald 31-7-2023 van: <https://fm.dk/media/25228/indvandreres-nettobidrag-til-de-offentlige-finanser-i-2018.pdf>
- Friedberg, R. M. (2000). You Can't Take It With You? Immigrant Assimilation and the Portability of Human Capital. *Journal of Labor Economics*, 18 (2), pp. 221-251.
- Hartog, J., & Teulings, C. (1994). Preadvies Arbeidsmarktaspecten In A. van der Zwan & H. Entzinger (Eds.), *Beleidsopvolging Minderhedenbeleid: Advies in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken*.
- J. Duyck, H. Nevejan & M. Vandresse (2021). *Fact Sheet nr. 7: Demografie* Federaal Planbureau December 2021, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.plan.be/uploaded/documents/202112161018530.FACTSHEET_007_DEMO_12541_N_def.pdf
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (2016), *The economic and fiscal consequences of immigration*. National Academies Press, doi: 10.17226/23550, opgehaald 31-7-2023 van: http://d279m997dpfwgl.cloudfront.net/wp/2016/09/0922_immigrant-economics-full-report.pdf
- Nationale Bank van België (2020). *The economic impact of immigration in Belgium* Special edition ECONOMIC REVIEW November 2020, opgehaald 31-7-2023 van: https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2020/ecorev2020_special.pdf
- OECD/European Commission (2023), *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*, OECD Publishing, Paris, opgehaald 31-7-2023 van: <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>
- Ringeling, A. (1989), Verboden beleidsalternatieven, In H. van de Braak (Ed.), *Taboe* (68-83), Ad Donker: Rotterdam.
- Roodenburg, H., R. Euwals & H. ter Rele (2003). *Immigration and the Dutch Economy*, CPB, The Hague, opgehaald 31-7-2023 van: <https://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/immigration-and-dutch-economy.pdf>
- United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2022). *World Population Prospects 2022*, Online Edition.
- Van Belleghem F. (2023). *Factsheet Kosten en baten van migratie*. Intern document Vlaams Belang.
- Van de Beek, J. H. (2010) *Kennis, macht en moraal: de productie van wetenschappelijke kennis over de economische effecten van migratie naar Nederland, 1960-2005*, Amsterdam: Amsterdam University Press, opgehaald 31-7-2023 van: <https://dare.uva.nl/search?arno.record.id=336250>
- Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: De gevolgen van Immigratie voor de Overheidsfinanciën*, ISBN-nummer: 9789083334806, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-grenzeloze-verzorgingsstaat/>

- Van de Beek, J. H., J. Hartog, H. J. Roodenburg & G. W. Kreffer (2023a). *Technische Appendix bij de tweede druk van het rapport Grenzeloze Verzorgingsstaat: De gevolgen van Immigratie voor de Overheidsfinanciën*, ISBN-nummer: 9789083334813, opgehaald 31-7-2023 van: <https://demo-demo.nl/download-technische-appendix/>
- Van der Zwan, A., & Entzinger, H. (1994). *Beleidsopvolging Minderhedenbeleid: Advies in opdracht van de minister van Binnenlandse Zaken*.
- Vargas-Silva, C. (2015), The Fiscal Impact of Immigrants: Taxes and Benefits, in: B. Chiswick & P. Miller (eds.) *Handbook of the Economics of Immigration*, Vol. 1B, North-Holland, Amsterdam
- Weiss, Y., Sauer, R. M., & Gotlibovski, M. (2003). Immigration, Search, and Loss of Skill. *Journal of Labor Economics*, 21 (3), pp. 557-591.

In 2020 publiceerde de Nationale Bank van België (NBB) de studie *The economic impact of immigration in Belgium*. Deze studie is gebaseerd op de beste data die op dit moment voorhanden is in België. Op enkele punten schiet de NBB-studie echter tekort. Zo is de eindberekening niet uitgevoerd volgens de zogenaamde in de wetenschap gangbare 'generatierekening'. Dit leidde er onder andere toe dat in de Belgische pers ten onrechte het beeld ontstond dat de in België geboren tweede generatie meer zou bijdragen aan de Belgische schatkist dan Belgische autochtonen. In dit rapport is in opdracht van de Belgische politieke partij Vlaams Belang deze generatierekening alsnog uitgevoerd.